

ARGIA

LEZAUNEKIN
solasean

1985 Iraila 8 – XLVIII urtea – 1.070. zenbakia – 110 pezeta / 6 libera

Euskal Pirineoak:
hain gorderik ez dagoen altxorra

● Alemaniako mugimendu berdekoekin solasean

● Anjel Lertxundi eta “Hamaseigarrenean aidanez” filmea

● Kukubiltxo, umeentzako antzerkia kalerik kale

● Joxe Austin Arrietarekin “Hadrianoren oroitzapenen” gainean

EZ GARA BAKARRAK

HORREK HOBEAK IZATERA BEHARTZEN GAIT

Gipuzkoan badago beste finantz entitaterik.

Beste lekurik, zuk non zure aurrezkiak gorde, kredituak eskatu, kontu korronteak ireki, edo beste zeinnahi gestio ekonomiko konpondu.

Ez gara bakarrak. Eta badakigu.

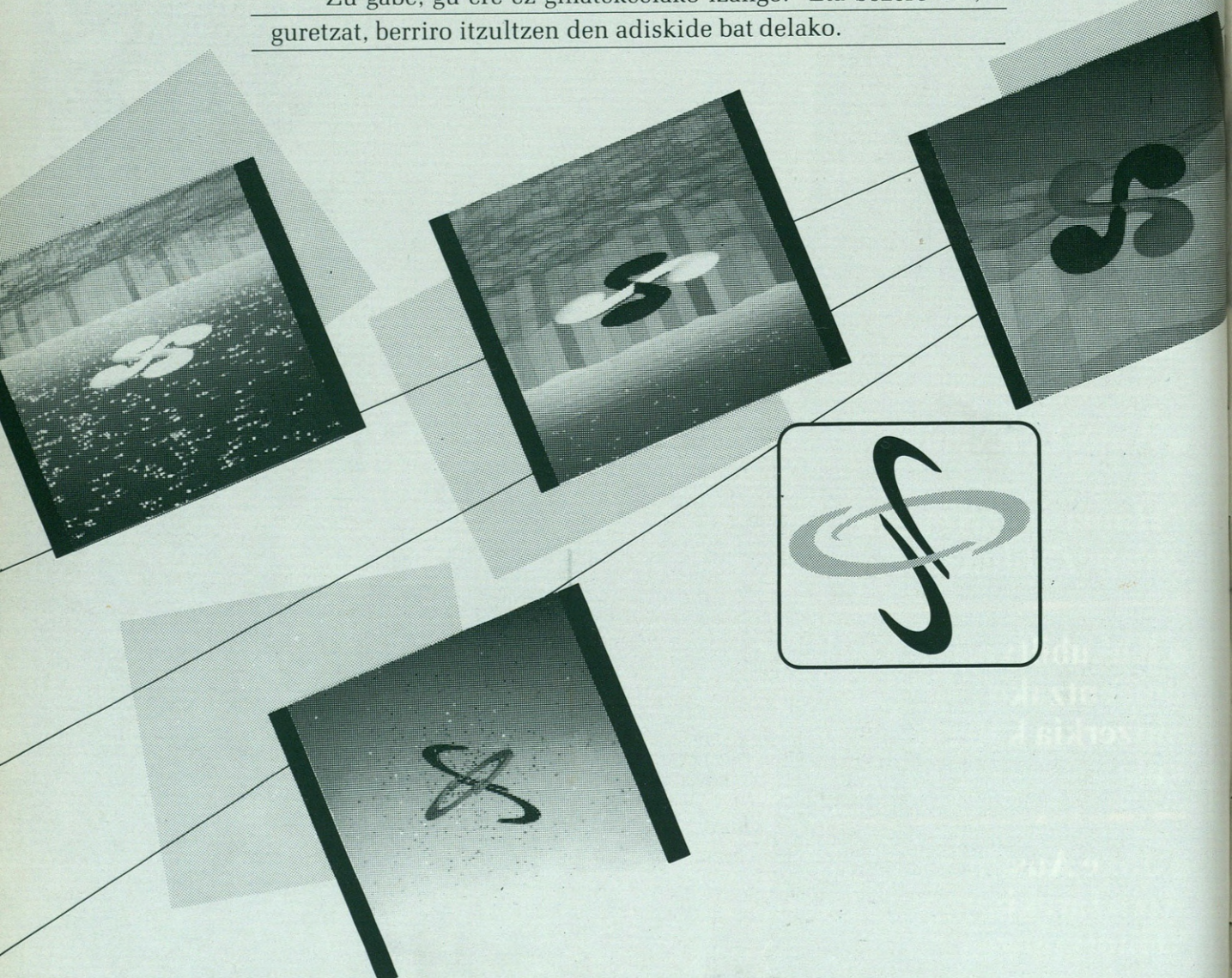
Eta badakigu ze, zuk aukera zenezakeelako, guk besteek baino hobeto lan egin behar dugula.

Eta horretantxe ari gara.

Zerbitzu berriak sortuz. Bulegoak zabalduz. Zure eguneroko bizitzan lagunduko dizuten produktuak gehituz.

Eta, guztiaren gainetik, bezeroa gauzarik inportanteena delako zerbitzu-jarrera mantenduz.

Zu gabe, gu ere ez ginatekeelako izango. Eta bezero bat, guretzat, berriro itzultzen den adiskide bat delako.

CAJA DE AHORROS
MUNICIPAL

AURREZKI-KUTXA
MUNIZIPALA

Oharra: Aste honetan, eta ahal den neurrian aldian aldian horrelakoak argitaratzeko asmoz, *eranskin monografiko* bat dakargu. Aurrenengo monografiko hau *Euskal Pirineoei* buruzkoa da. Seguru gaude esperientzia berri honek bizitasun gehiago emango diola gure aldizkariari, posible izango delarik hemendik aurrera, aldiizkariaren egituraren bestela kabitut ezin ziren zenbait erreportaiak interesgarri sartzea. Monografiko hauek ez dute epe finkorik izango oraingoz. Lanak egondakoan, eta argitaratu ahal izatekotan kaleratuko ditugu horrelakoak.

Nazioarte aberatsa dakargu astmhonetan. Alde batetik Pablo Sastrek, Moskura egindako bidaiaren ondoren, bertan egindako elkarrizketa bat interesgarri bat dakagu **15. orrialdean** hango gazte erakunde-ko partaide batekin. Bestalde Barbara Brell Wiesbaden-eko zinegotzia izan duغو Donostian. Partidu Berdeko partaide da eta solasaldi eder bat izan du berarekin L. Bastidak mugimendu berdea dela eta. **19. orr.**

ARGIA

Jabea: Zeruko Argia Kooperatiba.

ARGIA egiten dugu:

Donostian: Mikel Antza, Ostaiska Irastortza, Jon, Josu Landa, Pablo Sastre, Iñaki Uribe, Xalbardin, Pello Zubiria, Joxemi Zumalabe.

Bilbon: «Anaitasuna» taldea.

Gasteizen: Xabier Etxaniz.

Iparraldean: Ladix Arrosagarai, Allande Sokarros, Itxaro Borda.

Iruñean: Jon Alonso.

Kolaboratzaileak: Xabier Agirre, Martxel Aizpuru, Joseba Alvarez,

Enrike Amonarriz, Joxe Azurmendi, Balere Bakaikoa, Iñaki Camino, Enbido, Xabier Erro, Xarlot Etxezaharreta, Joxean Gezalaga «Zaldubi», «Gure Irratia»koak, Mikel Hiribarren, Tito Irazusta, «Irulegi Irratia»koak, Kaki, Asun Larrañaga, Josetxo Lizartza, Emilio Lopez Adan «Beltza», Alfontso Martinez, F.J. Mendiguren, Mikel Nabarro «Trikuharri», Eneko Olasagasti, Xabier Portugal, Koldo San Julian, Txus San Migel, Andoni Sarriegi «Murumendi», Joseba Sarriñandia, Mikel Ubillos.

Marraskilariak: Joxemi, Julio, Zut.
Argazkilariak: Kristina, Txema Ormazabal.

Publizitatea: Joxe Mari Ostolaza, **Administrazioa:** Jon Barandiaran. D.L.: 80-1963.

Helbidea: ARGIA, Virgen del Carmen, z/g. Ramonaenea-behea. D.O. NOSTIA-20012.

Telefonoa: 28 33 99.

Inprimategia: «Graficas Semi».

Ale bakarra: 110 pezeta/6 libera

Hego Euskal Herrirako ..	4.000 pezeta
Ipar Euskal Herrirako	275 libera
Estatu Espainolerako	4.000 pezeta
Beste atzerriarako	5.500 pezeta
Airez	8.300 pezeta

1.070. zenbakia

4.— Aste giroa.

POLITIKA

10.— Ttanttaka. Esteban Galar.

11.— Jesus Lezaun, gotzaien eskutitza salatu duen apez nafarra. **I. Zubiondo.**

15.— Soviet Batasunean ez dute langabezia ezagutzen. **P.Sastre.**

19.— Alemaniako berdeak Donostian. **L.Bastida.**

ERREPORTAIK

22.— Lagundu anai-bretoiak. Firma bilketa.

23.— Zerbait ezkutatzeko ala horrela uste duelako. **J. Kaltzada.**

26.— Cymru-tik zenbait oroitzapen. Txillardegia.

28.— Quechua eta aymararen egoe-
ra. **P. Jauregi.**

KULTURA

31.— Kultur ataria.

32.— «Hadrianoren oroitzapenak» i buruz J.A. Arrietarekin. **I.Camino.**

34.— Andu Lertxundi eta «Hamaseigarrenean, aidanez» filma. **I.Uribe.**

36.— Kukubiltxo, kale antzerkia haurrak zirikatuz. **J.L.**

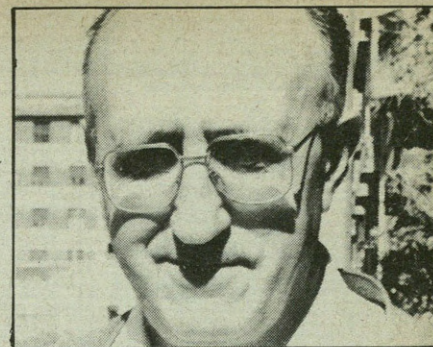
38.— Txitxumutxuka: **Sabin.**

ETA BESTE...

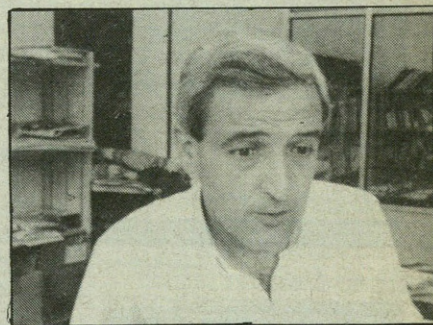
40.— Jo... adarra.

41.— Bertsoak: Anbotoko bertsoak. **Balendin Enbeita.**

42.— Azkena: Gipuzkoako Foru-Autonomia. **Murumendi.**

*Hirurogei urte inguru dauzka Jesus Lezaun apaiz nafartarrak. Garai batean gaur sozialisten buru diren Arbeloa eta Urralbururen irakasle izana, Iruñeko seminarioaren zuzendari izana da, eta gaur egun Teologiako katedraren jabe. Horrezaz gain ezaguna da bere abertzaletasuna eta apaiz euskaldun aurrerazaleen taldeko partaidea izateagatik. Gotzaiak idatzitako gutun hura izan da elkarrizketaren hari nagusia. **11. orr.***

*Kultura orrialdetan literatura, zinema eta antzerkia nagusitzen dira aste honetan. «Hadrianoren oroitzapenak», Marguerite Yourcenar-en nobelarik ezagunena itzuli du Joxe Austin Arrietak eta horri buruz hitzegin du Iñaki Caminorekin. **32. orr.** Andu Lertxundik berriz amaitu berria du «Hamaseigarrenean, aidanez» filmea. Berarekin ihardun da Iñaki Uribe. **34. orr.** Antzerki sailean berriz Kukubiltxo taldea eta beraien kale antzerkia haurrentzako ekarri dizkigu Josu Landak. **36. orr.***

ABUZZTUA 31 IRAILA 6

Irailaren 7an ilbehera

mareak: (Irailak 1koak)
gora: 06,35 eta 18,47
behera: 12,28 eta 00,51

eguzkia: (Irailak 1an)
irten: 07,41
sartu: 20,48

(ordularen ordutan)

liburuak

lñaki CAMINO

Titulua: Xaramela.
Argitaletxea: Elkar.
Ezaugarriak: 400 pta. 321 orrialde.

Ez da lehen aldia Elkarrek horrelako zerbaiz argitaratzen duela, lehen ere ikusiak gara kantu-bildumak argitaletxe honi. Iparraldeko Euskal Herriko kantu bilduma zenbait ahiuak zirela ta, berri ere multxo bat bildu eta kaleratzea erabaki dute liburuxka gizenaren itxura emanik. Honek noski jakinaren gainean jartzen gaitu: hango kantuak eta hango hizkunt-

zaren moldetan eratu eta argitaratuak. Hala nola: Ai zer plazera, Hiru xito izaki eta, Amodiotan dena, Xarmegarrira zira, Xoriñoak kaiolan, Garazin gaindi eta baita askoz gehiago ere. Ez da hau dena baina, Bidasoaz honantzko herri-kantu zaharrak nahiz egile ezagunekoak ere ugari baitira.

Zenbaitek ezetz pentsa balezate ere, badu bere arrazoia halako kantu-bilduma merkeak (diruaren aldetik, jakina) argitaratzeak, tradiziozko kantuen azterketa literarioz egin ez arren, bilduma funtzioa osoki betetzen du. Agian ez ditu aldagarri guztiak ematen, baina bai nagusiena. Kopuruari so egitea ere ez da tontakeria, 232 kantu baitatzen dena.

Egilea: Martin Irazgoiti.
Titulua: Europako hizkuntzak.

Argitaletxea: Elkar-AEK.
Ezaugarriak: 88 orrialde.

Aitzinera doa xuxen xuxen Elkarrek eta AEK-k batera ateratzen duten sail zientifikoa. Publikatu dituzten liburuen zerrendari begiratu besterik ez dago arestian ipini dugun izen handinaieko horri esplikazioa emateko.

Honako hau Martin Irazgoitiren lan xumea du, Europako herrialde ezberdinetan gutxiengo sozialean dauden hizkuntzak zein diren eta beren egoera guti goiti beheiti zein den adierazten diguna. Hala ikasi du Fraitziak zenbat hizkuntza zanpatu

dauzkan, Alemania, Austria eta inguru horietan dagoen hizkuntza eta estatu nahaske-ta, etnia oro herrialde asimilatzailean hizkuntzaren alde-tik zein deslaltua dagoen zifra ziztrin batzu direla medio.

Liburuaren aurreneko zatian indoeuropar hizkuntzen gainean hitz egiten du, egun, haien ondarea non eta nola dagoen aditzera emanda. Hurrengo atala uraliar hizkuntzek eta altaikoez osatzen dute. Sobiet Batasuneko hizkuntzen krokisa da hurrena eta gero Europako gaur egungo hizkuntza «ttikien» egoera dakarrena.

Liburua idea bezala oso ongi dago noski, baina baditu bere gaitzak ere. Kontu hauek interes berezia sortzen dutela begien bistako gauza da, behin datu batzuz jabetuz gero gehiagoren gosea sortzen digutela ere bai. Hor dago beraz kakoa, liburua arraz gauza majoa izan arren, moztaka geratzen zaigu, informazio gehixeagoren beharrean uzten gaituzte datu telegrafiko horiek, maiz benetako egoera ia ulertu gabe uzten gaituela. Ez dakigu sailaren neurria murriztu beharragatik edo egileak hortik gainerakoak liburu espezializatu eta sakonago batean ateratzekoak direla uste duelako, baina guri aukeran motxa iruditzen zaigu informazioa. Esan dezagun amaitzekoz, datu guztiek mapa bana darumatela ondoan, egeeraren irudizko ikuspegia ere izan dezagun.

Egilea: J.A. Loidi Bizkarrondo.

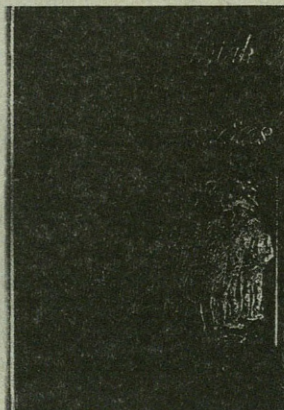
Titulua: Euskal Jaiak-Fiestas euskaras.

Argitaletxea: Irungo udala.
Ezaugarriak: 290 orrialde.

Albun dotore galanta hel-du da gure erredaziora azken egun hauetan. Irundik heldu ere, Jose Antonio Loidi Bizkarrondok egindako bilduma lan hau. Irun herriko euskal jaien historia den honetan, eta egilearen hitzetan, jai haiek zer ziren, nola sortu ziren, non eta noiz ospatu ziren,

euskal literaturarako, kultura eta giro osorako zein ondore izan zuten kontatzen da.

Liburua euskaraz eta gaztelaniaz idatzia dago. Haste-ko euskal jaiak orokorrean harturik (Abbadieren garai-koak) ikuspegi laburra ematen digu, non, noiz eta nola-koak izan ziren erakutsiz.

Irungo euskal jaietara pasatzen da hurrenik, 1881.ekoekin hasita. Bertako literatur lanez gain, erabilitako euskal neologismo garbiak zein izan ziren, zer dantza saio izan zen, nolako abere erakusketak e.a. 1903. urteko jaiak dagokie hurrena. Menua nolako zuten, nekazarien bilaldiak eta beste hainbat gauza.

Azken urteetako euskal jaiak dira ondorengoak, 78, 79 eta 81. urtekoak. Berriz ere, antolatutako ekitaldien aietaketaz gain argazki multzoa dator.

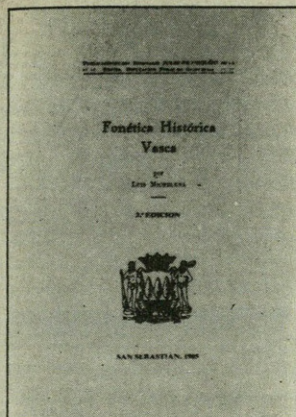
Lan honek badu bestalde bukaeran argazki zaharrez, garai haietako jaiak iragartzen zituzten panfleto zaharrez eta orduko bertso, olerki nahiz agiriaren kopiaz betetako saila; argazki zaharren xarma, diputadu nagusiek jai haiek zirela ta idatzitako agiri-riak eta beste kartel batzuren-gatik oso gustokoa egiten da albun apain honen bukaera.

europako hizkuntzak

Martin Irazgoiti

ELKAR-AEK

Egilea: Luis Michelena.
Titulua: Fonética histórica vasca
Argitaletxea: Julio Urquijo Mintegia. Diputación foral de Guipuzcoa.
Ezaugarriak: 1500 pta. 600 orrialde.

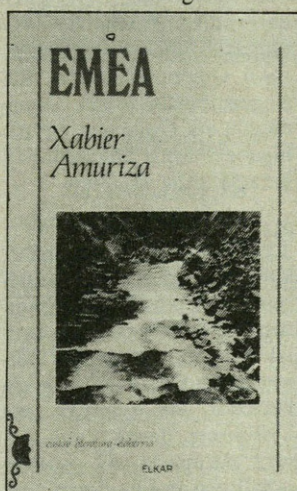
Badira euskal linguistikan lan klasiko eta ezinbesteko anitz, baina guztien artean funtsezkoenak Azkueren hiztegia eta Mitxelenaren fonetika historikoa direla esan liteke. Aurten hirugarren argitaraldia gertatu da, askoren zorionerako. Ezagutzen dugun euskara idatziko testuen bilduma handi batez eta Mitxelenak berak entzutez eza gutzen zituen hizkerez baliaturik, lan eskerga hau, esker-garrik bada, egin zuen 60. urtean 77. ean eraskin bat gaineratuz. Gure hizkuntzaren bokalismo soilaren eta kontsonantismoaren bilakabide historikoa aztertzen ditu Mitxelenak tesi honetan, azen-tuari buruz idea batzu ere azalduz.

Hirugarren argitarapen honi buruz esan daitezkeenak hauek dira: itxura ez dela batere aldatu, 77. urteko argitaraldi bera baita hirugarren hau. Honek badu bere hobaria, salneurria asko jaitsi dela. Baita kaltea ere, duela zortzi urtekoa izaki, ez dira eraskinak jatorrizko liburuan sartu, honek maiz bilatzailearentzat lan doblea eskatzen baitu. Beste alde batetik, hitzen zerrendak zeuzkan hutsak izan beharko honek ere, inork zuzendu ez baditu bederen, eta azkenik, orri gehienak loturik datoz, beraz, garai bateko

Kulixka sorta eta Fontes-eko liburuekin bezala ihardun beharko irakurleak laban xorrotx batez baliaturik.

Egilea: Xabier Amuriza.
Titulua: Emea.
Argitaletxea: Elkar. Euskal literatura. Elaberria. 27.
Ezaugarriak: 450 pta. 130 orrialde.

Asko ta asko gogoratuko zarete Amurizak «Larraun» ezizenpean aspalditxo idatzi zuen «Hil ala bizi» nobelaz, berriki Elkarrek berak argitaratua. Nobela hura baserri eta herri giroan kokatzen zuen egileak, gertaera eta bizikizun lazgarri ugari erakutsi zigun Amurizak harako hartan. Emea deritzan honetan harekiko antza hartu diogu zenbait pasartetan, antza edo, halako harekiko gogorapen batzu ekarri dizkigu.

Nobela, nortasun eta jenio handiko emakume baten bizikizunetan oinarritzen da. Emakume horrek zirkunstantzi jakin batzurengatik kartzela probatu beharra izango du, eta egileak bertako eszenak kiribiltzen ditu. Hauekin batera, Leak, kartzelara eraman duten ekintzak epaitzen dituen juizioaren eszenak tartekatzen dira, Leak bere baserrian bakardade gorrian bere aurreko belaunaldien historiaren narrazioa egiten digu ere; beste zenbait eszena osagarri ere badira.

Ea xuxen aipatzen ditugun nobela honen irakurkerak uzten duen inpresio onaren

arrazoiak: herriaren nortasun eta jokamolde kolektiboarekin batera, karakterizazio lortuzko pertsonajea dugu protagonista, moda eta txatxukerietarako gogorik ez duen emakume hau, izakera natural eta ia zakarraren jabe dugu, baserriaren eta errespetoaren legean ongi ikasia, bakardadean bizi nahi duena, herriarekiko harremana hala ere estuki gordetzen duena. Oso ederki isladatzen da pertsonaje honetan euskaldun zahar askoren erantzun motzek duten gizabidetasunezko eta ironiazko karga, kanpoko arrazoi merkeari tradizioak emandako esperientziak zorrotz erantzuteko doia ere bene benetakoa du pertsonaje honek. Herri-ideen erreguei ere muzin egiten dakien emakumea dugu, askogatik taldeko izakirik indartsuena baita. Aipatzekoa da Amurizak dialektikarako duen abildadea, emakume honek besteekin duen dialektikan beti irabazten baitu bestearen argumentuari buelta emanda, hankaz gora uzten du bestearen eritzia. Izan ere, Amuriza dramatizazioarako mutil agertu zaigu nobela honetan, narrazioa bigarren planoan utzirik. Badira noski beste pertsonajeak, hauen artean herriko emakume moxkorra, deklaraziotan griegoen komedia klasikoa oroiteratzen diguna: badira eszena zenbait, juizioan emakume honek duena, deskojonorik asko, eta baita bakarka irakurtzen ari denarengan ere, sortzen dutenak.

Herriaren kolektiboaz eta emakumearen nortasunaz gain, bada pixkana argitzen den heriotze batzuren kasua ere.

Nobela hau beste munduko gauza ez bada ere, oso kontutan hartzekoak dira Amurizak dialektikaren ironia eta satirarekin eta emakume horren karakterizazioarekin iritsi duen maila bikaina.

aldizkariak

Aldizkaria: Otoizlari.
Ezaugarriak: 117. zenbakia. Uztaila-Iraila 85.

Berriro ere ahazturik genuan aldizkari batekin gatzokizue. Belokeko beneditarrek aspalditik kaleratzen duten euskal aldizkari erlijiosoa dugu hau. Inguru haietan lanean ari den bakarra Iratze-der ez dela garbi asko konturatuko zarete aldizkaria lortzen baduzue. Zenbaki honetan, otoitzezko olerkiez gain, kristau giroko berriak ditugu, ehortzketak direla, Aita Arbizu karmeldarraren ibilerak, «Dabid artzain eta iheslari» kantuz eginiko antzerkiaren 6. zatia, sainduen bizitza eta tirabirak, hainbat itzulpen lan eta beste kanturen bat. Horra beraz aurtengo udako Otoizlari aldizkari kristaua zertan den.

Aldizkaria: Pasaia. Pasaia-ko udalaren aldizkaria.
Ezaugarriak: 1985.eko uztaila. 1. alea.

Hilebete beranduago bada ere, ez dugu bazterrean utzi nahi pasaitarrek atera duten aldizkari berria. Udal gaiez horniturik dator, jakina. He-

rriko kirol kontuak, Pasaia historiaren txipristinak, Donibane jai zaharren gainean, herriko irakaskuntza euskara dela ta, droga dela, fameliaren planifikazioa dela, Pasaitarrentzat denez, Becerro de Bengoak Galizian barrena egindako txango baten berri gallegoz izkiriatur, herriaren mugak direla ta, Pasaia kokatze kontzeptu baterako irizpide eta helburuak direla (zaborrak nora bota, udala non kokatu e.a.), Luis Mari Bandreseko el-karrizketa, Pasaia odol emaleei dagozkienak, soziedadetan barrena, arte kontuak, rokanrola, haurren gor-puz espresabiderako iritziak, Manaslu (8163 metro) mendira doazen kronika, olerkiak, bertsoak eta aspaldian irakurri dugun komikik ma-joena.

Elebiduna da aldizkaria.

diskak

Kaki

Titulua: The Style Council.
Egilea: Our Favourite Shop.
Diskoetxea: Polydor.

Estilozko elkarte edo konbentzio honen lan berria. Gure dendarik gusto-koena. Weller-Talbot biko-tearen aurreko Lpa iaz ai-patu genuen, pasa dugun sasoi beroa baino lehent-xeago, uda parterako soinu banda egoki moduan ko-mendatuz.

Oraindik ere zenbaitek gogorki salatzen du P. Weller-ek THE JAM desegin eta talde berri hau eraikiz jo zuen bat-bateko aldaketa. Rock musikaren egitura eta kontzeptuak baztertuz soul musikarekiko harreman eta joera estua-goak lantzearena alegia. Dena den, musiko honek betidanik beltzen aire eta moduenganako gorde duen hurbiltasuna kontutan har-tuz logikotzat har daiteke Weller-en azken ahalegin musikal hau.

Gainera, azken Lp hone-tan talde ingelesek inoiz apenas lortu duten soul mu-sikaren ulermen maila lort-zen du mutiko pare honek.

THE STYLE COUNCILen lehen Lpak indarra eta fres-kotasuna nabari bazituen honako honek doinuen eraikuntza borobila azalt-zen du bestelako ezauga-rien gainetik.

Bai, kasu honetan Weller-ek konposizio eta konponketa prozesuan ipini du bere zereginen interesa. Musika beltzaren altxorren bariante guztiak (soul, jazz, bebop, aire tropikalak, dantza-musika...) beregan dituzten konposizio eta ar-monía arauak landu nahi izan ditu perfekzio maila ederrez.

Ondorioak bikainak dira. Ia, ia, zurien artean inork burutu ez duen perfekzioa lortu duela esango nuke nik. Izan ere Weller gaur egun Ingalaterrako kantuegilerik preziatuenetako bat dugu.

Hala ere, konposizio lant-ze horrek, agian obsesio bi-lakatu zaiolako, bere aurre-ko lanetaz zetzan garra, gaztetasun puntua galdu e-razi dio (zahartzen ari ote

da). Akats honek apaltzen du hain xuxen talde honek nigan sortzen zuen erakar-tasuna. Hain borobil eta xarmangarri atera zaie lana ezen biguna suertatzen zai-dan perfekzio hori.

Beno, horretarako daude gustoak eta. THE STYLE COUNCIL-ek lan baliotsu bat eskeintzen digu. Ingle-terri buruzko beren zent-zu kritiko sozial horrekin. Proposamen berri bat gaur-ko musikan. 14 kantatako altxorra une bereziak gozat-zeko.

herri jaiak

araban

Gasteizen, irailak 10ean.

Eta, irailak 8an: Arratzu-U-barrundiko Arroiabena, Be-ranturin, Bernedon, Kanpe-zuko Oteon, Zigoitian, Elt-ziegion, Puentelearran, Sama-niegion eta Goñainen, eta na-higabe ahanzi dugunak bar-katu gaitzala.

bizkaian

Lekeition San Antolinak bu-katzeko izango dituzte aste-buru honetan. Bestela badi-tugu jaiak Arcentalesen, irai-lak 8an, eta Artean, eta Ber-meon, eta Gizaburuagan, eta Izurtzan, eta Lemoan, eta Urdulizen, denak egun be-rean, eta apartetxo Ugao-Mi-rabalesen, irailak 10ean.

nafarroan

Orreagan, irailak 8an. San Adrianen, irailak 8an. Tirapun, irailak 8an. Oitzen, irailak 8an. Erasunen, irailak 8an. Arbizon, egun berean. Ablitasen, irailak 8an. Irail 8an besteotan ere: Alli, Añorbe, Arakilgo Villa-nueva, Arroniz, Mendikute, Araizeko Inza, Basaburuko Igoa, Goldaraz, Garinoain, Erbiti, Arakil Etxeberria eta abar eta abar. Irailak 10ean Zizur Txikiko bestak izanen dira, eta 13an Zizur Handikoak. Aiegin ere 10ean eta Basaburuko Itxa-son 13an.

gipuzkoan

Herri hauetan denetan iraila-ren 8an izanen da dantza eta zurruta: Alkizan, Elduaie-nen, Lizartzan, Hondarra-bian, Zestean eta Leintz-Gatzagan.

jaiak

Arrateko jaiak

Hilaren 7an arratsaldeko 6.30tan hasiko dira jaiak. Arratsean erromeria izango da, Beti Jai taldearekin. Suz-ko ziriak gauerdian eta ondo-ren sokamuturra; trikitihariak handik ibiliko dira. Hilaren 8a Arrate gure donearen egu-na da, eta eguerdiko meztatik hasi eta gaueko erromeria arte badago zertan ondo pasat-zerik, bertsolariak, trikitila-riak eta dultzaineroak eguer-dian, Ondarroako Txantxan-gorri taldeak joko du arrat-salde aldera (5etan), eta gero dantza lehiaketak eta zuk ze-rorrek bilatuko duzuna. Aste honi dagokionean, ez dago besterik, hurrengoan segitu-ko dugu errebesta dela eta.

Hondarrabiako alardea

Urtero bezala, irailaren zortzigarren egunean Hon-darrabiako gizezkoek pak-kea emango dute zeinek bere etxean. Eskupetak hartu eta benga tiroak ematera kanpo-ra. Parte zuzena hartzen ez duenarentzat eta bertakoa ez denarentzat ere ikusgarri ger-tatzen da, horregatik Udalet-xeak, azkeneko urteetan ge-hiegizko jendea biltzen zela ikusirik, arau berri batzuk ezarri ditu, batez ere banaka-ko tiroek sortzen zuten arris-kua ez dadin gertatu, beraz aurtan lasaikiago hurbildu zaitezke. Bestela baduzue bestarik larunbatetik (hilaren 7a) hurrengo astearen asteaz-kena bitartean (hilaren 11a); hondartzako bakilak eta kale nagusikoak eta San Pedroko katxaloteak ikusi nahi badi-tuzue, bertaratu.

Zarauzko Euskal Astea

Asteburu honetarako makina bat ekitaldi antolatu dute zarauztarrek Euskal Astearen barruan. Larunbatez, **irailaren 7z**, txakolin eguna dute, barazki sariketa, trikitilariak... Dantza soltean bikoteen lehenengo lehiaketa igandean izango da, **hilaren 8an**, eguerdi t'erditan, Musika plazan; sariak eta guzti izango dira horretan ere, eta joan eta bertan apuntatzea daukazu. Ordubitan bazkari herrikoia, eta gero 6ak aldera Trikitilari trebatuen II lehiaketa ikusi ahal da, 60 urteko gorako zaharrentzat. Ondoren haurrentzat jaialdi komikoa izango omen da, eta **Ganbararekin** kantaldia. Aslehenen, **hilak 9an**, Ituren gozantzarrak eta antzerki obra pare bat eta Karroza lehiaketa eta erronomia eta beste ikusi ahal da dituzu egunean zehar.

bertsoak

porrontxo bertso paper lehiaketa

Pasa diren bi urteetan bezala, Donostiako Egietatik porrontxo bertso paper lehiaketa egin behar dutela albiste heldu zaigu. Beste lehiaketa gehienetatik zerbait bereizten da egitarrena, zeren alde batetik gaia ezartzen dute (aurtengo: ardoak sudurrari) eta bestetik ez dute dirurik ematen, baizik eta, lehenbizikoa-erentzat, saria, plaka eta txapela, eta bigarren eta hirugarrenentzat, saria eta plaka eta kitto. Bertsoak aurkeztzeko epea irailaren 12 arte luzatzen dute, erabakia 15ean jakinaraziko dutela. Bidali hona: Virgen del Carmen, 32 (Arrano elkarte), 20012 Donostia.

Eta hemen zaudela aprobetxatuz, **hilaren 12an** bertan, rock kontzertura gelditzea duzu, eta gaupasa suertatuz gero **irailaren 13rako** eta arratseko 8tan asto lasterketa iragartzen da, 9tan jazz eta 11etatik aurrera berbera. Datorrenean segitzekotan noski.

ARTE ERAKUSKETAK

GIPUZKOA

ALTXERRI GALERIA (Reina Regente, 2. DONOSTIA): ALEJANDRO TAPIA (pinturak). Irailaren 3an hasikoda.

KAYUA (Gipuzkoa Kalea, 8. ZARAUZT): M. FLORES KAPEROTXIPI (Oleoak eta marrazkiak). Irailaren 15a arte.

KULTUR ELKARTEA (J.M. Ostolaza Kalea, Deba): JULIO CARO BAROJA. Irailaren 8a arte.

TEILATUPE (ZARAUZT): RICARDO BAROJA (Agua-fuerteak). Irailaren 9a arte. Ondoren, JABIER ESTEBAN (Tapizak). Irailaren 12tik 23 bitartean.

TORRE LUZEA (ZARAUZT): PEDRO ISASA (Pintura). Irailaren 10a arte.

GALERIA ETXEBERRIA (Zubieta Kalea, 20. Donostia): EL MAR Y SUS GENTES. Irailaren 14a arte.

GALERIA 16 (Buen Pastor, 16. Donostia): KIMA GUITART (Pintatutako sedazko jantziak). Irailaren 14a arte.

BIZKAIA

BILBOKO ARTE EDERRETAKO MUSEOA (Kasilda Iturriza parkea z/g. BILBO 11) KENNETH NOLAND (Pinturak eta monotipoak). Irailaren bukaera arte.

koruak

Hamaika arabatar musikaegile Mendizorrotzan

Koruen nazioarteko V astearen barruan aukera polita izango dute koruzaleek hamaika arabatar musikaegileren partiturak aditzeko; berriek dira: Iradier, Ugartetxea, Ibargutxi, Valdés, Goikoetxea, Landazabal, López de Viñaspre, Uruñuela, Guridi, Aramburu eta Salaberri. Lagun Artea, Jesus Guridi, Landatxo, San Andres, San Ignacio, San Miguel, Santa Lucia, Samaniego eta Vicente Goikoetxea koru-taldean 500 bat ahotsek parte hartuko dute **irailaren 13an**, ostegunez, Mendizorrotzako polikroldegian eskainiko zaigun emanaldi horretan. Programa Bach-en Koralak eta Olaizolaren Agur Jaunak osatuko dute. Ez da, orohar ikusita, edozelan galtzeko abagunea.

musika

klasikoak Bilbon

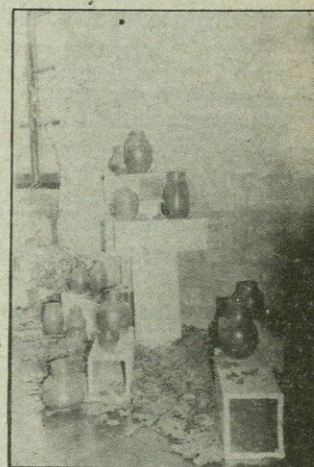
9an, 10ean eta 12an, hiru saio egingo dira opera festi-

balaren barruan: *Il barbiere di Siviglia*, Rossiniarena, *Lucia di Lammermoor*, Donizettiarena eta *Andrea Chenier*, Giordano-rena, respektiboki. Kantari ospetsuak etorriko dira eta ikusle ospetsuetariko bat zergatik ez izan?

krossa

Beraungo laugarren herrikoia

Guadalupe amaren jaien programaren barnetik Beraungo IV Kross herritarra destakutzen dugu; larunbatean, **irailaren 7an** izango da. Lehenbiziko lasterra arratsaldeko 5,30tan, 1.200 metro-takoa, neska (1975-76an jaiok) eta mutilentzat (1974-75ean jaiok). Ondoren, 1.800 metro-takoa (73-74an jaiotako neskentzat eta 72-73an jaiotako mutilentzat). Hirugarrenik, 2.400 metro, 71-72ko neskentzat eta 70-71ko mutilentzat. Azkenik, eta 6,30tan, gainerako neska-mutilak eta zaharrak eta bien bitartekoak abiatuko dira 8.000 metro korritzekotan. Egun berean itxiko da inskripzioetarako epea, 17.00tan, Beraun-Bera elkarre antolatzailearen lokaletan: Beraun kalea, 27.

ikastaroak

zeramikaz Donostian

Catalina de Erauso arte klubekoek beste zeramika ikastaro bat paratu dute orain, non beiraren eta koloreen sekretuak ikasiko dsrela anuntziatzen bait dute. Hori bai, maila minimo bat izan behar omen du kurtsilo hau segitu nahi duenak. Apuntatu zaitez (ja!) Arte Kluban, Gran Via, 10, 290238 telefonon bestela.

festak

Saran, Muskildin eta Ahetzen

Zuberoako Muskildin ere bada festa girorik egun haue-
tan; 6an, 7an eta 8an, eta be-
reziki komentatu digute az-
ken egun horretako arratsean
Errobi taldeak egingo duela
saio bat, ikusgarri, ez dago
zalantzarik.

Sarako festen programa luzeago ematen ahal dizuegu. Gainera bete-betea hartzen ditu aste honetako astegiroaren egunak, 7an hasi eta 11ra artean. Egutero izango omen dituzte saratarrek pilota partiduak, luzean, eta bai trinke-
tean ere. Halaber ahate jo-

koak eta euskal indar jokoak. Astelehenean **irailaren 9an** Begiraleak taldearekin dantzaldia izango dute; asteartean joko garbi, eta asteazkenean Sarakoazienda primak, 7.000 liberatako sariakin.

Ifarraldeko jira txiki honetan aipatzekoa da Ahetzen ostiral arrats honetan izanen diren Nazioarteko Indar Jokoak, beren garrantziagatik eta aurreneko astean aukerarik izan ez genuelako orain aipatzen dizkizuegunak.

kantaldia

Eltzegor Urdiñarben

Aukera bat gehiago du azken honetan ahots indardun talde hau ikusi dezagun; heldu den astearen ostiralez, **irailaren 13an** beraz, izanen da kantaldia. Esan digutenez, hurrengo egunean, larunbatez, talde honek beste saio bat egingen du Hendaian, errefuxiatuen aldeko ekitaldi batean, baina horretaz informazio gehiago datorren astelekoan.

ekitaldiak

Azpeitian zer?-k aurrera

Irailaren lehendabiziko astea denez gero haxe, hila barrenako azpeitiarren kultur programaren berri emango dizuegu, orohar begiratu. Alde batetik, aste bukaeretan, Alabari taldearen pintura ikastaroak izango dira. Bestetik, herriko mendizale batzuek zenbait emanaldi prestatu zituzten, baina ez zekiten doi-doi zein asterako; adi egon beharko. Azkenik, eta honek bai seguru dirudi, ostiralean, **irailaren 13an**, Marx anaiei filma bat eskainiko dute, gaueko 10etan, arkupe-tan.

ekologiari buruzko astea

Aste berri hau Donostiako lagun ekologistek prantatu digute. Astelehenean hasiko da, Iparraldeko egoera oro-

korra izenpeko hitzaldi batzuekin. **Irailaren 10ean**, asteartez, Baserritarraren etorkizuna eta ekologiaz mintzatuko dira, nortzuk eta hauek: Joxe Etxezurieta, Mungiako Nekazal Gestiorako Aholkulari Teknikoa; Kepa Enbeita, nekazaria, EHNEko kidea eta Pello Iladur, Euskal Laborarien Biltzarreko partaide. Hori bezala datorren hau ere, arratsaldeko 7,30tan, Gaurko industri-egoeraren bilakaera, Antxon Azkona biologoarekin eta Juanjo Gabiña ingenieroarekin. Gero ostegunean, **irailak 12an**, Mugimendu ekologista aurrrera begira-ri buruz, non izango diren: Julia Ibarra biologoa, Antxon Gomez ekologista, Gio Acero irakasle eta batzorde antinuklearretakoa, Josu Barandika Bilboko zinegotzia eta Martin Anso ekologisten batzarrekoa. Egun hauei dagokienean amaituz gero, esan dezagun ostiralean, **irailak 13an**, bideo emanaldia eta filma izango direla, Bardeak-Lemoiz bizikleta martxari buruz eta Urumeako jeitsierari buruz eta badakita nik...!

liburuak

Euskal liburuaren azoka Donostian dago

Honezkero Zarautz, Deba eta Hondarrabiatik pasatu den euskal liburu eta disken azoka orain Donostian lekutu da, eta larunbat-igande honetan Alderdi Eder-en ikusiko duzu, estropadetara baldin bazatoz edo bestela. Gero Donostiatik Ordizira murgilduko da, 12tik aurrera hor izango delarik. Betiko lagunak ikusiko dituzu arrimatzen bazara: Zabaltzen eta Elkar eta Bilintxeok, Ereinekoak, Vasco Librokoak, eta Espainiatiko batzuk. Liburu instituzionalak ere izanen du bere tokia, nola ez, eta ea zer pasatzen den.

sariketa

Pasaiako hiria poesia sariketa

Antxioko Bibliotekak antolatutik, eta hamabost urte-tik goiti izateko oinarriko baldintza orokorrekin, V. poesia lehiaketa konbokatzen da. Euskaraz eta erdaraz aurkeztu daitezke lanak, gai librearekin, eta 200 bertso gutxienik izan beharko dute; partehartzaile bakoitzak nahi adina original presenta ditzake. 40 eta 20 milatako sariak egonen dira, lehenbiziko eta bigarrenarentzat, eta lanen hiru kopia eman beharko dira, eta aparte, itxikitoa sobre batetan, kanpoan, lanaren izena, eta barruan, egitazko autorearen izena eta nola lokalizatu daitekeen. Originalak bidaltzeko zuzenbide hau egoki omen da: Pasai Antxioko Udal Liburutegia, Hama-rretxeta, Pasaia, Gipuzkoa. Azaroaren 8ra arte baduzu nahiko astirik, beraz hor dituzkezu bertso zahar horiek pittin bat errepasa itzazu bidali aurretik.

ekintza

Baztandarren Biltzarra, beti bezala, Elizondon

Hilaren 8rako, ez duzu, han-hemen, zereginik falta, baina egin zenitzakeen ateraldirik goxoenetarikoa Elizondorakoa izango litzateke, kasik seguru. Hor biltzen dira Baztango 15 herrietako lagunak festa handi batetan, non eta noski, beren herri-buruan, Balleko etxea (herriko etxea, berek esaten dutenez) duten herrian hain zuzen, Elizondon. Gurdi-karrozen paseoa ikusiko duzu, baita mutil dantza jator bat ere, eta suete piska batekin bazkaritako lekua antzemango duzu; gero bazkalondan Clemente elizondotar bertsolari izan zenari gaurko nafar bertsolariak oroitzapeneko omenaldi bategingo diote.

Halabaina, bezperatik joa-

nez gero ere ez zara Baztanen aspertuko, txaranga eta fanfarreak han ibiliko dira, eta Hitz taldekoek Campionen *Izaltzuko bardoa* antzerki lana antzeztuko dute, eta gero berbena izanen da, eta auto baten zozketa noski, dirurik gabe ez delakotz hori dena egiten, eta en fin, zerorrek ikusi.

musika

Kostaldeko musika Donibanen

Azkeneko egunen berri ematen dizuegu. **Irailaren 7an** opera saio bat izanen da Angeluko elizan, gaueko 9,30tan; Gundul Janowitz sopranoak Listz, Wagner eta Strauss-en musika puxkak kantatuko ditu, pianoan Irwin Gage-ren laguntza izango duenari. Eta ondoren musikaldi honen klausura baizik ez da gelditzen, **irailaren 10ean**, aurrekoaren ordu berean, baina bigarren hau Azkaineko Askubean, eta partehartzaile hauekin: Pierre Barbizet, Aldo Ciccolini, Maurice Gendron, Ametsa korua, Guillaume Orsat, Nicolas Vaude eta Ravel akademiako ikasleak.

asteko zinema

Munduaren bihotza

Filmea: La selva esmeralda (The Emerald Forest). **Aktoreak:** Charley Boorman, Powers Boothe... **Zuzendaria:** John Boorman.

Beste behin komentatu genuen bezala naturak eta argazki onak gero eta garrantzi handiagoa hartu du gaurko zinemagintzan. Azken superproduzioetan behintzat.

Oihan esmeralda ez da eszeptzio bat. Areago, horietan dira pelikula honen oinarriak nagusienetakoak, noski, gidoi, zuzendaritza eta kontaketa single baina eder baten ondoan. Filme honek asko galduko luke pantaila txiki batean, txuribeltzean eta sonido eskasago batekin... Horretan datza ordea zinemagile onaren —eta horretarako posibilitateak dituenaren— asmatzen jakitea.

John Boorman-ek primeran jakin ditu posibilitate guzti horiek erabiltzen nahi zuen historia kontatzeko.

Kontatu duena zera da, Amazonas-eko oihanean presa bat egiten ari den injeniero bat bere semea galtzen du. «Gizon ikusgaitzak» eraman dute. Hamar urte ihardungo da semearen bila. Aurkitzen duenean, munduari arnas egiteko oxige-

noaren erdia baino gehiago ematen dion oihanaren erdian, «Gizon ikusgaitzen» munduaren bihotzean, semeak ez du nahi izango berekin bueltatu. Aita bakarrik bueltatuko da hirira, nahiz eta bidaia horretan, bere barrua erabat iraulita ikusi indio-gizon-basati-on-lehen-gizon paraisua ezagutu ondoren. Berak eraikitako presa deusezteraino helduko da «Gizon ikusgaitzen» munda —munda majikoa, ona, oinarritzkoa, ametssezkoa— salbatzeko.

Gaiak eta metaforak nahi adina bila daitezke. Ez gara horretan sartuko ordea. Kontaketak eta irudiak sortzen duen lilura da azkenean gelditzen zaizuna.

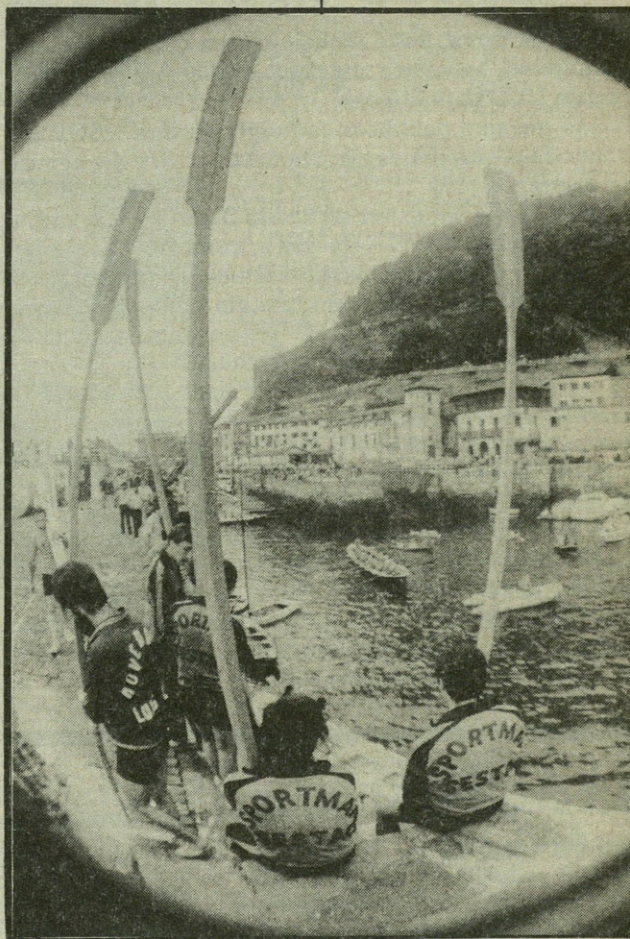
Aktore aldetik indio zaharrek primeran lan egiten duen legez emakumezkoen karakterizazioa ez dago oso lortuta, ez eta TOMMERena (Charly Boorman, zuzendariaren semea). Normalean ikusten diren superproduzio gehienak ez bezala merezi du hau ikusteak.

estropadak

Kontxakorako apusturik franko

Zeinek ez duen txapelik eramango, edozeinek daki, zeinek eramango duenari buruz istilu gehiago dabil itsas bazterretan. Guk ez dugu deus esaten, badaezpada-

koan, beraz, horra, orden alfabetikoz gainera: Donostia, Kaiku, Pedreña, Portugalete, San Juan, Santurtzi, Urkiolak eta Zumaia. **Irailaren 8ko** 12-12tan Kontxa pare horretan ikusgarritzko... ikusgarria. (Eta kiniela, bete al zenuten?)

mendi ibilaldiak

irailaren 15erako

Mendikari (Hazparne): Eskalerrak Ahuskitik, 6 ordutako bidean, 7.30tan aterata. Hots egin 294336 telefonora.

Alegria de Iruña, Anaitasuna, Donibane (Iruña): Belate - Abartan (1099) - Almandoz, egun guztirako. Dei 251059, edo 254900, edo 227115 tfetara.

Club Vasco de Camping (Donostia): Sallent - Izas lepoa - Canfran. Tf:428479.

Gainontzeko talde gehienak (guk dakigula Gasteiz, Euskalduna, Alpino Tabira, Miru-gain, Anaitasuna Azkoitiko, Pagoeta, Artibai, Ganerantz, Gallarreta, Sestao Alpino eta meategi eskualdeko mendi taldeak) Besaidera joango dira, mendizalearen eguna dela eta.

Arzalluz-Bandres: bukatu ote?

BAIதாக eta bai besteak bukatu dutela esan dute. Bandresen inizatibaz epaitegian jarraituko dute. Epaila espainol batek erabakiko ditu azkenean beren tirabirak.

Bataren nahiz bestearen erasoak ez dira txantxetakoak izan. Bandresen, beste zenbait gauzen artean, ETA (pm)koak armak ez uztearen alde komentzitu nahiean aritu zela egotzi dio Arzalluzi, nahiz eta gero piskana atzera egin.

Arzalluzek berriz, beste zenbait gauzen artean, zera esan du, Bandres-ek hautatzen zituela polimilik orduan erasotzen zituen UCDko politikoak.

Estadu mailako politikoak mutu geratu dira. PSOE ere bai (Julio Feo-k eztabaida zikin honetan ez sartzeko agindu omen zuen).

Tartean reinsertatuak ere sartu dira Bandres-en alde. Eta sorpresa. Arzalluz eta ETA (pm)en artean bi bilera izan behar izan hiru izan ziren. Reinsertatuak ez zekiten hori. Reinsertatuko ez ziren birekin hitzegin omen zuen Arzalluzek gerora. Han hitzegin omen zena ere argitaratu zuen Arzalluzek bere bigarren artikulo sonatuan.

ETA p.m. VIII. asanbladakoek ere izan zuten zer esana Euskadiko Ezkerra eta beren «damutze» kanpainaz. Euskadiren etsai nagusizat bezala jo zuten E.E.

Kazetari ak bestalde, urak bere txokora eraman nahian aritu dira. Batzurenzat oso positiboa izan omen da «biak biolentziatik zein urrutia» zegoen frogatu nahian aritu direlako. Beste batzurenzat kezagarria izan da. Negozia-ketarik egitearen aurkako eritzi gogorrena agertzen den unean estatu guztian, hara non eta normal normal agertzen da hitzegin dela, kontaktuak izan direla, eta horretan politiko eta partidu asko daudela bustirik.

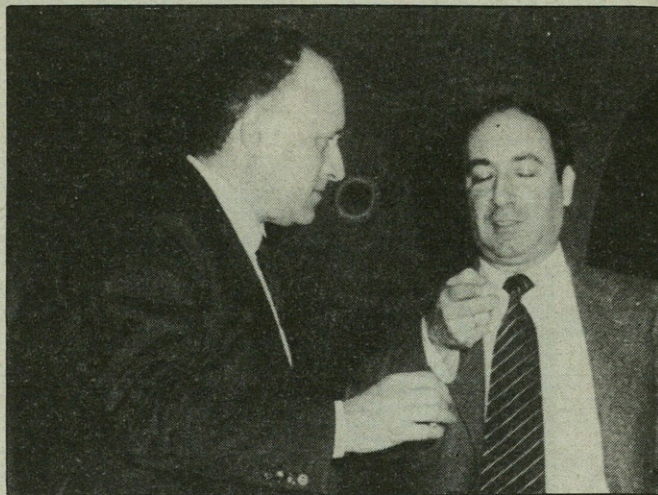
Mehatxu berriak euskal errefuxiatuei

ZIBURU eta Donibane inguruan bere ekintzak betetzen dituen GALEko errubia famatu horres berriro ere agertzeaz gain, oraingo honetan Dominique Labairie iparraldeko abertzalearen kontra, estatu frantsesak mehatxu berriak egin dizkie hegoaldeko errefuxiatuei.

Oraingo honetan, aitzaki bezala OFPRAk eta Commission des Recours des Réfugiés delakoak errefuxiatu estatutua ukatu izatea erabiliz, karta bana bidali diete pertsonalki egoera horretan zeuden errefuxiatuei hilabeteren buruan Frantziako lurraldetik aldegin dezaten «gonbidatuz». Prefetoak igorritako gutunak mehatxu egiten dio irregularki geratuz gero legearen aurka arituko litzatekeela, horren ondorioak jasn j eharko litzatekeela esanaz.

Karta abuztuaren 12an izan zen jasoa. Beraz, hil honen 12an har ditzakete lehendabiziko neurriak.

“Enbata” kazetak dioenez bost omen dira gaur egun erabaki honek ukitutako errefuxiatuak. Ehun errefuxiatu inguruk jaso omen du ezetza bikoitza, eta 250en batek jaso omen dezake urtea amaitu baino lehen.

Hauteskundeetarako karrera hasia da estatu espainolean

ASTATU espainolean hasiak dira politiko eta alderdi guztiak numeroak eta kalkuloak ateratzen. Fraga eta Alfonso Guerra Galizia aldean ibili dira uda aprobetxatuz. Galizian azaroan ospatuko dira hauteskunde autonomikoak. Karreraren salda izango da.

Tartean, udaberri inguruan —noiz PSOEk besterik ez baldin badaki ere—, OTANi buruzko erreferenduma izango da.

Hori noiz ospatu arauera izango dira gero hauteskunde orokorrak eta helmuga han dutelarik ipurterre dabilta politikariak. Enpresarioek eginiko inkesta batetan hautesleek ehuneko berrogeik ez omen daki oraindik nori emango dion bere botoa. PSOEk irabaziko duela dio, eta zerbait galtzen badu ere hala gertatuko dela dirudi. CP, nahiz eta zerbait igo bertan geldituko omen da orainsu arte bezala.

Zentroa da ordea dudarik handiena. Hainbat aldi aipatua izan den Roca operazioa-k ez dirudi indar handiegirik daukanik. Komentaristek diotenez proiektu hori Oscar Alzaga-ren (PDP) eta Antonio Garrigues-en (PRD) biltzen amaituko da, horrela izanik ere etorkizun handirik ez duelarik.

Indartzen ari omen dena Adolfo Suarez da (CDS). Honek ez du beste horiekin bildu nahi garai bateko UCD moduko bat ez sortzearen. Berak dioenez 1.990 urteko hauteskundeetan jarrita dauzka begiak.

PSOEk zentroa bete zuenetik zail daukate beste guztiek.

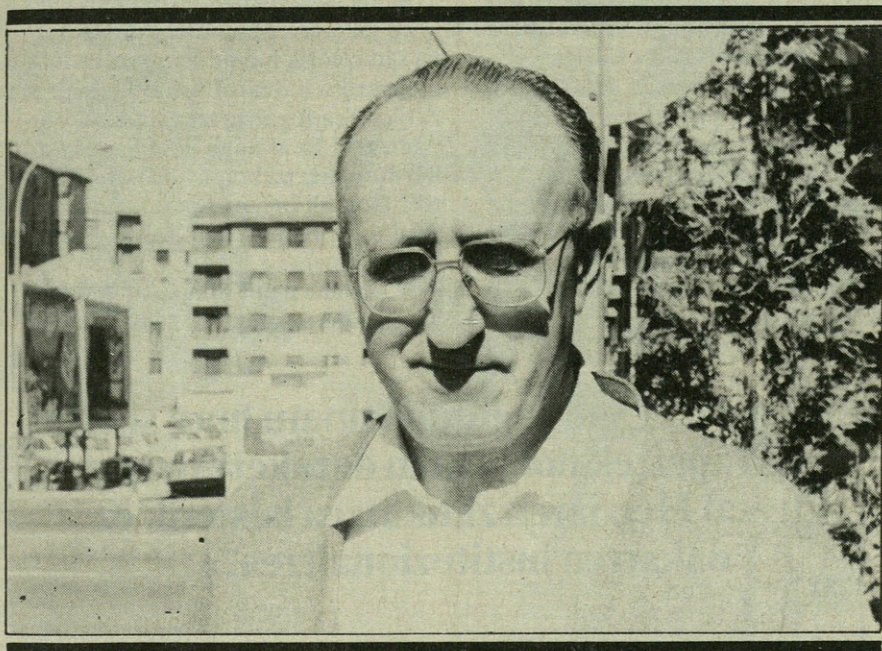
Komandokide bat hilik Pasaian bomba lehertutakoan

ASTELEHEN gaueko hamabiak eta hogeit inguru izango ziren San Pedron lehergailu batek eztanda egin zuenean. Polizi nazional baten automobilean lehertu eta bertan hil zen hori ezartzen ari zen gaztea.

Ez poliziak, ez komunikabideek, ez inork esan du oraingoz gaztearen izenik.

Jesus Lezaun, apaiz nafartar abertzale bat

«Gotzaien azken gutuna orain arteko txarrena da»

Hirurogei urteetatik urruti ez dabil Jesus Lezaun. Gaur sozialisten artean buru diren Arbeloa eta Urralbururen irakasle izana, Iruñeko seminarioaren zuzendari izana da, eta gaur egun Teologiako katedraren jabe. Baina apaiz euskaldun aurrerazaleen talde-tik genuen ezaguna.

ARGIA.— Zure izenez sinaturik gutun bat irakurri genuen, Komunitate Autonomoko apezpikuen azken dokumentuaz burutazio batzuk egiten zituena.

Jesus Lezaun.— Hasteko esan beharra dagoena zera da, batere landu gabeko eta oso gaizki idatzitako dokumentua dela, orain arte gai honi buruz atera dituzten guztietan txarrena. Setienek berak ere ez omen zuen, antza denez, sinatu nahi. Lehenengo asmoa Irailaren bukaerarako edo Urriaren hasierarako kaleratzea omen zen, baina aurreratzean ez dute sobra-

re ondo aztertze betarik izan. Aurreratze honen arrazoiak ez dakigu prezeki zeintzu izan daitezkeen baina susmatzen dugu Eusko Jaurlaritzak Iraila aldera hasiko duen kontzientziazte kanpaina horrekin zerikusirik baduela, elkarren parean joango balira lotura hori garbiegia geratzeko arriskua legoke eta.

Bestalde, eduki eskas horretaz gain azpimarratu beharrekoa da baita idatzi honetan aukera politiko konkretu baten aldeko posizionatze garbia dagoela. Hau argi eta garbi EAJ-PNV alderdia da, eta idatziaren bultzaile

nagusia Uriarte dirudi dela, Bilboko Gotzaia. Goitik behera PNVzalea da Uriarte, kontuak kontu, Setienek nazionalistatik gutxi duen bezala.

A.— Baina gotzai baten idatzi bat ezin da automatikoki baztertu, politikan gutxi gorabehera hola pentsatzen duelako.

J.L.— Eduki aldetik, hor egin dena ez dago inolaz egiterik. Zokoratu nahi dutena zokoratu ahal izateko beraien analisi politiko batetik abiatzen dira gogoko dituzten ondorioak ateratzeko. Jokabide hori ez da batere zuzena, eta gainera beraiek ez dira inor analisi politiko bat egiteko, eta egitekotan ere, ondo egin dezatela.

Zein izan da egin duten analisia? Estatutoaren onarpena eta hori da idatzi honen beste erruetako bat. Gotzaiak, gotzai bezala egin ez dezaketena zera da, aukera bakartzat Estatutua eskaini eta herria horri atxiki erazi. Honek pentsa erazten du beren helburua ez dela ETA kondenatzea izan, hori eginga zeukaten jadanik, baizik eta honen inguruko sinpatizante, lagun eta abar gaitzestea.

Dokumentu honek pastoraletik ez dauka zipitzik ere eta bere xedea guztiz politikoa da. Erlijio kutsurik ez dauka inondik eta egiten duten gauza bakarra gatazkaren alderdi bat gogorri kondenatzea da. Zer nolako pakea da bada hauek bilatzen dutena? Parte bat menperatuz lortzen den pakea, hori planteamentu erlijiosoa al da?. Eta era askotako jendea dago, apaizen munduaz ari naiz, independente nahiz PNVzaleak dokumentu honi buruzko eritzi oso kaskarra duena.

A.— Dena den, harrigarri samarra gertatzen da gotzai euskaldun batzuk alderdi oso konkretu batek ekingo dion bake-kanpaina batetan sartuta agertzea.

«Gotzaien azken gutunak pastoraletik oso gutxi du eta bere mamia guztiz politikoa da. Ze pake nahi dute, parte batek amore ematearen pakea?»

J.L.— Bueno, bake-kanpaina batean sartzeko oinarri batzuk finkatu beharko lirake, eta orduan bai, baina ezarri diren zimentuak ez dira bake-zimentuak, baizik eta posizionatze politiko batetarako baseak, alderdi baten baztertzea soilik bultzatzen dutenak.

Badirudi beraiek ere ez daudela batere zihur egiten dutenaz, hasteko hiruretako batek ez zuen izenpetu nahi eta badaude xehetasun esanguratsua goak ere. Dokumentua ez da bestetan adina zabaldua izan, eskuratu nahi duenak bertara joan behar du jasotzerara... Honek esan nahi du beraiek ere ez daudela egin dutenarekin batere zihur, bai bait dakite aurrera eramanez dutena aukera politiko konkretu bat dela eta hori ez dela bakerako bidea.

A.— Nafarroako apezpikuak ez du idatzi honetan parterik hartu. Zergatik?

J.L.— Hori izan da beste gauza harriarrietako bat, baina oraindik ez daukagu horren esplikaziorik. Dena den badakigu Bikario Jeneralak kontsultaren bat egin zuela apaiz nafartarren artean, kontsulta informal samarra, era honetako agiri bat ateratzeari buruz, artean edukietan sartu gabe, eta ideolojikoki modu askotako lagunez osaturiko talde honek uko egin ziola.

Dokumentua atera zen eta gotzai nafartarrak ez zuen sinatu. Zergatik? Ez dakit zergatik eta gainera uste dut ez daukala esplikaziorik. Ez dut uste Nafarroako gotzaia agiriarekin bat ez datorrelako denik ez sinatze hori, aurrez tartean ibili bait zen. Arrazoia bestelakoa izango zen, azken finean betikoa, hau da, ez diezaiotela leporatu hemengo arazoetan sartzen dela, etab. Dena den, hori traizio bat dela iruditzen zait, berdin berdinak direnean hango eta hemengo arazoak.

Honekin ezer ez konpontzeaz gain problema areagotu besterik ez dute egiten, jasaten ari garen egoera gaizkituz. Ondo asko dakite beraiek arazo

hori dela garrantzitsuenetakoa Euskal Herrian eta beren aldetik ez badute eman behar luketen laguntza luzatzen, beraiek gertatzen dira errudunik nagusienak.

A.— Laster gogora eraziko dizute garai zailetan bere ahotsa entzun erazi duela Elizak.

J.L.— Begira, Eliza da Euskal Herriko egoeraren kulpantzerik handienetakoa bat. Franco-ren garaian nork onartu zuen eliz barrutien banaketa geografiko inposatu hura Gasteiz eta Bilbo Burgos-i lotuaz eta Donostia Iruñeari eta hau Jaca-ri?, eta zergatik ez du orain egoera hura alda erazteko indarririk egiten?

«Orain dela 25 urte gutun famatu hura sinatu zuten apaizek nola eman dezakete ontzat Euskal Herriaren zatikatzea besterik ez dakarren instituzionaltzea?»

Gutxien gutxienez Euskal Herriaren kontzeptua onartu behar lukete, orain ez dago artxidiezi bat mantentzeko problemarik, Huescako, Errioxakoa, Komunitate Autonomoko Gipuzkoakoa eta Iruñeko, Bizkaia eta Araba aparte diren bitartean. Hola egotea posible bada, zergatik Hegoaldeko lauak batean biltzea? Baina beroiek dira lurralde-batasun hori lortu ahal izateko pausorik ere eman ez dutenak.

A.— Gogoan dugu, bai, artxidieziaren egin zegoela esaten zela. Zer dela eta ari da Eliza atzeraka?

J.L.— Eliza betidanik ibili da boteareen inguruan, eta agiri horretan azaltzen den etika eta moralak ere agintearenak dira. Gernikako Estatutoa, ez dute aipatu ere egiten Amejoramentua, erdiespen historikoa omen da eta leialtasun handiz onartu beha-

rrakoa. Politika bat ez ezik agintearen etika ezartzen dute, ez etika ebanjelikoa, itxura demokratiko eta legala duen ordena bat ezarria dago eta hori omen da ultzatu behar dena.

Nondik atera dezakete ezin dela esan Estatutoa eta Amejoramentua ez bakarrik ez direla bidea baizik eta jende askorentzat Euskal Herriaren arazoan konponketari betirako atea istea direla? Zergatik behartu behar dute sinistuna? Ezarritako joko-erregiek konpondu beharko luketela egoera esaten dute.

Baina asko badaude konbentziutak justu joko-erregela horiek direla trampa saduzeorik haundiena, era sasi-demokratiko batean Euskal Herriaren zatikatzea legalizatzea delako... orduan zer? Ez al dago beste jarrera ezberdinik hartzeko posibilitate etikorik? Nondik behartu dezakete, dokumentu horretan egiten duten bezala, jarrera batera?

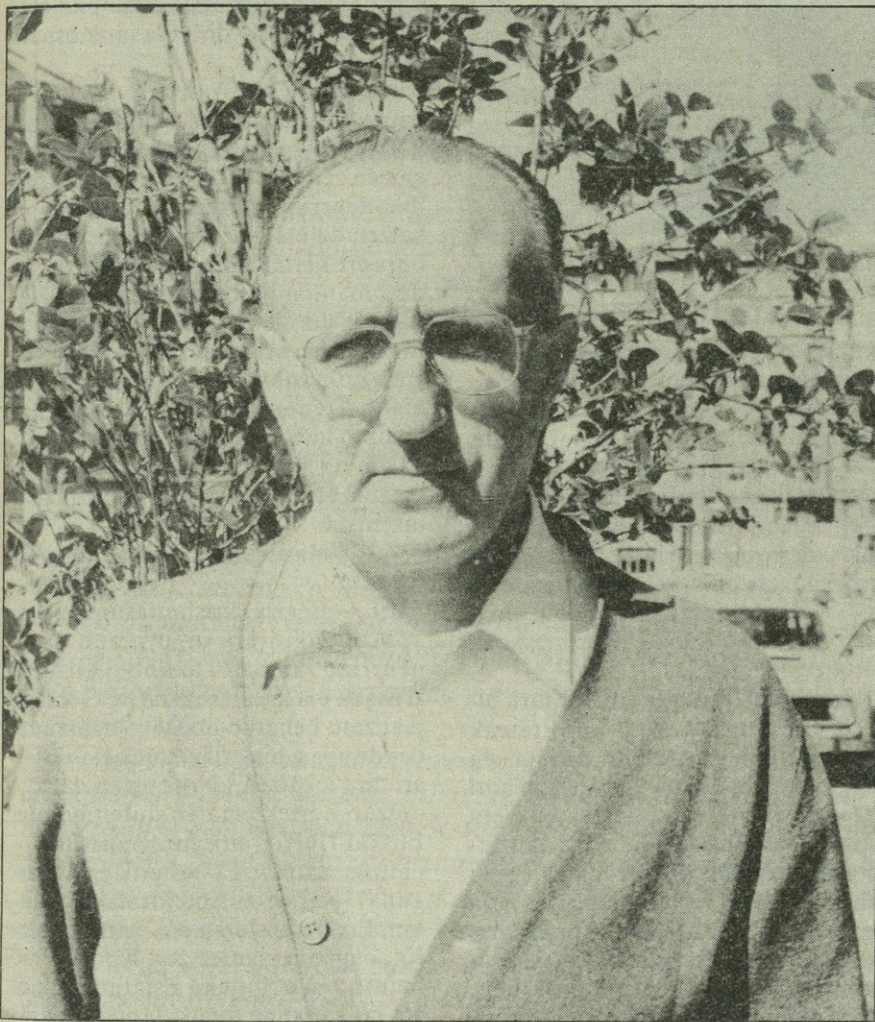
A.— Dena den Franquismoaren bukaera aldera, kanpotik begiratuta be-

hintzat bazirudien, Añoveros-en kasua zela eta beste, Elizak bere jarrera autonomoa hartzen zuela eta...

J.L.— Bai baina beraiek ere aginte bezala harrapatzen zituen neurrian. Bizkaian batez ere, Añoverosekin eta baita Zirardarekin ere Elizak jasan zituen istiluak... Ez dut esan nahi bere alderdi onak izango ez zituztenik, baina oso gauza bitxiak egon ziren, oso gogor posionatu ziren Elizaren aginteari zegozkionetan, Bikario Jenerala zen Jose Anjel Ubietaren arazoan esaterako.

Bien bitartean Bizkaiko apaiz asko kartzelan zeuden eta hauen alde ez zuten sekula ipurdia busti, areago oraindik, leku erlijiosoetako gose grebak edota entzerronak zirela eta (bata gotzaitzegian bertan egin zela gogoratu) askok eta askok urtetako kartzela jasan behar izan zuten Zamoran.

«Kontzientziko karga eta erren txiki batzuekin batzutan, baina Elizak beti agintearen politika eta etika jokatu du beti».

«Garai bateko apaizen mugimendua PNVren politikarekin zegoen identifikatua. Hau agintera iritsitakoan bertan diluitu da guziura».

Eliza gainera beti oso maltzurra izan da, maltzurra edo suerte handikoa edo Jainkoaren laguntza duena, baina badauka beti sektoreen bat gero historian zehar esan ahal izateko «orduan ere bazegoela zerbait». Orain ere dokumentu honen aurrean aurka jartzen garenon kontura gauza bera esan ahal izango dute, «Elizan nork bere posizionamentua dauka baina aginteak aginte bezala egiten du».

A.— Elizaren joko horrek ez dauka, bada, aldatzeko itxura haundirik.

J.L.— Ez, ez, eta honen arrazoia zera da, Eliza Historian zehar botere bat izan bada, ez hemen bakarrik, mundu osoan, dudarik gabe agintearen politika eta etika jokatu du, kontzientziko karga eta erren txikiren batzuekin tarteke, baina beti agintearen funtzioa beteaz.

A.— Nolanahi ere, eta zure historia piska bat jorratuz, zerorri Seminarioko Zuzendari izan zara, eta pentsatzen dut une batez dena aldatuko zelako ilusioa izan duzuela.

J.L.— Bueno nik hor bi alderdi bereziko nituzke, bata instituzionala da eta bestea, berriz, sinismenarena etab. Ilusioa eta itxaropena eduki dugula eta aldaketa instituzional horien alde lana egin dugula egia da, eta oraingo Aita Santu honekin ikusten dugu atzera gehiago goazela aurrera baino. Orain, aldatu aldatuko dela, nik zailantza handia daukat eta hau lehen esan dizudan arrazoiarengatik, Eliza aginte bat delako.

Dena den botere horren azpian arazo erlijiosoa dago, sinistun batzuk, ebanjelio bat, eta hor jande anitz dago sinismen horrekiko zintzo jokatzeko duena, eta hortxe dago, egoera ez eroso horretan, askotan oso zaila gertatzen dena, baina hor dago eta nire iritziz beti egongo da kristauen mundu horretan jende multzo handi bat paper hori jokatzeko gauza izango dena.

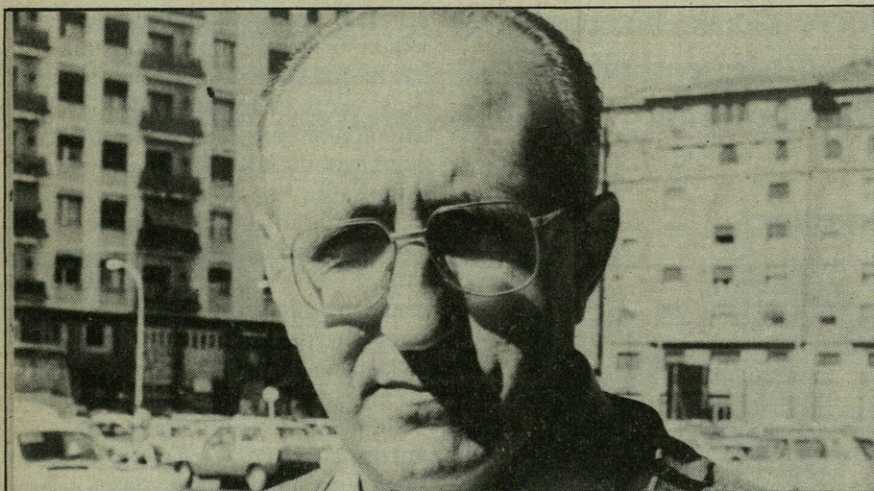
A.— Europa mailan ikusten al duzu beste era bateko Elizaren bat?

J.L.— Historikoki eta berriki gainera egon dira gauza onak oso, Eliza holandarra eta horrela, baina han ere kontrolatua izan da. Ahaztu behar ez dena ordea zera da, Elizaren aginteak indar handia eta metodo ugari eta denbora duela gauzak aldatzen joateko. Karguak izendatzean kontu handiz ibiltzen badira eta Gotzaitegiak aldatzen badituzte, Holandan egiten ari diren bezala, oso denbora gutxian lor dezakete Vatikanoren politika askoz leialago jarraituko duen jerarkia bat.

Prentsan argitaratua da oraintsu Vatikanoren politika zein den, eta han esaten zenez asmoa ez da Kontzilio bat egitearearena, beren ustetan jokabide arriskutsuak eta irekiagoak baimentzen dituen Vatikanoren II.aren erabakiak eraldatzearen, baizik eta gauzak beren bidea eraman dezaten utzi, izendapen berriak kontrolatuz. Honela urte gutxiren buruan, hamar bat ez, gehiago, jarraitzaile zintzoak izango dituzte munduan zehar, Elizaren historia guztia bideratuko dutenak, eta hori da egiten ari direna.

A.— Beste elkarrizketa batean gogoratzen naiz nola Balentxirekin hitz egiten honek esaten zigan esperantza piska bat Hirugarren Munduko Elizan ikusten zuela. Baina esparru hori ere nahiko lotua egongo da.

J.L.— Bai bai, saiatu behintzat saiatu dira. Dena den fededun batek beti pentsatzen duena zera da, ez dutela

Lezaunen usterako Eliza da Euskal Herriko egoeraren kulpanterik handienetako bat.

dena lotzerik izango eta beti egongo dela hori zalantzan jarriko duen jendea. Baina Elizaz erakunde bezala jabetu eta irauli eraztea hori beste kontu bat da eta gainera ez da batere errealista orain horretaz ihardutea.

Bakar-bakarrik, eta hau neure artekoa da, ni sinistuna naiz, apaiza eta hala izaten jarraituko dut gainera. ez didate kenduko uste dudana pentsatzeko posibilitatea eta askatasuna, eta dudarik gabe onartu behar ez dudana ez onartzeko aukera. Ni bezala jende asko dago munduan eta ez derrigorrez apaiz jendea, eta oinarritzko arazoak planteatzen diren egoerak dauden neurrian era honetako jarrerak azaleratzen dira, Hego Ameriketara gertatzen den bezala. Aginteak, berriz, betiko, papera jokatzen jarraituko du eta hori badakigu.

A.— Azken urte hauetako traiektoria ikusita, Euskadikoa behintzat baina agian Mendebaleko Europan ere eman da, Eliza aurrerazale baten loraldiaren ondoren jende asko atera egin da apaizetatik eta beste askok sinistun izateari ere uko egin diote. Nola bizi izan du hori apaiz izaten jarraitzen duen batek.

J.L.— Bueno, hori denok bizi izan dugun prozesu mingarri bat izan da. Elizaren egiturak ez dira jende hori onartzeko gauza izan eta azkenean hanka egin dute eta ondorio penagarria izan bada ere hala da, baina ez dit horrek aparteko kezka eta ezinegona sortzen. Kristautasunaren arazoa ez da kuantitatiboa, bestelakoa da eta nork daki kristautasunaren muina beste talde batzuk ere gordetzen du-

ten, beren buruari kristau izena ematen ez diotenak agian.

Zentzu horretan ba... mina ematen dit eta zaila dela ere ikusten dut diozun apaizen arazo hori. Ni konbentzitua nago gaur egun apaiz izatearen papera egituratua dagoen bezala ulertzea ez dela batere onargarria, eta hau alderdi teologiko eta bibliko batetik begiraturat diot, baina aldatu ere ez duzu aldaketuko, bapateko iraulketak ezinezkoak gertatzen dira.

Hala ere pentsatzen dut kopuru aldetik Eliza ugaltzeko posibilitateak badaudela, izan ere beti egongo da sektorearen bat kleroaren zabaltze hori defendatuko duena interes konkretu batzuen zerbitzuan. Baina ez nau aztoratzen ez apaiz gutxi egoteak ez eta lehengo kopurura iritsi daitekeela pentsatzeak ere. Arazoa sakonago dago, historikoa da eta horregatik erasoaldi eta ekaitz guztiak nork bere erara eta momentuko egoerak agintzen duen moduan jasaten ditu, baina ni behintzat ez naute istilu horiek kezkatzen.

A.— Eta Euskadira itzuliaz, nola ikusten duzu egungo egoera hemen?

J.L.— Badago neri mina ematen didan gauza bat eta esan ere esango dut. Gotzaien dokumentu hau hain sonatua izan zen eta 309 apaiz euskaldunek sinatu zuten dokumentu haren 25. urteurrena ospatzen zeneko garai beretsuan kaleratua izan da. Orduan izan zen mugimendu bat eta gainera oso bitxia da ez agiri haren edukia bakarrik baizik eta bere traiektoria.

Idatzi hura kaleratu zenean Elizak ez zuen onartu, areago, baztertu egin

zuen eta publikoki baztertu ere eta gainera noiz eta Zirardaren obispo-kontsagrazioan, gaur egun Euskal Herriko gotzaietako bat den horrean. Antoniutti Nuntzioa izan zen gaur hogeitabost urte Gasteizen agiri haren gaitzespena egin zuena ofizialki eta bortizki. Egun dokumentu hura sinatu ez zuten batzuek, beste bide batzutatik zebiltzalako, oso ona zela aldarrikatzen ari dira eta ia-ia ospatu ere egin dute.

Hura hito bat izan zen, hor dago, baina orduko apaizgoa gutxi gehiago PNVk zeraman politikarekin identifikatzen zen, partidu hori agintera iritsi den neurrian aginte-politika bat jokatzen du eta gauzak horrela apaizgo hura ere bertan nahastu, diluitu da. Ez dira mantendu, bada, beren posizionatze historiko hark eman behar zuen linea aurrerazale horretan. Nere iritzian dokumentu berri honen aurka atera direnak ez dira hain zuzen ere apaizgo historiko haren jarraitzaileak, baizik eta hortxe sueltu gertatzen garen batzuk, eta hau mingarri samarra gertatzen da.

A.— Nola aldatzen diren gauzak, ezta?

J.L.— Begira, kristautasuna, eliza, apaizak agintera inguratzen diren neurrian jai dago, akabo itxaropen kristaua eta askatasuntzalea. Gehiago matizatu beharko litzateke baina non daude apaiz historiko haiek eta zertan ari dira jokatzen?. Nola eman daiteke ontzat, horiek ematen duten bezala, Euskal Herriaren egungo instituzionalitatea, zatikatzea besterik ez dakarguna?. Nafarroa Amejoramentuarekin, Erreferenduma ere egin ez delarik, onartua izan ez zen Konstituzio batean oinarritutako Estatutoarekin, eta nola esango digute Gotzaiak erakundetze hori ontzat eman behar dela? Badakit zer esango duten, mogimendu politiko zehatz bati lotuak gaudela, eta ez da egia. Mogimendu batzuen helburuak onartzen ditugu, eman den instituzionalizatze bat arbuatuz, gezurrezkoa eta tranposoa delako. Baina metodologia zehatz batekin ez gara identifikatzen. Ni, adibidez, instituzioetan parte hartzearen aldekoa naiz, eta zuk esango didazu nola izan naitekeen HBren ordezkari bat... Hortik dabilen apaiz asko bai dela PNVkoa, eta hor ari dira sekulako juizioak egiten.

Iñaki ZUBIONDO

«Komsomol» batekin hizketan

«Zer da langabezia?»

Kasik Sobietar Batasuna bezain zabala da Mosku. Plaza edo perspektiba bat zeharkatu baino lehen bi bider pentsatu beharra daukazu. Jendea arin dabil, denak ari dira zerbaitetan, inor ez dago 'kolgatuta'. Kale izkinetan geldirik daudenak ere ez daude 'denbora-pasa', erne daude, norbaiten edo zerbaiten zai edo. Baina ez dago presarik, Donostian baino geldiroago dabilta, eta bat ere tentsiorik gabe. Beren izakera al dute ala sistemak badu zer-esanik honetan? 'Oso zibilizata daude', aditzen dut komentatzen. Garbitasunak atentzioa deitzen du: ez papertxo bat, ez kolila bat ere kale bazterretan. Parkeek ere garbitzen, lasaitzen dute. Parkeak, diñot? Hobe basoak esan nezake, hain dira mugatzen gaitzak. Zuhaitz ondoetan mozkorrak ere bai, pelikuletatik ateratako mozkorrak diruditenak, dinbi-danba, hip! Dena matematikoki antolatuta dago, dena kontrolatuta dago; Moskuko gazteak koadrilatan dabilta, hala galdu den turista orientatzen nola beharbada metroan ordaindu gabe sartu nahi lukeena bide one-tik sarrerazten.

Jendea erraza da, emotiboa. Errusoz egiten dizute, ez duzula ulertzen entenditu ezinik. Besoak, bihotzak zabaltzen dituzte. Barrea eta negarra aise kanporatzen zaie. Vulfa (otsoa) eta zaietza (konejua) protagonista diren marrazki bizidunetako korto batzuk ikusten ari garelarik, Dagestango avar herriko lagun gazte fuerte batek barretan itotzen da. Sentimenduzko besarkadak, begiradak.

Gu, Belgrad-II hotelean gaude. Bere hemezortzi pisutan gora-behera Aljeria, Belgika, Mexiko, Ekuador, Espainia, India eta Euskadiko gazteak ez gara geldirik egoten. Ni seigarrenean nago, eta oraintxe nire ondoko plastikozko 'besaulki' batetan, Irina jarrita dago. Irina Komsomolekoa da, Sobietar Errepublika Sozialisten Batasuneko gazteen erakunderik handienekoa. Sobietar gazte gehien-gehienak bezala, bestalde, guk topatutakoak oro behinik-behin komsomolak bait ziren, baina Irina... Grazia du neska honek, bizi mintzatzen da, erdaraz ere bai pittintxo bat, eta berari egin dizkiot, egun batetan bat, beste batetan beste bat, ondoko galderak.

ARGIA.— Zer zarete, komsomolak?

IRINA.— Hemengo gazteen erakundea. 40 bat milioi lagun gaude sartuta, 14 urtetik 28ra. (Irina muga-mugan dago, 28 bait ditu). Lantegietan eta

eskoletan eta koljosetan sortzen dira baseko erakundeak, gero horiek distritoetan, hirietan eta probintzietan biltzen dira.

A.— Partidu Komunistarekin zein

hartu-emanak dituzue?

I.— Ideologia berdina, helburu berdina... Partidu Komunistak gizarte sobietarra zuzentzen du, gizartearen nukleoa dela esan daiteke, orduan Komsomolaren barruan ere badago nukleo bat, milioi bat militante dago...

A.— Zu komunista al zara?

I.— Bai, banaiz.

A.— Nola finantziatzen zarete?

I.— Militanteen kuotekin. Militante bakoitzak bere soldataren ehuneko bata edo bat'erdia ipintzen du; eskolan ari direnek ez horrelakorik, horiek hilean bi kopek ordaintzen dute (*lau bat pezeta, kanbioan*). Gero argitaletxeak uzten dituen irabaziak, kontzertuek, erakusketek uzten dituztenak...

A.— Eta zertarako diru hori?

I.— Horrekin gazteentzako hotelak (residentzi modukoak), kanpamentuak, gaztetxeak eraikitzen dira, gero argitaletxeak ordaintzen dira, ez dakit.

A.— Zer zarete, gazteen erakunde bakarra?

I.— Bai, bueno, handiena bai, gero pioneroena dago, gaztetxoentzat, 'Lenin' deitzen dena, eta gero profesio bakoitzak baditu bere sailak...

A.— Zuk zer lan egiten duzu, Irina?

I.— Liburudenda batetan egiten dut nik. Badakizu, Ukraina hotelaren atzean. (Aparte esan digu, lan horretarako hiru urtetako karrera egin behar izan zuela; norbere profesioan, ongi prestatuta dirudite gazte sobietarrek).

A.— Hori nola izaten da, lanarena? Estatuak erabakitzen du bakoitzak zer egingo duen, edo nola izaten da?

I.— Eskoletan bulego batzuk egoten dira gazteei lan desberdinez informazioa helarazten dietenak. Bestalde hiri guztietan badira gazteentzako lanpostuez arduratzen diren batzorde batzuk, eta batzorde horiek urtero zerrenda batzuk paratzen dituzte lanera sartu behar duten gazte guztien izene-

Орган
Центрального
Комитета
ВЛКСМ

Основана в мае 1925 г. • № 178 [18382] • Воскресенье, 4 августа 1985 г. • Выходит ежедневно, кроме понедельника • Цена 3 коп.

ПРОЛЕТАРИИ ВСЕХ СТРАН,
СОЕДИНЯЙТЕСЬ!

КОМСОМОЛЬСКАЯ ПРАВДА

КАЖДЫЙ,
КТО ЧЕСТЕН,
ВСТАНЬ С НАМИ
ВМЕСТЕ!

Обращение к молодежи и студентам мира

Дорогие друзья!
К нам обращаются делегаты XII Всемирного фестиваля молодежи и студентов, прошедшего с 27 июля по 3 августа 1985 года в столице СССР — Москве под лозунгом «За антиимпериалистическую солидарность, мир и дружбу».

Стремление ближе узнать и лучше понять друг друга, содействовать развитию дружбы и сотрудничества между народами, что может сделать молодое поколение разных народов для решения наиболее острых проблем современности, стало той путеводной идеей, которая привнесла на фестивальный форум более 20 тысяч молодых людей самых различных политических, философских и религиозных взглядов из 157 стран мира и из Западного Берлина.

Понимая на столь представительном форуме различия во взглядах и мнениях по острым вопросам не помещал нам сосредоточиться в дни фестиваля на том главном, что лежит сегодня в основе сотрудничества и солидарности действий широких демократических, прогрессивных и миролюбивых сил молодого поколения, — на борьбе за повсеместное осуществление неотъемлемого права каждого человека на жизнь в условиях мира и свободы.

40 лет назад объединенными и миролюбивыми народами одержана победа над гитлеровским фашизмом. Справедливая была выдана им за свободу, свободу над рабством, демократия над тиранией, гуманизм над вар-

варством. На фестивале мы воздали должное светлой памяти и бесмертному подвигу сил, освободивших народы от порабощения, — советскому народу, который внес выдающийся вклад в разгром гитлеровского фашизма, народам других стран антифашистской коалиции, партизанам, бойцам движения Сопротивления, антифашистам и демократам, миллионам борцов за свободу, вписавших на полях сражений, всем тем, кто погиб в застенках и концентрационных лагерях, под разрывами бомб и снарядов.

Трагические уроки второй мировой войны обязывают молодое поколение наших дней, на плечах которого лежит немалая ответственность за судьбы сегодняшнего и завтрашнего мира, к решительной борьбе против войны еще до того, как она начнется.

Вот почему мы призываем молодых людей всех стран без различия их политических, философских и религиозных убеждений сделать все для того, чтобы оставить силы милитаризма и агрессии, объединенными усилиями предотвратить катастрофу, положить конец гонимости ядерных и обычных вооружений на Земле, не допустить ее разрывания в космическом пространстве, добиться всеобщего запрещения и ликвидации ядерного и других видов оружия массового уничтожения.

Тяготясь Харосими и Натасе, солидарности которой исполняется в нынешнем году, не должна повториться!

В год десятилетия успешного завершения Советания по безопасности и сотрудничеству в Европе мы вновь подтверждаем с фестивальной трибуной нашу приверженность духу и букве его заключительного акта, зафиксированных в нем принципов межгосударственных отношений, наше стремление внести свой вклад в превращение в жизнь всех его положений, в возрождение политики разрядки, укрепление взаимовыгодного сотрудничества между государствами с различным общественным строем.

Мы выступаем за мирное решение всех спорных вопросов за столом переговоров, за более справедливую и гуманным систему международных отношений, свободную от несправедливости и насилия, которые неизбежно ведут к напряженности и конфликтам.

Позитивную роль в этом играют и движение неприсоединения.

XII Всемирный фестиваль молодежи и студентов стал яркой манифестацией крепнущей антиимпериалистической солидарности с народами, молодежи и студентами Центральной и Латинской Америки, Карибского бассейна, Азии, Африки, в особенности юга Африки, Средиземноморского бассейна и Ближнего Востока, со всеми, кто борется против посягательства на свободу, независимость и суверенитет народов, их право на самоопределение и самостоятельное решение своей судьбы, против остатков ко-

лонализма, расизма, дискриминации, против апартеида и всех форм расизма и расовой дискриминации, против фашистских и диктаторских режимов.

Мы выступаем за преодоление экономической отсталости, за подлинную экономическую независимость, за прекращение неэквивалентной эксплуатации, господства и угнетения, за решение связанных с ними проблем внешнего долга слаборазвитых стран, который они не в состоянии выплатить, за установление нового международного экономического порядка.

Мы считаем, что развитые и развивающиеся страны должны существенно улучшить свое взаимодействие на принципах равенства, способствуя тем самым ослаблению существующих конфликтов и спорных вопросов, разрешению разрешенных наиболее острых социальных, экономических, экологических и других глобальных проблем современного мира, таких, как охрана окружающей среды, ликвидация голода и болезней, искоренение неграмотности.

В год 40-летия Организация Объединенных Наций мы подтверждаем свою приверженность ее целям и принципам. Обязательный ООН Международный год молодежи под лозунгом «Участие, развитие, мир» позволил привлечь внимание мирового общественно-го мнения к нуждам, проблемам и чаяниям молодого поколения.

Мы верим в то, что у молодежи может и должно быть

лучшее будущее. Для его достижения нам нужно сообща добиваться того, чтобы у каждого было чувство уверенности в завтрашнем дне, право на работу и достойную человеческую жизнь, на получение общего и профессионального образования, на участие в управлении государством и обществом, возможность реализовать основные социальные, экономические, политические, гражданские и человеческие права.

На протяжении восьми дней мы были гостями советской молодежи и народа. Мы выжили им нашу искреннюю признательность за прекрасные условия, которые были созданы для проведения фестиваля, и поздравляем столицу XII Всемирного фестиваля, узнав с собой самые лучшие воспоминания о сердечной симпатии, доброй воле, солидарности и дружбе советских людей.

Универсально широкий по своему составу XII Всемирный фестиваль молодежи и студентов продемонстрировал общее стремление молодых людей во всем мире, представляющих различные политические взгляды, развивать контакты и обмены и выступать за совместные действия за мир, разоружения, свободу и справедливость на благо новых отношений дружбы и сотрудничества между народами.

Да здравствует антиимпериалистическая солидарность, мир и дружба!
До новых фестивальных встреч!

1000 объективов фестиваля

Errepublikaz guztietako hizkuntzetan argitaratzen den — Komsomolskaia pravda — da hango gazteek gehien irakurtzen duten egunkaria

kin. Izenak eta baita bakoitzak daukan joerak eta nahiak ere. Goi mailako irakaskuntzara pasatzeko berriz, hor badago 'planifikazio zentro nagusi' bat, adar bakoitzean zenbat jende beharko den zeratzen duena. Orduan karrera edo eskola bakoitzean kopuru fijo bat egoten da. Azkenik, ikasketak bukatu baino hilabete batzuk lehenago zentro bakoitzak entrepresa desberdinen lan eskaintzak jasotzen ditu; eskaintza asko egoten da, ikasle baino bi edo hiru bider gehiago, orduan ikasleak lana hautatu dezake.

(Lanari buruz esan, ez Irinak ez nik ikusitako beste inork, langabezia zer zen ez dutela konprenitzen; aditu dute bai, makina bat aldez, baina guretzat hura bezain imajinatzen zaila da beraiantzat gurea).

A.— Hitz egidazu zerbait irakaskuntzaz. Zer duzue, erabat debaldekoea, noski?

I.— Irakaskuntza bai. Papera eta lapizak erosi behar dituzu. Gela ere bai, erresidentzia batetan baldin bazaude. Transporteak...

A.— Eta behar duzuen diru hori, nondik...?

I.— Bekak izaten dira; hilean 50 errublo, media bezala.

A.— Hori zer da, gutxi, asko?

I.— Gela batek erresidentzian 2,5 errublo balio du. Bazkaltzeak eta afontzeak, 20 errublo hilean. Gosaltzeak, 15 errublo (gosaria bait da hango jataldirik ugariena). Transporteak erabiltzeko txartelak 1,5 errublo balio du. Hortik aurrera, bueno, gurasoek ere laguntzen dute, eta udaz egiten den lanetik ere ateratzen du askok...

A.— Udako lana ez al da borondatezkoa?

I.— Nahi duenak egiten du, baina ordainduta dago. Baina, batzuek ez

dute kobratzen, edo parte bat kobratzen dute, eta gainerakoa ematen dute, esate batera Vietnamerako traktore batzuk bidali ziren ihaz, edo festibal honen fondorako ere eman izan da...

A.— Beste gauza bat. Asti libreaz; zertan ematen duzue?

I.— Nik? Nik ikasten dut, irakurtzen dut, musika gustatzen zait...

A.— Telebista askorik ikusten? (Gure aurrean bat dago, martxan goiz eta arratsez).

I.— Ez, zerbait, askorik ez.

A.— Gauza bat: zuk, adibidez, nahi baldin baduzu antzerki talde bat antolatatu, ahal duzu, edo hori Estatuak antolatzen du, edo nola da hori?

I.— Profesioaletatik aparte, eta horiek 600 bat badira, talde afizionatuak daude, 3.000 baino gehiago. Nahi duenak egitea dauka, eta hori sindikatuen fondoetatik ordaintzen dute.

A.— Sindikatuak?

Argazkiaren erdian Euskaditik hara joandako bi lagun, mitin batetan.

Nor bere lanarekin askoz inplikatuago egoten dira sobietar gazteak.

I.— Lantegietan, eskoletan sindikatuak izaten dira. Sindikatu hauek batzorde desberdinak dituzte: sanitate batzorde bat, esate baterako, sanatorioetako lekuak banatzen dituenak, kultura batzorde bat, antzerki talde horri dirua eskuratuko liokeena... Eskoletan ere, ikasle batek bere bekarekin aski dirurik ez baldin badu, sindikatuari eskatzea dauka.

A.— Eta aldizkari bat montatu nahi baduzue koadrila batetan?

I.— Gauza bera da. Aldizkari asko dago. Komsomolak ateratzen dituenak saltzen dira gehien: bere egunkaria, *Komsomolskaia pravda*, gazte langileentzako aldizkaria (*Smena*), base-ritar gazteentzakoa (*Sielskaia molo-diojh*), ikasleentzakoa (*Studentxeski meridian*); baina horietaz aparte berrehun eta gehiago dago.

A.— Turismorik egiten duzue?

I.— Bai, asko egiten dugu.

A.— Atzerrira ere bai?

I.— Jende gutxi joaten da atzerrira. Bueno, gutxi ez, batez ere beste Estatu sozialistetara, Afrikara eta Estatu kapitalistetara ere bai, baina gutxiago.

A.— Zu atera al zara behin ere?

I.— Ez, ni Itsas Beltzera joaten naiz normalean; Uraletan izana naiz, Le-

ningradon behin baino gehiagotan... (Gure alderdi hauek bisitatzea ez litzaieke, nire ustez, bat ere gaizki etorriko, konparatzeko modua izan zezaten —ez zait iruditzen hemen sobera geldituko litzatekeenik).

A.— Ezkondua al zaude, Irina?

I.— Ez. (Bere berezko irribarrea luzeagotu egiten du).

A.— Zein adinean ezkontzen dira sobietarrak jeneralean?

I.— Hogeita-bi, hogeita-lau urtetan...

A.— Eta dibortziorik asko izaten al da?

I.— Bai... Ezkontzen diren hiru bikote bakoitzeko bat dibortziatu egiten da.

A.— Ezkondu eta, zein arazoak ditu matrimonio berriak: etxea...?

I.— Bai, etxearena oso arazo handia da. Estatuak nahi du, bi lagun ezkontzen delarik, bertan etxe bat ematea, baina urtean 2,7 milioi matrimonio berri izaten da, bizitzak aldiz urtean bi milioi eraikitzen dira, orduan bizitza batzuetan bi edo hiru bikote jarri behar da bizitzen.

A.— Zenbat ordaintzen da etxea?

I.— Ezkondu berriek etxea lortzeko lehentasuna dute. Beren etxe bat edo

kooperatiba batetan apartamentu bat nahi dutenei Estatuak prestamo bat ematen die, 25 urtetan ordaindu beharra. (Interesik ez dago, jakin dugunez).

A.— Gurean bezala, hemen ere familiak geroz eta txikiagoak al dira?

I.— Bai, seme-alaba gutxi izaten da hemen: bat edo bi, hortik aurrera gutxi. Estatuak ume bakoitzeko dirua ematen du eta amari erditu eta gero oporrak luzatu egin dizkio... Behar bada orain hasi da ume gehiago izaten.

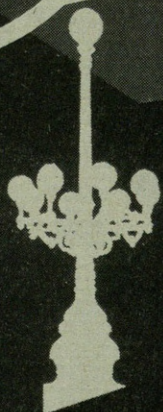
Ez datoz leku txarrera. Hura (langilearentzat, noski) paradisu bat dela esaten badizuet, pasatu naizela esango didazue, baina alderdi askotatik inbidia izatekoa da. Badakizue zer den, txakur- ren beldurrik ez izatea, ikasketak eta medizina dohai-rik izatea, etxea ere ia dohainekoa, lana segurua...? Batez ere hori, lanarena: seguru aski horrek egingo du hasieran esaten nuen bezala goxatu jendea, eta tentsio txarrak eta agresibidadetik ez egotea, eta aldiz jendea horren bero da...

Pablo SASTRE

SASTRE

AUZMENDI

DONOSTIAKO ESTILOA

MODARI HOR KONPON
ALA AUZMENDIRI TXANPON

V E R G A R A, 1 - D O N O S T I A

kirolzaleen
zerbitzutan

mine

donostia

271050 eta 270447

Alemaniarako berdeekin solasean

Barbara Brell: «Instituziotan zenbatetaraino parte hartu da gure eztabaida nagusiena»

Wiesbaden hiriko kontzejala dugu Barbara Brell. Partidu Berdekoa da eta Donostiako Udaletxeko «interkanbio» talde bat ezagututa Donostia ezagutzera etorri zaigu oporretan hemengo mugida ezagutzera. Rolf Engelke daukagu bere ondoan eta biak izango dira beraien mugida berdearen berri emango digutenak.

270.000 biztanle ditu Wiesbaden-ek eta aurtengo Apirilean egindako hauteskundeetan ondoren sartu da Partidu Berdea Wiesbadengo udaletxean.

ARGIA.— Mugimendu Berdea zertan da Alemania mailan?

Barbara Brell.— Azken garai honetan indar gutxi daukate mugimendu berdean gai ekolojikoak eta. Horretan sakontzen baino oera ezberdinen eztabaida dago Instituzioetan noraino parte har daitekeenari buruz.

A.— Badirudi Partidu eta Mugimendu Berdeak bereizten dituzuela. Ze ezberdintasun dago Partidu Berdea eta Mugimendu Berdearen artean?

Rolf Engelke.— Mugimendu sozial guziak daude krisis batetan Alemanian, batez ere antinuklear mugimendua duela zenbait urtetik hona. Antinuklear borroka guzien ondoren ez dago zentralik egiteko proiekturik, eta hori mugimenduaren lorpen bat baldin bada ere, ikusten da garai hartan pentsatu ziren zentralak egin egin dituztela. Alde batetik lorpena dena bestetik etsipena da, funtzionatzen ari diren zentralen aurrean ezer ezin duzula egin sumatzen duzu.

A.— Lemoizkoaren kasuan hemen izan den garaipen modukorik izan al da han?

R.E.— Gelditurik dagoen zentral bakararra Brill izenekoa da. Haren inguruan sortu ziren mugidarik handienak. Gainontzekoak martxan ari dira jartzen jusean laguntzarekin.

B.B.— Zentral nuklearrak ez dira jada eztabaida gai Alemanian. Ikusten da ezin dela ezer egin horien aurka. Antinuklear mugimendua uranio esportatzen duten enpresetara edota arma nuklearrak egiten dituztenetara zuzendu da. Federazioko estatu batean horregatik hautsi zen Sozialdemokraziak eta Partidu Berdearen artean zegoen hitzarmena. Sozialdemokraziak haunditu egin nahi zuen uranioa esportatzen zuen enpresa bat. Berdeek ez, noski.

A.— Partidu berdearen ekintzak antinuklear mugimenduarenak berak direla dirudi. Horrezaz gain beste zer errebindikazio, programa edo edukin jasotzen ditu Partidu Berdeak?

B.B.— Partidu Berdeak garrantzi handia izan du, eta oraindik ez da bukatu, Pakearen aldeko Mugimenduan misilen aurka. Mugimendua koordinatzen garrantzi handia izan du. Eko-

nomia arloan, pentsio edo langabezi arazoetan, ez du ia pisurik. Langile mugimenduan ez du indarririk lortu Partidu Berdeak.

A.— Ba al dauka ekintza programarik langile mugimendurako?

B.B.— Ekonomia programa bat badauka, baina ez langile mugimendu mailan. Orain programa bat egin dugu lan-orduak arauzkotzeko.

A.— Ahaleginik egiten al du lantegietara iristeko?

B.B.— Udal mailan ba dira zenbait kide Partidu Berdekoak langile-batzordeetan daudenak... baina ez da hori Partiduaren eginzkizun nagusia.

A.— Lehen aipatu duzue eztabaidarik nagusiena instituzioetan parte hartzeari buruzkoa duzueela...

B.B.— Partidu Berdea helburu parlamentario batzurekin sortu zen. Estatuaren Parlamentu eta Instituziotan sartzeko sortu zen. Ez dago udaletxeetan edo parlamentutan sartzeari buruzko eztabaidarik. Eztabaida da zenbatetaraino sartu instituzio horietan. Noraino iritsi nahi dugun hor barruan.

Adibide bat, urtebeteko presupostu

bat onartzerakoan batzuk ezezkoa diote esanaz "guk ez dugu parte hartuko polizia edo ejerzitua ordaintzen duen presupostu batetan", beste batzuk berriz "bai, guk onartzen ez ditugun gauzak bultzatzen dituzte, baina gure alde ere atera dezakegu dirua".

Bestalde galdetzen da ea noraino iritsiko garen. Ministro postu batetara joan, bai ala ez? Batzuk diote udaletxe eta Parlamentutan sartzea baietz, baina postu altuagoetara joatea ezetz.

A.— Sozialdemokrazia eta Berdeen arteko hitzarmen hori, lehen aipatu duzuen, ez al da erradikalenak Berdeetatik aldentzeko taktika bat?

R.E.— Estatu federal batetan gertatu zen hori. Garbi dago. Sozialdemokraziaren estratejia da. Bi zatitan banatu nahi dute Parti Berdea. Alde batetik egon dadila sistemaren aurkako partidu oso minoritario bat. Bestetik partidu nahiko erreformista-ekologista edo horrelako zerbait. Sozialplanteamendurik gabeko Partidu Berde bat nahi dute. Sozialdemokraziak ez du nahi partidurik egon dadin beraien ezkerrean.

A.— Hemen ezagunak dira mugimendu berdearen ekintza puntualak: antinuklearrak, misilen aurkakoak e.a. Erreforma-Iraultza, Sistemaren aldaketaren teoriaz ba al du aportazio-rik Partidu Berdeak?

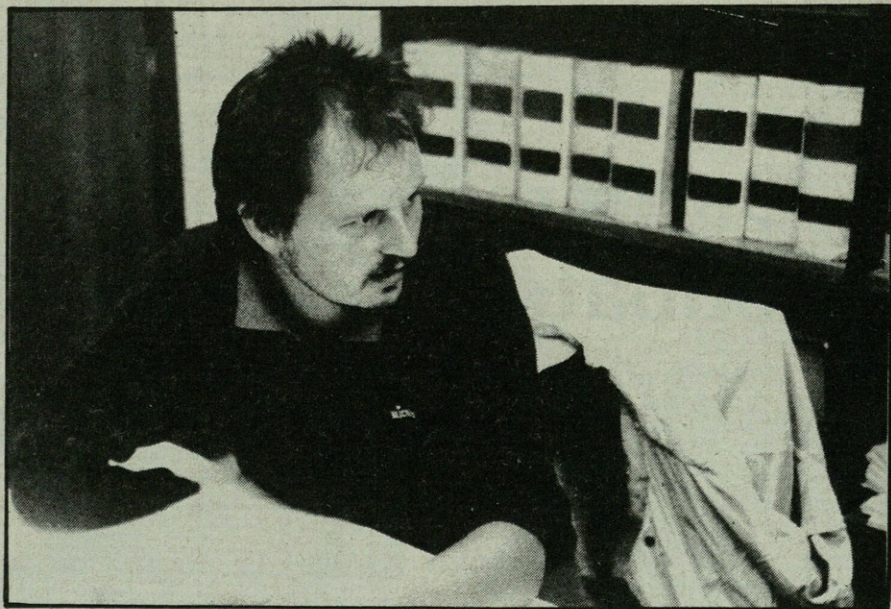
B.B.— Partidu Berdean orain dagoen eztabaida horrek, Sistemen aldeketarekiko eztabaida estaltzen du agian, erreforma edo aldaketa. Gauza burokratikoak eztabaidatzen dira eta sakoneko beste eztabaida tapatu egiten da.

R.E.— Partidu Berdearen barruan erreformistek dute gehiengoa eta ez dute nahi eztabaida hau azaleratu dadin. Parlamentarismoan eta Sistema kapitalistaren piskanakako erreforman sinesten dute.

Bestalde Alemaniako ezkerrearen tradizioa ikusi behar da. 68ko Maiatzaren ondorioz sortu ziren ezkerreko partidu eta mugimendu guztiek porrot egin dutela esan daiteke. Gaur egun ez dago estratejiarik, teoriarik. Zegoenak porrot egin du. Zer egin behar dugun pentsatu beharrean gaude. Ideia berriak asmatu eta eztabaidatzen hasi. Hau da Partidu Berdeko beste tendentziaren joera.

A.— Beste gai bat, nola ikusten duzue Sobiet Batasuna? Nola Eki-Alemania?

B.B.— Partidu Berdean ez dago inolako tendentziarik esaten duenik herri

Alde batetik lorpena dena bestetik etsipena da, funtzionatzen ari diren zentralen aurrean ezer egin ezin duzula sumatzen duzu

horietan dagoen sozialismo erreala bultzatu (lagundu) behar denik.

Alemania Demokratikoak ezin du eredu ideal bat izan Partidu Berdearentzat. Gu, lehendabizi, ekolojistikak gara. Alemania Demokratikoan kutsadura handia sortu dute eta dena ari dira esplotatzen. Alemania Federaleko Partidu Komunistak ere onartu egiten du Alemania Demokratikoan egiten dutena ekolojikoki. Zentrál Nuklearrak sozializatu eginez gero dena konponduta dagoela diote.

A.— Partidu Berdea nahiko pro-okzidentalista ikusten da hemendik begiratuta. Badirudi Petra Kelly-k postura hori defenditzen duela...

B.B.— Petra beti dabil komunikabide guztietan eta bere rolloa montatzen du. Ez du esan nahi Partiduaren eritzia hori denik. Moskeo dexente daude berarekin. Partidu Berdeak gainera beti izan du OTANetik ateratzearen aldeko iritzia.

Eztabaida teoriko guziak garatzen ari dira Partiduan. Ez dago erabakirik sistema bat ala bestea hautatzea. Etorkizunerako teoria sozialak eztabaidatu egin behar dira.

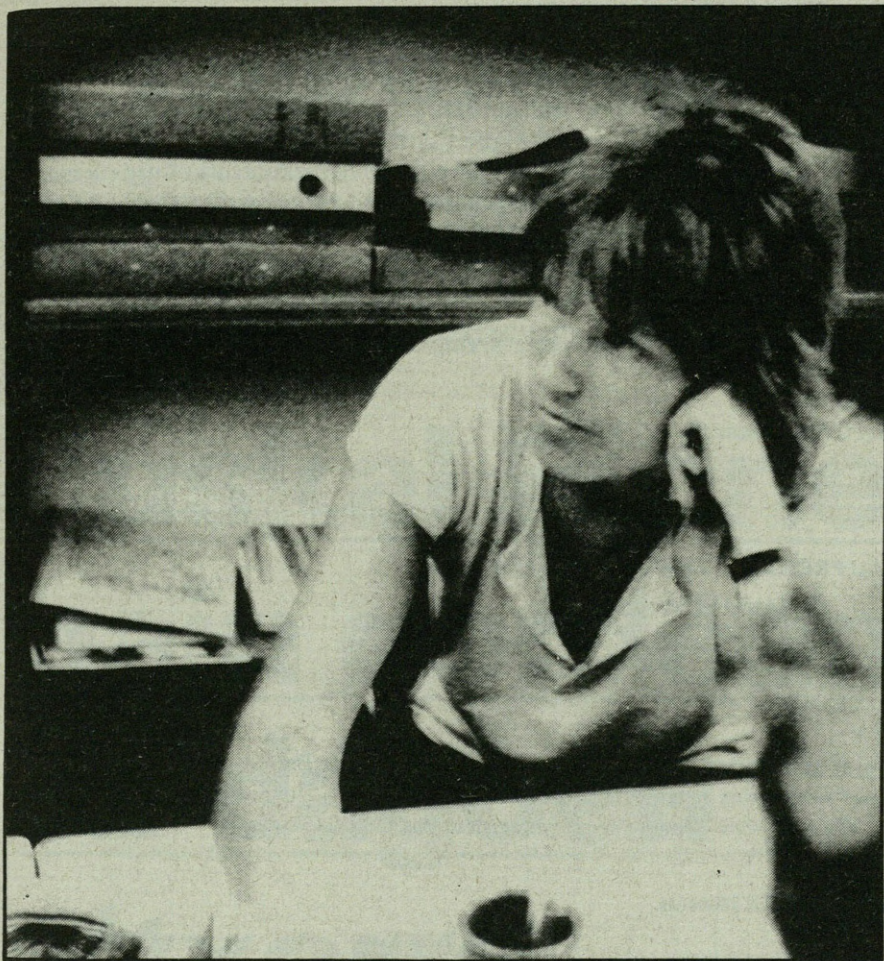
R.E.— Petra apaiz baten modura ibili da munduan zehar Partidu Berdea baino gauza hobeagorik ez dagoela esanaz eta mugimendu berdeak

bultzatzen. Euskadin, hitzegin ditudan gauzen arauera, erokeria litzateke Partidu Berde bat egitea. Nazio askatasuna, independentzia, borroka hori tartean egonda lelokeria bat da Partidu Berde bat. Horren aurka nago hemen. Herri bakoitzak bere bideak bilatu behar ditu.

A.— Alemanian emandako borroka armatuari buruz ze eritzi agertu ditu Partidu Berdeak?

B.B.— Ez dago inolako eztabaidarik borroka armatuari buruz, borroka armatua bere orokorrean hartuta. Zenbait ekintza... esate batera, estatu federaleko parlamentuan dauden bi emakume RAFeko preso politikoek egindako gose grebarekin solidarizatu ziren artikulu batean. Emakume hauek berdeen parte baten laguntza jaso dute nahiz eta beste berde askok kontra egin jarrera honi. Orokorki hartuta ez dago postura. Ertamerikaren Aldeko Mugimenduko ordezkari batek lortu zuen Parlamentuan sartzea berdeekin batera. Emakume hau borroka armatuaren alde dago. Bestalde, zenbait manifestalditan eta istiluak izan dira berdeen eta poliziaaren artean. Berde batzuk gero kontra agertu izan dira hor "istilutan" aritutako berdeen aurka.

Partidu Berdearen ezaugarri da

Eztabaida ez da udaletxeetan edo parlamentuan sartu ala ez sartu, baizik eta instituzio horietan noraino sartu behar dugun

joera askoren nahasketa dela. Badauzka militantzia batetik eta borroka armatutik etorritako partaideak. Bai eta ere borroka antinuklearrean erradikalizatzen joan den jendea. Tabu bat da gai hau Partiduan. Bere programa egiterakoan arazoetako bat "no-violencia"rena da. Denak konforme daude hori Partidu Berdearen kontsigna bat bezala ezartzeko, baina honek ez du esan nahi sistemaren aldaketerako borroka armatua onartzen duen jenderik ez dagoenik Partidua-ren barruan.

R.E.— Ez dago oinarri sozialik borroka armatua bultzatzeko moduan.

A.— "No-violencia"z hitzegiterakoan aipatu beharko dira poliziak daukan gizartearen kontrola eta Alemaniako gartzelen egoera, ez?

R.E.— Borroka armatua eta manifestaldietan jarrera gogorak agertzea bereziko nituzke. Jende gehiago dago bigarren jarrera hau onartzen duena.

Gaur egun ez dago borroka armatuaren aldeko oinarri sozialik. Partidu Berdea borroka parlamentarioan dago gaur. Honek ez du esan nahi egun batean, ikusten baldin bada parlamentuan eta ezin dela ezer egin, borroka armatua ez denik planteatuko. Hau nere eritzia da.

A.— Nola eratzen da Partidu Berdea Mugimendu Berdearen barruan?

R.E.— Partidua organizatuta dago Udal mailan, estatu federalen mailan eta Estatu Federalaren mailan. Maila guzitan asanbladen bidez funtzionatzen du Estatu Federalaren mailan ezik. Hor ordezkaritza dute han dau-

denek, asanbladek emandakoa.

Gero lan-taldeak ere badaude lehen aipatu maila guzitan. Ekoloji mailan egiten dute lan eta parlamentariei laguntzen.

Dena dela nahiko zaila gertatzen da parlamentutan dagoen jendearen kontrola. Zerikusirik badauka horrek parlamentuen funtzionamenduarekin. Askotan, lan-taldetan hitzegin ere egin ez diren gauzak erabakitzen dituzte han, orduan jendeak horretaz zer pentsatzen duen jakin gabe hartzen dituzte eritziak. Udaletxe mailan errazago gertatzen da, baina Estatu Federalaren mailan oso zaila.

A.— Wiesbaden-en esaterako, nola zaudete?

B.B.— Ehun bat afiliatu dauzka Partiduak. Batzarretara 50-70 agertzen dira. Batzarretan ez da galdetzen afiliatuak diren ala ez.

A.— Boto mailan?

B.B.— 270.000 biztanletik 14.500 boto inguru lortu genituen, %6a.

A.— Ze ikuspegi dago Partidu Berdearen inguruan Euskadiri buruz?

B.B.— Ez dago jarrera ofizial bat. Dagoena da askatasun mugimendu guzien alde egoteko jarrera bat. Bestalde, desentralizazioaren alde dago, udaletxeen alde. Barkatu, baina Euskadiko egoera ez da batere ezaguna Alemanian. Eritzi orokor bat zabaldu da Franko hilondotik demokrazia ailegatu dela Espainiara. Hemen ematen den errepresioa ez du inork eza-gutzen.

A.— Bukatzeko edo, ze inpresio ateratu duzu hemen pasatako opor hauetan?

B.B.— Donostin izan daitezkeen inpresio turistiko denak izan ditugu alde batetik. Bestetik, batzorde antinuklearretako jendearekin eta abertzale jendearekin hitzeginez Euskadiri buruzko beste ezagutza bat lortu dugu.

Donostiako udaletxeako kontzejal batekin hitzegin eta gelditu gara Wiesbaden-era joaten direnean kontaktoan jarraitzeko.

Alemanian apenas dakigu ezer Euskadiri buruz. Aurrengo kontaktu bat izan daiteke hau informazioa pasatzeko hara eta ea hango jendea piskat enteratzen den hemengo egoeraz. Bestalde, interesgarria izan daiteke Alemaniako mugimendu sozialaz ere berri izan dezazuen hemen.

Donostia-Wiesbaden-en artz An da goen "hermanamiento" delako hau, udaletxeek antolatutako "hermanamiento" hau, aprobetxatu dezakegu maila batean elkarren berri izateko.

Lagundu anai-arreba bretoiak

Frantziako estatuaren oinpean bizi da gaur Britainia, baina bretoiek ez dute etsi. Beren hizkuntza, kultura eta nazio burua altza dezan, bretoiera irakaskuntzan erabiltzeko eskubidea ukatzen duen legeriaren aurka ari dira ahaleginetan gure lagunak. Horretarako galdatzen dute gure laguntza, alboan den eskabidea sinatuz. Bertan Mitterrand jaunafi bret derazko C.A.P.E.S. (Certificat d'Aptitude pour l'Enseignement Secondaire) sor dezala eskatzen zaio.

Bildutako sinadurak hona bidali: **PER DENEZ**
Section de Celtique, Université de Haute-Bretagne
Av. Gaston Berger
35000 RENNES
BRETAGNE (France)

APPEL AU PRÉSIDENT FRANÇOIS MITTERRAND EN FAVEUR DU BRETON

Monsieur le Président.

Nous en appelons à votre sens de la justice. Vous nous avez accordé la Licence de Breton. Ne permettez pas qu'on nous refuse plus longtemps le C.A.P.E.S. de BRETON. Donnez à notre culture sa chance : elle veut vivre. Donnez à nos jeunes leur chance : ils veulent travailler.

Avec nos remerciements et nos respects.

Aotrou Rener.

An Aotreegezh Vrezhonek hoc'h eus asantet reiñ deomp. Goulenn a reomp diganeoc'h derc'hel da vezañ reizh en hor c'heñver. Roit deomp bremañ, diouzhtu !, ar c'h-C.A.P.E.S. brezhonek. Evit ma vevo hor yezh. Evit m'o devo hon tud yaouank labour.

Gant hor bennozh Doue.

[illegible]

Pirineoa, muga naturala zela erakutsi ziguten mendikatea, ikuspegi askotatik begiratzea dago dudarik gabe. Geologia aldetik, historian jokatu duen paperagatik, kontrabandoa... Ez da hori ordea erreportaia honetan aurkituko duzuna.

Uda hau aprobetxatuz, eta Nafarroako talde ekolojistak antolaturik, Euskal Pirineoak zeharkatu ditu jende multzo batek punta batetik bestera. Hori, horrela, euskaldun askok egina duen gauza da eta ez litzateke berez, kazetagintza aldetik, interesgarriegia.

Talde honetako partaide batzuk ordea, eta ibilaldian gertatu diren anekdota eta zenbait pasadizurekin batera, Euskal Pirineotan ikusi dutena kontatu digute, bai soziologia aldetik, bai ekologia aldetik.

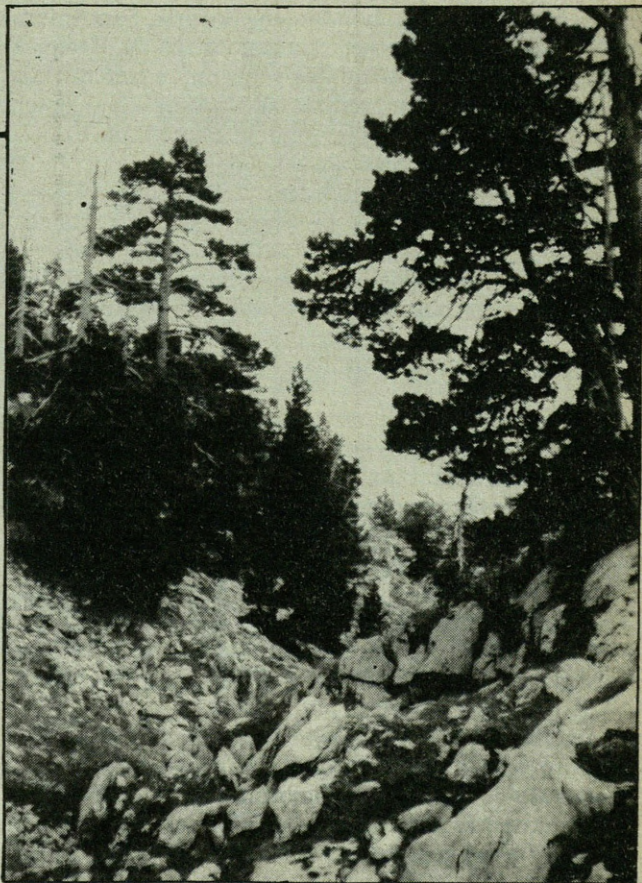
Euskal Pirineoa: hain gordean ez dagoen altxorra

Ibilaldia hamabost etapatan, eta hamabost egunetan, egin dugu, Uztailaren 17tik Abuztuaren 1era. Geldi-puntuak: Hondarribia, Lesaka, Zugarramurdi, Elizondo, Baigorri, Auritze (Burguete), Lakabe, Oroz-Betelu, Garralda, Irati, Otsagi (Otxagabia), Laza-gaina, Sta. Garazi, Belagoa eta Izaba. Ez ziren soil-soilik geldipuntu izan. Behin baino gehiagotan bertako zenbait jendek antolaturik ongi-eterri galantak izan genituen: afari, dantzaldi, txaranga, hitzaldi eta diapositiba emanaldiak. Nola ez gogoratu Lesakan, Elizondon, Lakaben, Otsagin pasatutako gauak, nabarmenenak baino ez aipatzearren?

Etapak, Iratin egin genuen deskantsu ofizialeko eguna eta beste bi edo hiru motz kenduta, mendizale zailduentzat gogorrek ez baziren ere, ez ziren txantxetakoak izan. Zailak izan gabe, batezbesteko 8 bat ordu oinez bai, geldialdiak alde batera.

Klase askotako jendea

Jende kopurua zehaztea ez da batere erraza, egun batek bestera batzuek jarraitzen bazuten ere, beste batzuk aldatu egiten bait ziren, 2-3 egunetarako, astebeterako, eta abar zetozenak,... Hala ere, azkeneko hiru egunetan ezik, 80-85 lagun inguru ibili izan gara ia egunero. Leku askotakoa, gainera: Mallorca, Valentzia, Aragoi, Soria... eta

Larrako lurralde karstikoa.

hain gordean ez dagoen altxorra

baita Paristar bat ere, nafar, gipuzkoar, bizkaitar eta arabarrez gain. Bazen itzuli berbera bizikletaz egin zuen Bartzelonako talde bat ere. Euskaldunon kopurua txiki xamarra, laurdena, gutxi gora-behera. Eta gure artean euskaraz egiten genuen arren, eta noizbehinka kantatu ere bai, euskararen presentzia eskas xamarra izan zela aitortu behar.

Giro ona eta festa ugari

Giroari dagokionez, hainbeste jende ezezagunen artean ez da harritzekoa gorabehera batzuk sortzea, baina txikiak izan ziren, eta, oro har, oso giro ona, alaia, lagunarte atsegina, lige bat eta bi baino gehiago, eta ahaztuko ez dugun zenbait lagun berri.

Aurreneko egunetan ez dugu hitzaldirik eta izan. Bai ordea afari eta festa-giro ederrak Lesakan, Zugarramurdiko sorginen leizean eta Elizondon. Baita ikusi eta entzun genezakeen edozein datu interesgarri jasotzeko antenak erne asko ere. Hona detektatu genitueneko batzuk:

Lesakara San Anton ermitako ingurutik hurbiltzen garelarik, gure aurrean izugarritzko paisaia aurkezten zaigu. San Antonio urtegia eraikitzen ari dira, Hondarribia eta Irun herritarako ura biltzeko. Orain hiru-lau urte aurkeztu zen Hondarribiako Udalean uraren problemarentzat ikuspegi ekolojistatik egokiagoa zen soluzio bide bat, baina azkenean, honek irabazi. Aстетik atera lurralde handi baten fisionomia, itxura, erabat alda daiteke. Basoak hondatuta, ikaragarritzko lur-jauziak... guztia hondatua dagoenez gero, gidariek ez dakite nondik doan ohizko bidea. Ibiltariren batek, hondamena ikusirik, San Antonio baselizara uteroko erromeria gogoratzen du. Urtegiak gauza handirik ez zuela aldatuko hitz eman zieten. Hala ere, duela pare bat urte, erromesek agurra eskaini zioten inguruneari, bulldozerra sartzen den lekua sekula ez dela aintzinekoa izango sobera bait zekiten.

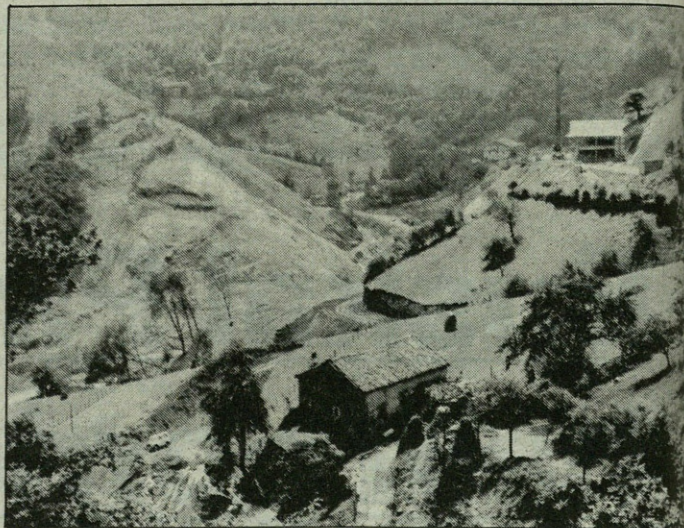
Baserri-taberna batean atsedena hartzen dugu. Etxeko jaunarekin hitz egiteko aukera ere badugu. Berak dioenez, bizpahiru urte barru, baserria urperatuta geldituko da eta, beharrez, altuago dagoen beste leku batean eraiki beharko. Beraz, baserri berriaren eraikuntza hasi da jada.

Frantsesak eta espainulak

Lesakako kalean poteatzen gabiltza gauean. Taberna batera sartu eta bertako mutikoari pare bat ardo eskatzen diogu, euskaraz, jakina. Berehala izeba datorkigu eta «berak ez dizue ulertzen, frantsesa bait da». «Frantsesa? Nongoa, ba?», «San Juan de Pie de Puertoko». «Garazikoa? Orduan ez da frantsesa izango Euskadikoa baizik». «Ez, haiek frantsesak eta gu espainulak». Gure harridurarako mutikoa euskaraz tartekatzen da elkarrizketan... «Frantsesa nauzeu, baina euskalduna!», «euskalduna baina frantsesa»... «Euskal Herrikoa...», «Euskal Herrikoa, bai. Ez Euskadikoa»...

Baigorritik heltzean, dantza-taldeko lagun batek agurtzen gaitu, bai eta gaua emateko lekuak erakutsi ere. Haien saioetarako gelak nahiko ez bailiran, etxe batera garamatza bertakoen eremuetan kanpin-dendak jar ditzagun. Etxekoandreak eremuak erakusten dizkigu eta, ardura handiz, era guztietako erraztasunak eskaintzen ditu. Seguruasko ez du oso ondo ulertzen zertan gabiltzan. Hala

ere, Luzien Etxezaharretak orain dela gutxi esandakoa datorkigu burura: «Iparraldeko zaharrek ez dute, agian, oso ondo ulertzen zertan gabiltzan gazteak, baina halako konplizidade joera nabarmena da. Azkenik euskaldunak gara!».

San Antongo urtegiako obrak.

Baigorritik Auritza

Egun-pasa egiteko moduko trabesia

Etaparen bat nondik nora egin genuen azaldu nahi dugu, mendizalaren bati interesatuko zaiolakoan. Hona hemen luzeenetariko bat. Etaba hau egiteko, Baigorritik zaitu egin ginen: batzuek Urepeleraino autobusez eta handik Auritza oinez eta besteek orain azalduko dugun bidetik. Hamar bat orduan egin genuen, Baigorritik bertako gizon batek eman zigun mapa militarra eta bere argibideak jarraituz. Oso ederra izan zen, bista ikusgarriak, mugaren alde batera eta bestera, ibiltzeko paraje eta bide oso desberdinak... Horregatik aukeratu dugu.

Baigorritik Banka alderako bidea hartu eta herritik irten eta berehala ezkerreko bide asfaltatua harturik, Beherakoetxea baserriraino. Bide hau zuhaitz artean doa eta kaskadatxo bat ere badago gure ezkerretara. Bide asfaltatua utzi eta baserri parean ikusten den Ahartza lepora igo ezkerretik gorantz doan pista jarraituz, —hemen Peixoto topatu genuen eta berarekin pixka batean hizketa egiteko egokiera izan—. Bidea Oilarandoi —tontorrean ermita daukan mendia— ezkerretara utziz jarraitzen da, Munoa (1.021 m.) parean ikusten dela. Munogain (924 m.)

eskuinetara utziz, aurrera. Urdiakoharria eta aurrerago dagoen Adartza (1.250 m.) ezkerretara utzirik, bideska estu batetik mendia zeharkatu, aldapa-gora gure ezkerretara dugularik, ez igo ez jaitsi gabe, bista ederrak gure eskuinera ditugula. Honela pagadi batera iritsiko gara eta pagaditik Ehunzaroi leporaino. Ehunzaroin mugarria, ehiza-postuak eta seguru asko ehiztarientzat izango den errefugio moduko etxe bat aurkituko ditugu, bertara kotxez joateko pista bat heltzen delarik.

Bidenabar esan dezagun mendi-lepo guzti guztiak ehiza-postuz josiak daudela, eta gogoan genituela hiru egun lehenago ikusitako Etxalarreko usategiak eta gure ehiztari astapotroek usoak modu erosoan harrapa ditzaten ipintzen dituzten sareak nondik norainokoak diren. Halako lotsagarrikeriari bukaera ematen ere pentsatzen hasi beharko dugu.

Ehunzaroitik aurrera Linduseraino mugarriak aurkituko ditugu, eta, batzuetan mugaren hegoalde, bestetan iparralde, goazela, haiek erakutsiko digute bidea ondo daramagula. Guk genuen mapa militar frantsesean, gainera, mugarriak beren zenbakiaz seinalatuak zeuden. Ez dakigu bestelako mapetan ere hala izango den.

Ehunzaroitik, hego Euskalerra aldetik (mugarriak eskuinean utziz), Luzaideko herria behean ezkerretara ikusten dela, mendi magaletik doan bideska hartu. Ikuspegi ederra: Urepel inguruko herri eta mendiak (Urepel bera ez). Bideska honetatik Mehatze lepora iritsiko gara eta mugarria aurkituko. Mugarriak orain ezkerretara utzirik, ageri den bideska jarraitu. Ezker

aldean Laurigna (1.278) eta Atxistoi (1.230) tontorrak utziko ditugu, ondotik pasatzen garelarik. Beti ere, lepo eta tontor guztietan mugarriak. Mendi-bidea basotartean bukatzen da eta Linduseraino eramango gaituen pista hasten. Langa pasatu eta pagotarteko bidetik behera, Auritzera doan errekaraino. Handik aurrera erreka ondotik jarraituz, zelai-zelai, zuhaitzi ederretan eta ibar zoragarri batetik barrena —sinesgaitza bada ere, erdi-erdian zabortege bat ipini dute— Auritzera helduko gara. Bide guztian ez gendarme eta ez guardia zibilik ez genuen ikusi, ez bidaia honetan eta ez muga pasatu genuen besteetan ere.

Aezkoa eta inguruko haranak

Jenderik gabe gelditzen ari den parajea

Juanjo Kamino, Oronoz-Mugaireko Nekazari Eskolako irakasle luzaidearrak, Auritze inguruko erreka bazter

Irundik abiatzerakoan. Udaletxe aurrean.

Konfidantza osoa ehiztariengan! Etxalarreko usategirako tabernan.

batean, eguerdiko eguzkitik babesten gintuen zuhaizpean, bazkaldu ondoren eta guardia zibilak handik bidal nahi gindezan baino lehen, Auritze inguruak, Erro, Esteribar eta Aezkoa hartzen dituen alderdiaren egoera eta alternatiba sozio-ekonomikoaren ikuspegi interesgarri eta zabala eman zigun. Errealitatea ongi ezagutzen duen eta eskualdea azkartzeko apostua egina duen pertsonaren ikuspegia. Haren datuak edo esanaren zentzua ongi jaso ez baditugu, esan beharrik ez dago errua gurea dela, eta gauza bera aurrerago ematen saiatuko garen hitzaldi eta hizketaldiak dagokionez.

Eskualde honetan, Nafarroako mendi alde guztian bezalaxe, jendetza urtetik urtera gutxituz doa. Adibidez, Aezkoan 1950. urtean 3.600 biztanle baziren, 1980an 2.580 (Baztan-Bidasoan, 1860an 28.000 eta 1970ean 23.000). Jendetza aktiboaren batezbesteko adina gorantz doa, orain 43 urtetakoa izanik. Gazteak eta, batez ere, neskak

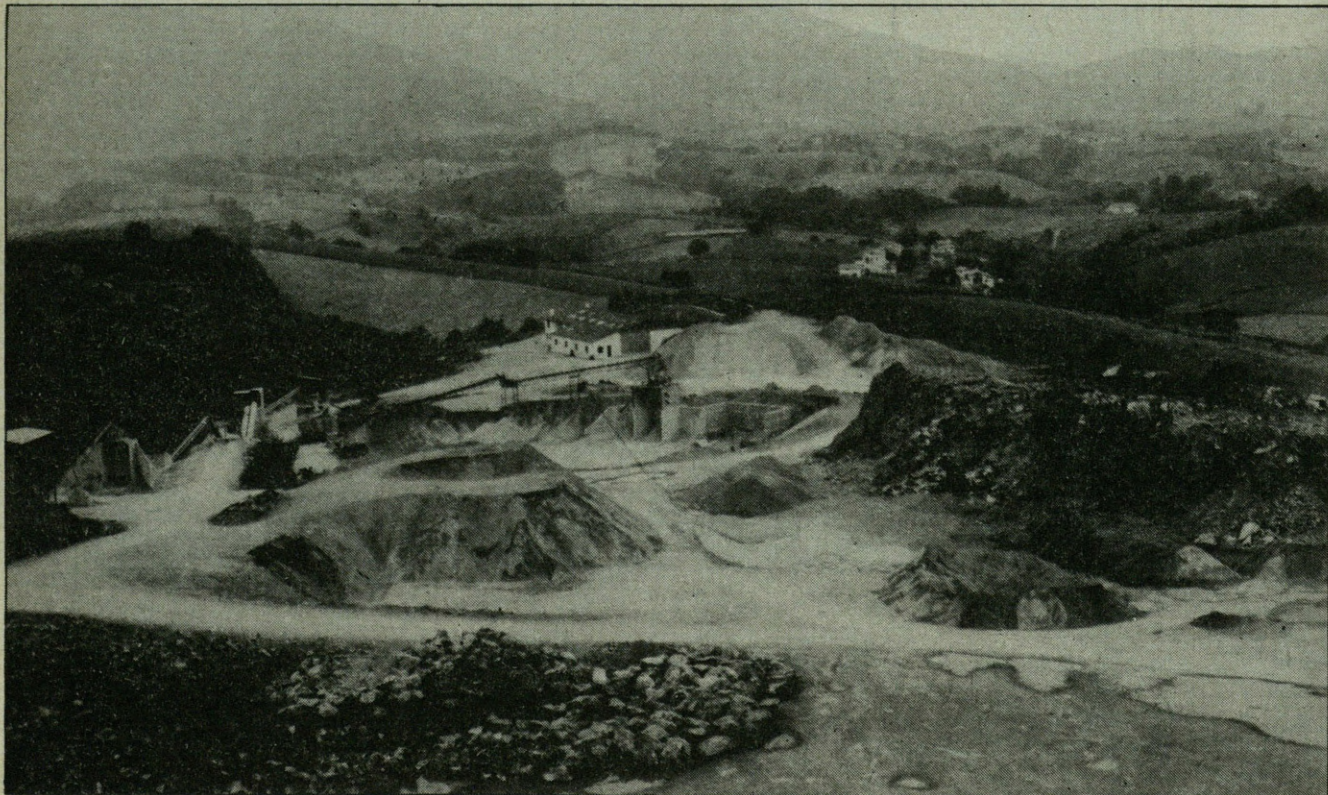
falta dira. Urtean, Nafarroako goi-lurraldeetatik, gizonezkoak baino 500 emakume gehiagok emigratzen du. Bestalde, egin den ikerketa baten ondorioek diotenez, nekazaritzan dihardutenetatik % 75ek ez luke nahi bere seme-alabak horretan jarduterik. Pentsakera eta jarrera aldetik, berriz, biztanlegoa oso tradizionala da, gauza berriei eta kanpotik datozenei erretizentziaz begiratzen dietelarik. Aspalditik datozen kontrabandoaren gorabeheren ondorioz, indibidualismoa eta elkarrenganako deskonfidantza haundiak dira, elkarteak egitea izugarri zail bihurtuz.

Lurrak eta esnea Europako Ekonomi Elkarteari begira

Lurren jabetza, baserrietan ohi denez, etxeko nagusiaren eskuetan egoten da hura hil arte, eta etxean lurrez arduratzen den gazteagorik balego ere, berrikuntza handirik egitera ez da ausartzen lurrak bereak izan arte, eta hau gertatzen denerako, ez da hain gaztea. Profesionaltasunik eza, bestalde, erabatekoa da.

Lurrak zati txiki eta apartetan banatuak daude. Horregatik traktoreek egiten duten zerbitzua gehiago da nekazaria batetik bestera eramatekoa, lanerakoa baino. Traktoreak zeharo azpierzabiliak daude, beraz, eta datu argigarri bezala esan daiteke, normalean Ha. bakoitzeko 1-2 zaldipotentzia kalkulatzeko bada, alderdi honetan 10-12 badagoela.

Dirua errentagarritasunaren atzetik inbertitu ordez, norgehiagokan gastatu dela esan daiteke, aldiberean deskapitalizazio-prozesu bat nabari delarik: esplotazioak geroz eta eskasagoak dira.

Zugarramurdiko bidean.

Europako Ekonomi Elkartean (EEE) behi bakoitzeko eta urteko 4.300 litro esne produzitzen den bitartean, hemen 3.250 besterik ez, eta hori hemen pentsu gehiago emanik eta, grabeago dena, European hektareako 2,5 buru dagoen bitartean, hemen bakarra dagoelarik. Beraz lurra, belar produzitzaile bezala oso azpiesplotatua dago, eta kontuan izan behar da unitate energetiko bat belarretan, pentsutan baino zazpi bider merkeago irtetzen dela.

Hala ere, eskualde honek posibilitate haundiak ditu. Orain duen biztanlegoaren bikoitza mantentzeko gauza da. Izan ere, ez ditu alferrik gordetzen, hego Euskalerriko beste eskualde gehienek baino hobeto behintzat, bere aberastasun naturalak eta aintzinatikako zenbait egitura sozio-ekonomikoa.

Hala, lurraren %15a bakarrik da pribatua, beste guztia komunala izanik. Lur komunalei probetxu gehiago atera dakieke. Gutxi gora-behera, hemendik joan beharko lukete ekintzek: 1/2 basotarako utzi, hemengo arbolez aberastuz: intxaurra, gaztaina, haritza,.... 1/4 luberritu, belar-soroak atereaz, eta beste 1/4 larretarako, hemen sartuko lirakeela harkaitz eta harri asko dauden tokiak, beraietan gero haragitarako aprobeitza daitezkeen animaliak sarturik.

Sorabelarra baldintza onetan lortzeko, mekanizazio alorrean birmoldaketa beharrezkoa da; hau elkarreak osatuz egin daiteke. Finantzabide onak ere lor daitezke, bai bait dago EEEdak, Gobernu autonomoak eta Madrilgoak ematen duen zenbait mailegu, %2-3ko korrituan ta 5-20 urteren buruan ordaintzeko. Plangintza egokia eta behar bezala eramanez gero, 3-4 urte barru europar mailan egoteko moduan.

Ganadu mailan abelgorria edo betizua atera behar aurrera

Ganadurari dagokionez, orain arteko produkzioa aurrera atera bada, oso osasuntsua delako izan da, baina aurrerantzean instituzioek hobeto lan egin behar dutela, bistan da. Europa mailako konpetentzian, haragi-produkzioan, ongi ateratzeko Nafarroak daukan aukera Pirineoetako abelgorriarena edo betizuenak da. Hauek 2.000m. eta gehiagora bazkatzen dira, gaur 3.000 bat buru dira, eta Frantzia eta Britainia Handiko abelgorriak baino haragi hobeak du: giharre/koipe proportzioa eta fibra hobeak duelako, eta basatarragoa delako. Eratua da jadanik hau bultzatzeko «Asociación para la cría de ganado vacuno pirenaico» delako betizuen hazkuntzarako elkarte bat.

Bestalde, eskualde hau «Mendi Garai»-tzat (Alta Montaña) hartua izatea nahi da, horrek EEEdaren zenbait laguntza eskuratzeko aukera emango bait luke. Kontuan izan behar da lurraren %50 baino gehiagoan malda %8tik gorakoa dela.

Eta, azkenik, intxaur eta gaztainaren produkzioak eta beharagoko alderdietan sagarrarenak emaitza onak eskain ditzake, gaur bi aurrenekoak Estatu Batuetatik eta azkenekoa ipar Europatik inportatzen bait dira. Datu bezala, pentsa Ha. bakoitzeko 5.000 kg. intxaur urtean eta Kiloko 300 pta. kalkula daitekeela, eta orain behi bakoitzeko 20.500 pta. garbi ateratzen direla.

Guztia egiteko, hala ere, gizarte-mailako aldaketak ere beharrezkoak dira. Batetik, profesionaltasuna

behar-beharrezkoa da. Pentsa EEEdan esplotazio batez arduratzeko, ikastaroak egitea derrigorrezkoa dela. Bestetik, lehen aipatutako adinaren etb bere ondorioen arazoa konponbidean jartzeko, irtenbide bat 55 urtetik gorakoek erretiroa hartzea eta lurak nekazari gazteagoei uztea litzateke. Eta, azkenik, indibidualismoa gainditzeko, kultur maila jaso behar da.

Euskara biztanlegoa baino azkarrago ari da galtzen

Eskualde honi buruzko ikuspegia ematen bukatzeko esan behar da, biztanlegoak atzera egiten badu, euskarak gehiago egiten duela atzera. Luzaide izango da herri euskaldunen etarikoa, bertan %66ek euskaraz egiten du, baina eskolako gazteek ez dute egin nahi. Garrantzi handia dagoen eskola-kontzentrazioan badira euskaraz irakasten den gela batzuek. Auritzen, ikastola badago, baina lehendik zekiten bertakoak 4-5 zahar besterik ez dira. Beste herri batzutan 60-70 urtetik gorakoek bakarrik dakite.

Zugarramurdiko leizezuloan.

Itoitz-eko Pantanoa

Lau edo bost herri
urperatuko duen
jauntxokeria

Aoiztarrek eta hortik gorantz Oroz-Betelu bitarteko herriek eta ingurukoek badute zerekin kezkatua, herri burruka gogor baten bidez ez bada, Nafarroako agintarien eta bertako eta kanpoko jauntxoaren interesak beteko dituen

hain gordean ez dagoen altxorra

pantanoa egia bihurtuko bait da, bertako jendea bere herri eta etxeetatik kanpora boteaz.

Lehen herritar ekintza nabarmena Uztailaren 23an egin zen, Aioztik Oroz-Beteluraino oinezko ibilaldi-manifestaldia egin bait zen, Oroz-Betelun, herriko enparantzan 200 lagunetik gora bilduko zuen asanbladarekin bukatzeko. Bidean pankartak erakutsi eta pantanoaren aurkako oihuak botatzeaz gainera, projektua aurrera joango balitz urak hartuko lukeen altueraren seinaleak ipini ziren zenbait lekutan, banderatzoz hornitutako soken bidez.

Ondoren doana, asanbladan hartutako oharrekin egin-dako laburpentxo da. Asanbladakoen artean ziren inguruko heñritako zinegotzi batzuek eta Mario Gabiria, mugimendu ekologistako partaide ezaguna.

Iesakoa baino handiagoa izango da

Aipatzen dugun projektuan, 500 milioi Tm. ur bilduko lukeen pantanoa egiteko asmoa dago, gaur Iesakoa den baino handiagoa (estuago baina sakonagoa). Bultzatzaileen asmotan, dena dela, Iesakoa bera haunditzea ere badago, 1.500 Tm. kabitsera iristeraino. Itoitzekoa Irati eta Urrobi ibaietako urekin beteko litzateke eta 595 metrotako altuera iritsiko luke urak.

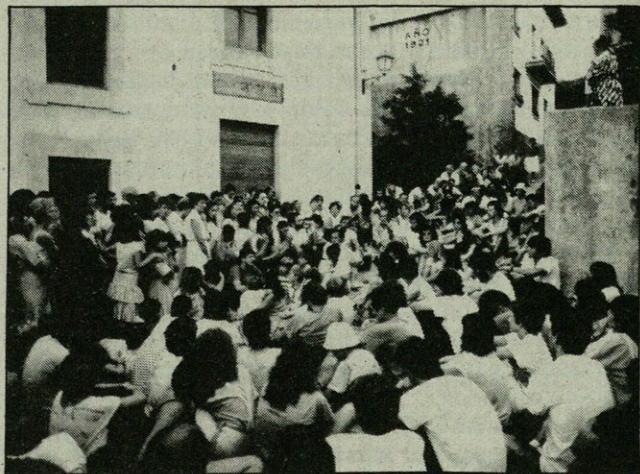
Lau edo bost herri urperatuak geldituko lirateke eta beste sei edo zazpiren lurak espropiatuko; 50.000 erre-neurri edo robada, gutxi gora-behera (erre-neurri bat 898,4 m²): Bestalde, pantanotik gora geratzen diren herriak —18 bat— behekoekin deskonektaturik geldituko dira, bideak urpean egongo bait dira. Ondorioz, ezingo dute, orain bezala, Aioitz eta Iruñera lanerako joan-etorria egunean egin, hala herri horietatik ere jendea alde egin beharrean aurkituko delarik.

Eta horrenbesteko hondamena zertarako?

Erribeheran ez da hainbeste urik behar

Bultzatzaileek, eta horien artean agintean dauden politikariek, nafarren arteko solidaritate-arazo bezala agertuko badute ere, zalantzarik gabe, Nafarroako beste eskualde batzuen —Erribeheraren— benetazko beharretarako erabiliko dena oso zati txikia izango da, urik gehiena «Confederación Hidrográfica del Ebro»-k eramango duenarik. Erribeheran eta Nafarroako hego aldean behar den ura askoz gutxiago da eta, gainera, ez dago nahitanahiez dena pantano batean kontzentratu beharrik. Erribeheran 160.000-200.000 Ha izan daitezke ureztatu beharrekoak, baina pantanoa horretarako behar dela aldarrikatzen dutenek ez dute inolako ureztatze-projekturik egin. Eta, neurri batean ura behar baldin bada ere, era horretan herririk hondatu gabe eramateko moduak badaude. Esate baterako, behar duten herri edo eskualdeetara kanal bidez eramatea eta han askoz pantano txikiagotan almatzena. Hala ere, botoak lortzeko kanpaina ona dateke Erribeherakoei ura agintzea, nahiz eta mendi aldekoak herri-rik gabe utzi, hauek askoz gutxiago bait dira.

Itoitzeko pantanoaren projektua ez da gaurkoa, frankismotik dator, orduan Agoitzeko enbalsea izenez ezagutzen bazen ere. Garai hartan bazegoen Irunberrin (Lumbier) ere beste bat egiteko projektua, baina aurrera ez eramatea lortu zen eta zentzu horretan agiri bat sinatua dago. Itoitzekoaren aurka planteatzen da gaur burruka.

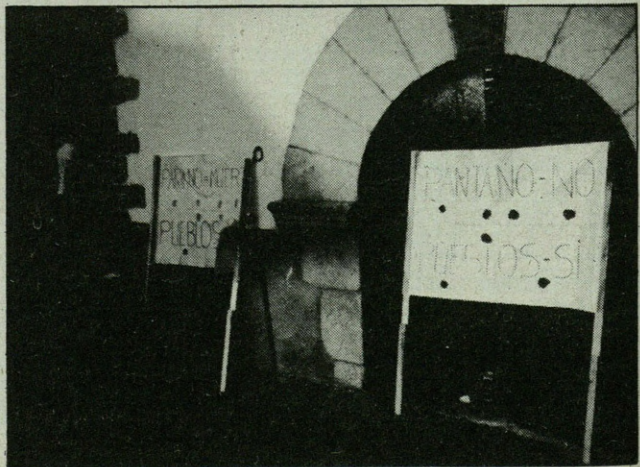
Itoitzeko pantanoari buruzko asanblada Oroz-Beteluko plazan.

Inguruko jendea orain hasi da mugitzen

Eskualde honetarako izugarri kaltegarria bada ere, gutxi dira oraino horren aurka gogor burrukatu behar dela, eta eraso zein era maltzurretan etor daitezkeen garbi ikusten dutenak. Alde batetik, informazio falta haundia dago oraindik, bestetik, herri hauek bizilagun gutxi dute, eta, gainera, pantano-zaleentzat gauzak itsusi jarriko balira ere, espropiazio-ordaina apur bat igotzea ez zaie zaila izango, kontuan izan behar bait da espropiazioen kostua pantano bat egiteko diren gastuen %2-3 besterik ez dela.

Inguru honetako jendea oraintxe hasia da mugitzen. Askoren asmotan eta ahaleginetan dago honezkero herri asanbladekin jarraitzea, herri guztietako ordezkari bilerak egitea, Udaletan aurkako jarrera ofizialak har eraztea... eta horiek ezezik, Udalek, beren buruak defendatzeko Elkarte bat sortzea. Udal mailako Elkarte honek bere diru-fondoa izango luke, hala projektua enakatsak, problemak, eta eman daitezkeen alternatibak sakon aztertze-ko gai izango diren teknikariak kontratatu ahal izango ditu, eta, era berean, sor daitezkeen beste arazoei aurre egin.

Hala ere, garbi daukate eta denoi gogorarazi nahi digute, hemengo erresistentzi ahalmena Erribeherako eskari-ahalmenaren ondoan txikia gerta daitekeela, eta Nafarroa osoaren laguntza benetazkoa eskatzen dute.

Itoitzeko pantanoaren aurkako pankarta Oroz-Betelun.

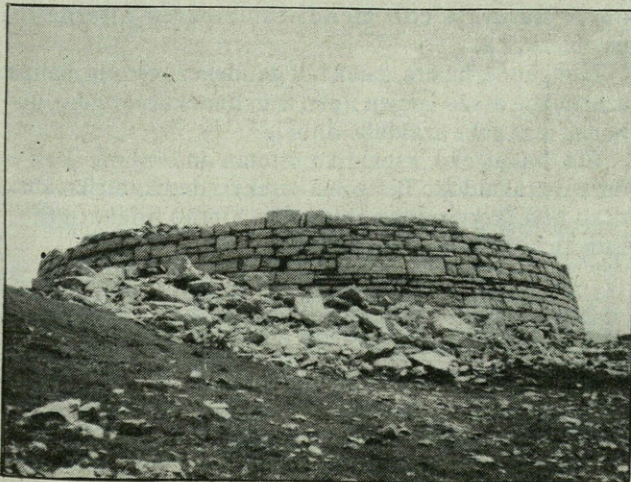

Ibaldiko partaideak Itoitzeko pantanoaren aurkako manifestaldiarekin bat eginik.

Azpegi eta Urkulu

Arbaso eta erromatarren lekuko iraunkorrak

Azpegiko lepoa 1.600 metro altueran dago, pagadietatik aterata ibiltaria larreetan sartzen hasten den leku batean. Hemen atsedean bat egiteko, belarretan eseri gara. Iruñeako aurrehistoriazale batek lepoan barreiaturik dauden harrespilak eta trikuharriak erakusten dizkigu. Idopil ekialdean zabaltzen den sapaldaren izena da; ingurune honetan bezalako historiaurreko aztarnategirik

Urkuluko "dorrea".

gutxi dago Euskal herrian: denetara ehunen bat harrespil omen dago. Gainera errauspen edo intzinerazio (harrespilak) eta ehorzketa (trikuharriak) monumentuak batera aurkitzen dira, artzantzan oinarrituriko gizarte moyde baten lekuko. Duela 3000 urte zen hori. Hor daude oraindik etxola zaharrak; Auñamenditan artzantzak asko aldatu gabe iraun du.

Azpegiko lepotik ipar aldera larre aldapatsuetan abiatzen gara. Behe-Nafarroa eta Nafarroaren arteko mugan dago Urkulu. Karaitzezko mendi honek 1.420 metrotako altura du. Tontorrean erromatar jatorrizko dorre bat dago; borobila da, harri landu handiz eraikia, diametroz 15 metro baino zabalagoa eta 3 metro alturakoa. Urkulu «dorrea» trofeo dorrea izango zen, gudaldien ondoren Akitanian pakea ezarri zen ordukoa, gure Aroaren haseran. Bide erromatar bat, Astorgatik Bordalera zihoana, Iruñea iragan eta gero mendietan barneratzen zen; hor, lehenagoko transhumantzia bide bat aprobetxatuz, Ibañetatik gora Astobizkarrera jotzen zuen; udan behinik behin, errezagoa izango zen bide hau hartzea luzaideko haran sakoneko oihanean sartzea baino. Urkulu, Donibane Garazitik gora Pirineoak gainditzen dituzten pasoak zaintzeko tokia izango zen. Tradizioak dionez, hor garaitu zuten baskonek Karlomagnoren ejertzitza, eta Santiagorako erromesek bide hau erabiltzen zuten. Dorrea toki estrategikoan eraiki zuten beraz, bertatik Arnostegi, Bentarte, Soralue eta Organbideko lepoak gordetzeko eran. Eguraldia garbi garbia dagoenean itsasoa ere ageri omen da urrutian.

Zuberoa gaur

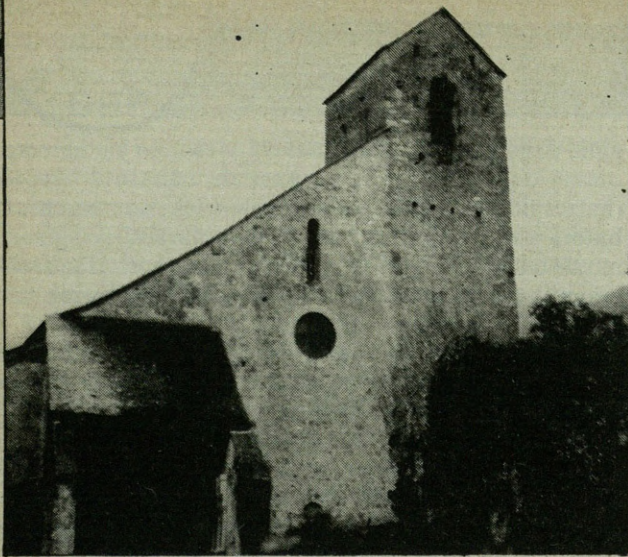
Gainbegirada azkar bat Pastoralen eskualdeari

Junes Cassenave, apaiz zuberotar abertzale eta pastoralgile famatuak, zenbait datu jakingarriren bitartez, gure Zuberoari buruzko ikuspegia zehazten eta, batzuetan, zuzentzen lagundu zigun, Sta. Garaziko XI. mendeko eliza erromaniko paregabea begien aurrean genuela.

Gaurko egunean Zuberoan diren 16.000 bizizaleetarik, %24 langabezian dago eta %25 nekazaritzan aritzen da, Frantzian nekazaritzan lan egiten dutenak %6-10 diren bitartean.

Nahiz eta populazioa urtetik urtera gutxitu, emigrazioa hasia da jeisten

Zuberoako biztanlegoa urteetan gutxituz joan da. Adibidez, Sta. Garazin orain dela 50 urte 900 biztanle ziren eta gaur 350 dira. Bigarren Mundu-Gerratik aurrera emigra-

Sta. Garaziko XI. mendeko eliza erromanikoa.

zioa oso garrantzitsua izan da, batez ere neskena, Bordele-
ra eta Parisera. Gizasemeak emazterik gabe geratu dira,
etxalte anitz galdu da, ttipiak batez ere, ezin bait diote
gaurko bizimoduari aurpegi eman eta, beste aldera ere,
etxe batek hainbeste jende bizitzeko ematen ez duenez
gero, zenbait gazte alde egin beharrean aurkitzen da.

Egoera pixka bat aldatuz doa, halere. Duela 30 urte
gazteek hemen geratu nahi ez bazuten ere, gaur askok
geratu nahi du, izan ere, langabezian dagoenari, desen-
plegu-asegurua kobratzen duenez gero, etxean geratzeko
bidea zabaltzen zaio. Beraz, urteotan emigrazioa ahulagoa
da, gazte gutxiago dagoelako ezezik, proportzioan ere
gutxiagok alde egin duelako.

Bestalde, gaurko Mendebaldeko ekonomi krisiak badu
eraginik Zuberoan ere, hala, Mauleko zapata-fabrika
murriztu egin da eta Atarratzen oihalgintza baldin baze-
goen, orain ez dago batere. Eraikuntza da lanaren aldetik
ongieng dabilen alorra.

Hilabetez eta hilabetez bildu da jendea Zuberoaren
etorkizuna, alor desberdinetako egoera eta alternatibak,
taldetan aztertzeko: nekazaritza, industria, jakitatea, ko-
munikabideak, turismoa... Dinamika horren ondorioz
estatuari proposamenak egin ondoren, lehen Herri Hit-
zarmena edo «Contrat du Pays» sinatu zen. Oso ongi etorri
zen eta orain hurrengo bat prestatzen ari dira, hura ere ona
izanen delako itxaropenaz, estatuaren aldetik beste zen-
bait herrialdeentzat eredu bezala aurkeztu bait da.

Euskara zaharrengan bizi da; gau-eskoletan 100 ikasle ari da

Euskarari buruzko ikerketa serioarik ez da egin. Nolanahi
ere hemengo aldizkari batek %60 mintzatzen deneko
datua eman du. Portzentairik haundiena, noski, adinekoek
ematen dute. Atzerapen handiena eskolaldia 16 urte arte
luzatu zutenaz gero nabaritu da. Eskola nazionaletan
euskararen presentzia hutsaren hurrengoa da, orain bi urte
hasi bait ziren, batzuetan, astean ordu betez euskara ema-
ten. Badira ikastola ttipiak Atarratzen eta Maulen ere,
oraingoz 11-12 urte bitarteko haurrak dituztenak.

Gau-eskolei dagokionez, aurtun 100 ikasle izan dira,
hiru mailatan: hastapena, hobekuntza eta alfabetatzea,
azkeneko ikasturtean ikasleagoa bikoiztu egin zelarik.

Komunikabideak, berriz, den-denak frantses hutsean
dira, administrazioa bezalaxe, eta orain ETB hartzeko
errepikatzaile bat lortu nahian dabilta.

Pastorala, nola ez!

Eta Zuberoan eta J. Cassenaverekin ari ginenez gero,
nola pastorez ez hitz egin? Gaia ongi ezagutzen duenaren
dotoresunaz mintzatu zitzaigun, baina, hemen, gutxitan
aipatzen den puntu bat bakarrik jasoko dugu: emakumeek
pastoraletan izan duten presentzia.

Aintzinatik egin izan dituzte «phastualak» emakumeek,
ez ordea gizonetakoekin batera, gizonetakoekin gizonetako-
ekin eta emakumeek emakumeekin, garaiko ohiturak hala-
koak bait ziren. Dokumentaturik dago XII. mendean
emazteek emandako pastorala. Duela mende bat edo, hasi
ziren elkarrekin eginikoak, agi denez, 1) denborak aldatu
direlako eta, 2) herriak ttipitzen ari direlako. Nola osatu
bestela pastoral bat burutzeko behar den hainbat lagun?
Muskildin aurtun eman pastorealean 80 lagunek hartu
zuten parte zuzenean.

Eta Sta. Garazitik alde egin baino lehen, puntu pare bat
gogoratu nahi genituzke. Lehenengoa, herrira inguratu
ginelarik, bide galdezka hurbildu gintzaizkien baserrita-
rrek egin ziguten harrera ona, euskaraz nahiko ongi elkar
adituz, eta euskaldunak ginela ikusirik poztuta, eta nola
herrian bertan ikusiaz ez genezakeen beste horrenbeste
esan: lotarako lekua zela, taberna zela,... Turismoaren
eragina ote da?

Bigarrena, nola Sta. Garazi eta Izaba tradizioz herri
«aizuak» izan diren, bai batean eta bai bestean esan zigu-
tenez, harremana mendian zehar inguruetako beste he-
rriekin baino askoz areago eta hobea zeukatelarik. Gaur,
ordea, komunikazioa kotxez egiten den garaian, errapide
bat Aretetik (Bearn) Izabara egin dute, eta Larrainetik
Otsagira beste bat, baina ez beti auzoak izan diren bi
herriak lotzen dituenik.

Agurra

Eta, beti gertatzen omen den bezala guri ere, leku eta
denbora faltaz, idatzi nahi genituen eta zirriborrotan idat-
zirik ditugun zenbait gai tinteroan geratzen zaizkigu:
Lakabeko herri abandonatuan duela bost urtez gero ko-
muna moduan bizi den jende-taldearen ekintza eta plan-
teamenduen berri ematea; Belagoa ondoan dagoen La-
rrako alderdi karstikoa, munduko nagusienetarikoa omen
dena, eta hango espeleologi ikerketak aipatzea; Izaban
berriro biziagotzen ari den arazoa: eski-estazioa bai ala ez,
parke naturala edo mendi-estazioaren alternatiba
posibleak, e.a.

Ziur gaude, halere, gaiak hor daudenez gero eta, batipat
azkenekoa arazo larrien iturri izan daitekeenez gero, nor-
baitek luza gabe azalduko dituela.

Eta, bukatzeko, aspaldiko urtetan amorrainik ikusi ez
duen Barakaldoko Bengolea errekarri dedikaturiko abes-
titxo hau, azkeneko ibiltarion himno bilakatu zena,
Lutxanar batek erakutsita:

Venimos de pescar, en Bengolea,
unas truchas muy frescas para mi abuela.(bis)
Nos hemos metido dentro del río
y entre los peñascos las he cogidos.(bis)
Ay, Bengolea! Ay, Bengolea!
Es el riachuelo de las truchas freeeescas!

Julen Kaltzadak
Luis Mari Bandresi:

Zerbait ezkutatzeko ala horrela uste duelako

Luis Mari Bandres behin eta berriz ari zaigu esaten HABE-ren orainarteko bideari ezin zaiola jarraitu eta HABE aldatu behar dela. Eta HABEk ikerketarako, glotodidaktikarako, metodoak sortzeko aldizkari eta liburuak argitaratzeko ta abarretarako izan behar duela, nahiz eta Eusko Jaurlaritzak hasieran HABE sortu funtzionari ugariz moldatutako egitura haundi bat izateko asmoz. Eta hori horrela dela adierazteko euskalduntze fabrikak eraiki behar zirela esaten omen zela orduan botatzen du, Euskalduntze fabrikak eraiki behar zirela esaten zutenak Etxenike edo antzerako besteren batzuk izan zirela antzemanetz. Hasieran hala uste bazen ere, berak deritza hori ez dela biderik egokiena.

Mediterraneoaren lehen deskubritzailea, Bandres Sailburua

Harrigarria da benetan, Herri honetako pertsona batzuen ausardia! HABE-ren historia eta helduen alfabetatze euskalduntzeari buruz PNV-k izan duen eta duen planteamentuaren aplikapenaren historia, berdina da. Hara ere Bandres jaunak historia hori aldatu nahi digu, eta helduen alorrek PNV-ren betiko planteamentuak aplikatzen jarraitu arren, konbentzitu nahi gaitu Euskadiko Ezkerraren eritziak (ikus Hitz Parlamentaria) Labaien eta Etxenikeren asmoak zirela eta, beraz, berak aldaketa sakon bat eman nahi diola HABE-ri.

Historia

HABESEA lege aurreko HABEk, HABESEA legeak berak eta HABESEA lege osteko HABEk beti izan du ifar nagusi bat: Nola makur arazi burua AEK herri erakundeari, helduen euskalduntze alfabetatze alorrean ahal denik eta diru eta esfortzu guttien inbertituz.

Lehenengo intentoa HABE erakundea sortu aurretik egin zuten. Operazioaren buru Amatiño-Txabarri bikotea izan zen Garaikoetxearen lehenengo lehendakari zaren pean. Diru hipotetiko baten truke AEK-ren integrazioa lortzea izan zen operazio honen helburua (esaten bait ziguten Consejo General Vasco hark ez zuela dirurik, baina laster lortuko zutela behar zen guztia) AEK-ren aparato osoaz Gasteizko Gobernua jabetzea proposatzen zuten, erabakiak hartzeko eskubidea Gobernuak izendatutako pertsonen esku geratzea proposatzen bait zuten. AEK-k kontraposatu zien —irakas-kuntzaren autonomiaren izenean— irakaskuntzarekin loturik zeuden erabakiak irakaskuntzan ari zirenek hartzea —eta ez politikoei—.

HABEren sorrera

Amatiño-Txabarri bikoteak negoziazioak apurtu egin zituen eta berreuskalduntzea bideratzeko okazio historiko hura AEK-k galdu egin zuela aldarrikatuz eta, beraz,

**Jaurlaritza
burutik dago
ala?**
æk apurtzea
pentsatzea ere...

Azter dezagun zorakeria hau bere zabalera osoan, zabaldu eta barrukoari helduta.

Gobernuak berreuskalduntze lana bere gain hartuko zuelako, AEK-ri bi urtetako bizirik ez zitzaiola gelditzen iragarri ondoren, bigarren intentoa prestatzen hasi ziren.

Bigarren intento hau erakunde paraleloaren sorketa izan zen: HABE sortuz AEK desegitea asmatu zuten. Uste zuten diru publikoaz eta Gobernuaren itzalaz baliatuz lortuko zutela AEK-ren kondamendia, luzaro jota bi urtetan.

Horretarako, eta subentzio gisa zenbat diru eman beharko zion jakiteko atxakia jarritz eskatu zioten AEK-ri azaltzeko zeintzu ziren bere planak aurrera begira. AEK-k Lakuan presentatu zituen Labaien ere presente zegoela.

Planok, laburki esanda, hauek izan ziren:

- Euskal Herriko herri guztietan AEK-ko zentruak zabaldu.

- AEK-ko Talde Didaktikoa indartu euskararen irakaskuntza hobetzeko helburuaz. Horretarako IKERKETA lanak egin beharra zegoela eta beka batzuen premia argi ikusten zela, GLOTODIDAKTIKAN sakontzeko METODO BERRIAK sortu beharra zegoela eta.

- Metodo berri bat sortzen ari zela AEK, eta metodo hura eta beste hainbat lan irakaskuntzaren osagarri ARGITARATZEKOTAN zegoela.

- AEK osatzen ari zen metodoa praktikaren iragazkitik pasa beharra zegoela fruitukorra izateko eta beraz ZENTRO EXPERIMENTALAK sortu nahi zituela EUSKALTEGI berriak eginaz.

- Batez ere BARNETEGIAK sortu nahi zituela, bertan lau hiletan oinarritzko euskara ikasteko eta zentro experimentaltak ere izateko asmoaz.

- Talde didaktikoaren ZABALKUNDE ZERBITZUA sendotu behar zela derrigorrez irakaslegoaren hobekuntza permanentea segurtatzeko eta ikertua ezagutaratzeko.

- Irakaskuntza prozesoa azkartzeko —eta demanda baze goen jadanik— IKASTARO TRINKOAK bultzatuko zituela.

AEK-k Lakuan presentatutako planak subentzionatzeko dirurik ez zen inoiz iritsi eta bere plan guztiak aurrera atera behar izan zituen Administrazioaren laguntzarik gabe.

Baina, hau miraria! HABE honela exsrukturatuta geratu zen:

- Iker saila, Glotodidaktikan sakontzeko bereziki.

- Hiru zentro (Bilbo, Donostia, Gasteiz) Iker sailekoek sortutakoa experimentatzeko zentro bezala sortuak eta ikastaro trinkoak emateko.

- Argitalpen saila.

- Zabal saila, ikertu eta experimentatutakoa zabaltzeko zerbitzua (ez du kasik inoiz funtzionatu).

- Barnevegia (Hondarribian).

Eta ordurarte AEK-n ibilitako jendeaz batez ere, baliatu ziren muntaia hau martxan jartzeko. Izen abizenak ere jarri behar al dira?

HABE eratu eta martxan jarri zuten; baina AEK-k ez bakarrik jarraitu zuen bizirik, baizik eta...

- AEK-ko Talde Didaktikoak HABEkoak baino aporazio gehiago egiten zion euskararen irakaskuntzari.

- Deskubrimendu berriak, praktikaren iragazkitik pasatuak izateko, experimentatzen jarraitu zuten.

- HABEko baino ikastaro trinko gehiago antolatu zituen.
- Metodoak eta irakaskuntzaren osagarri ziren lanak

argitaratu egiten zituen.

- Aldizkariaren jabe egin zen.

- Barnetegiak gero eta herri gehiagotan zabaldu zituen, garai hartako kultur sailburuak Hondarribiko HABE barnetegia derrotxe ekonomikoa eta desastre linguistikoa zela aitortzen zuen bitartean.

- Eta, gainera, 20.000 ikasle baino gehiagori euska irakasten ari zen Baskongadetan zehar (84-85 ikasturteko negu ikastaroetan 32.500 pasa izan ditu).

Eta, beraz, berreuskalduntzearen pisua zeraman erakundea subentzionatu gabe ezin izan zuten utzi, subentzionatu gabe urteak kosto politiko handiegia zekarkiolarako Gobernuari. Eta zerbait subentzionatu behar, itxurak gordetzearen baino ez ba zen ere. Eta bost ogerleko (ikasle/orduko) emateko AEK-ren ikuspegitik hainbat baldintza onartezin jarri zuten.

Nola ez!

Eta etorri ziren baldintza onartezin hoiek aldatzeko eskariak, eta nahiko izan ez zirelako protestak, eta gero kanpainak, eta hauek ere nahiko izan ez zirelako kale ekintzak eta entzerronak eta ertzainen gasak eta kargak, hau da mila esfortzu, kolpe hartze eta ordu galtze, euskara irakaskuntzak bost ogerlekoko subentzioa hartu ahal izateko.

Azkenean lortu zen baldintza, onartezin hoiek kentzea eta bost ogerlekoak hartu ahal izatea eta gainera Eusko Jaurlaritzarekin akordioa egin zen.

HCBE legea eta akordioaren apurreka

Arazoa erdi konpodurik zegoela zirudien eta berreuskalduntze lanean traba haundirik gabe aritzeko garaia iritsi zela.

Hala ere, Gasteizko Gobernuak laguntza handirik emateko asmorik agertzen ez zuenez, AEK-k asmatu beharra izan zuen eta pentsatu zuen bere ametsa den publikotasuna lortzeko bidea Udalarena izan zitekeela hainbat tokitan behintzat eta Udal Euskaltegien bideari ekin zion. Toki batzuetan akordioak ere lortu zituen eta akordio hoién fruitua Udal Euskaltegiak izan ziren.

AEK -usko Jaurlaritzaren arteko akordioa ez zuen gertatu egiazko akor

szko ezarri zioten; baina beti ifar nagusia ahaztu gabe. 1. Ikuskatzaitza saila finkatu zuten. Subentzioak ematen hasi zirenez logikoa zen sail hau existitzea. Baina, hala ere, sail hau ere, ifar nagusiari erantzuteko eratu zen bereziki eta hauxe da: ongi aztertu AEK-ri trabarik gehien jartzeko zer egin behar zen.

Labaienek argi expresatzen zuten: «*Nik badakit zuek egiten ari zaretena lan inportantea dela eta lan hori ongi egiten duzuela gainera. Hemengo problema bakarra konfidantza faltarena da, gutar askok pentsatzen duelako alderdiari kalte egiten diozuela*».

2. Zehaztu zen, baita ere, zein nolako legea egin behar zen, kontutan izanik AEK-ri ahal zi n eta oztoporik gehien jarri behar zitzaioela; baina, era berean, helduen alfabetatze euskalduntzeari garrantzia ematen zitzaioelako itxura emanaz. Ikerketa horren ondorioz HABE-ren proiektuari —eta lege alorrean Euskalategi moeten oportazioa egin zitzaion bereziki. Zehaztuz, bat izan zen Udal euskaltegien konsagrazioa, tratamendu publikoa emanez. Lehenengotatik esan zuten hau Euskadiko Ezkerraren aportazioa izan zela PNV-ren eritziaren kontra eta bestea Euskalategi pribatuak homologatu eta libreetan banatzea.

Garai hartan AEK Udal Euskaltegien bidea urratzen zaeilen; baina HABEk, legearen, bere gorapenaren ez dakit zeren atxakiaz, Udala eta AEK-ren arteko akordioak sortutako Udal Euskalategiak, egiazko Udal Euskalategia ziren arren, ez zituen euskalategi publiko bezala kontsideratzen eta diru alorrean diskriminatu egiten zituen pribatuak tratamendua emanaz. Prezio, xantaita edo nahi den horren aurrean Udalek amore eman zuten eta gaixo kontagiosoa balitz legez urrundu ziren AEK-ren gandik.

Euskalategi pribatuak bi moztetakoak ziren legearentzat: homologatuak eta libreak.

Legeak homologatuei ematen zien abantaila bakarra tituloak emateko eswubidea zenez eta AEK-ren helburua hiztunak ateratzen zenez Euskal Herria berreuskalduntzeko hiztunak behar direlako, ez titulodunak, AEK-k euskalategi libreen bidea aukeratzea erabaki zuen bere alternatiba orokorretik hurbilago zeuden arrazoi konkretu batzuen bultzadaz.

Baina lege osteko ebazpenek AEK-Gobernuaren arteko akordio puntuak aldatu egin zituzten nahiz eta legeak puntu hoiek asumitzen zituen (ebazpenok Txabarri, Arregi eta Garmendiaren artean egin zituzten)

AEK-k aukeratutako opzioa (libreena alegia) HABE-k zigortu egin zuen besteei baino diru askoz guttiago emanez.

Homologatuen opzioa aukeratu izan balu ere, antzera gertatuko zen eta orduan libreen ordezkari homologatuak izango ziren zigortuak, arazoa erabaki politikoei loturik dagoelako.

Baina libreen opzioa aukeratu zuenez, orain explikatzen beharra dago zergatik egiten duten diskriminazio hori libreekin, nahiz eta AEK-k besteek bezain ongi edo hobeto irakatsi euskara.

Hortik dator tituloen sasi argumentoa. Eta, beraz, behin eta berririo esango digute Bandresek eta Txabarrik titulodunek gehiago kobratu behar dutela, zeren azken finean horixe esaten bait dute.

Hortik legeak finkatu zituen hitzak aldatu nahia Bandresen aldetik eta «libreak» hitzaren ordezkari «homologatu gabeak» hitza erabili beharra, «homologatu gabea» hitzak «libre» hitzak baino gehiago sugeritzen duelako, hoiek irakaskuntza eskasa ematen dutela (eta batzoki gehienetako errealitatea horixe da gaurregun behintzat).

Hortik homologatu gabeak eta AEK-koea parekatzerakoan, batzokiak ere beti aipatzea Bandresek, batzokiak ere maila berdinean badaude diskriminazio gehiegirik ez dela egongo pentsa dezan jendeak.

Etxenike k behintzat hauxe esaten zuten: «*Nik nola tratatuko ditut gaizki batzokiak, Hizkuntza eskola eta beste neure lagunak... Eta AEK-k tratamendu berdina izango du*».

Hortik Bandresen aldetik HABE-ren historia aldatu nahia. Eta orainarteko beste guztien bidetik barrena abiatuta egon arren, eta argumentazio berdina erabili arren, eta berdin berdin jokatu arren, bera originala dela adierazteko enpeinua. Eta orain arte egin den berdina egingo duela esan arren (ikerketak egin, glotodidaktikan sakondu, metodoak sortu, aldizkari eta liburuak argitaratu, Udal Euskalategiak bultzatu, AEK puteatu....) hori aldakuntza dela demostratu nahia.

Egia esan oso zaila da jendeari explikatzea nola gasta daitezkeen mila milioi pezeta Ikaslegoaren %15-i erantzuten, beste erakunde bat 200 milioi %50 baino gehiagori erantzuteko kapaz denean. Normala da zerbait arraro asmatzen ahalegintzea, ez?

Julen Kaltzada

CYMRU tik zenbait oroitzapen

Ontzitik irten, eta Kernewek keltikoaren mugako Plymouth-en lurreratzeak, badu xarma berezia. Uraren hegiraino bereraino heltzen diren ostatu horiek, kolkoa zaintzen duten gaztelu zaharrek, denak prestatzen bide du bisitaria itsastar portu famatu bat ikusteko.

*Conwy gaztelua,
Ipar Cymrun
daitezkeen
ederrenetako bat.
Llandudno-tik
hurbil.*

Hots, kaitik irten eta berehala, kale nagusiko ostatu nagusiaren etxaurrean, bi pintura edo mosaiko eskerga agertzen dira, hamar bat metro gora bai bakoitza, eta kolore betean. «The Invincible Army before the battle», espaiñolak harro-harro, Britainia Nagusiari sekulako jipoia ematekotan itsasoratzen ari. Eta, aldamenean, tamaina berean, beste irudi bat: «The Invincible Army after the battle». Espaiñol berak, jota, apurtuta, ingelesek sekulako jipoia eman ondoren. Ez dut uste Arana-Goirik ostatu hori ezagutu zuenik. Zer pentsatuko ote zuen badakit. Gaur abertzaleek zer senditzen ote duten ez akit. Nik zer senditu nuen, badakit. Baina ez ditut txitxareak nahasiko.

Zelai ederrak, muno apalak, ahate zuriak eta bele beltzak ugari, etxetxo

Kemriera, herensugearen mihia.

apain zoragarriak non-nahi; bai Ingalaterran, eta bai gero Cymrun. Badugu zer ikasirik.

Eta Cymrun sartu ordukoxe, pankartetan elebitasuna ageri: muga ondoan bertan, gainean, berdez: *Trallwung*; beheanean, beltzez, *Welshpool*. Aurrerago: gainean *Erenwydd*, beheanean *Newtown*. Eta berdin Aberystwyth-eraino. Eta berdin, jakina, Aberystwyth-en bertan, Dyfed osoan bezala. Seinaleketaren mailan bederen, elebitasuna dago Cymrun. Xehetasun axal bat, jakina. Baina hemen hori ere ez dugu lortu. Bai, ala? Zenbait eskualdetan bai, dudarik ez; baina han orokorra bide da joera. Eta Caerdydd-Cardiff-en bertan ere, herri elebidun batetan egotea agertzen da.

Aberystwyth-en elkartzeak ginen hizkuntza txikien izenean joandako ordezkari batzu: Islandia, Frisia (Ekialdekoak eta Mendebaldekoak), Romantxeak, Kataluña, Cymru bera, Alba-Eskozia, Irlanda; eta Euskal Herria. Han ginen gu, Elixabete Gar-

mendia, Gotzon Egia eta artikulua honen egilea, gure hizkuntza baino askoz sendoago ez duten herri txikiak jendea gurutzatzeko prest.

Hots, ni Aberystwyth-era iritsi nintzen egunean bertan, Manchester-ko «The Guardian» erosi, eta hantxe topatu nuen lehenengo sopsa: kemrieraren aldeko manifestazio handi bat izana zen Uztailaren 27an Caernarfon-en.

Zergatik ote? Eta berehala jakin dut: «racial discrimination». Gwynedd-eko Kontseiluak (Gwynedd gure Baxenabarre izan daiteke, gure Gipuzkoa baino zehazkiago) ukatu berri die Konterriko postua bi emakumeri, galesez, kemrieraz esan dezagun guk, ez dakitelako.

Super-britainzaleek berehala eman dute erantzuna: arrazakeria, diskriminazioa, «racial discrimination». Eta Gwynedd-eko indar abertzaleen erantzuna ere ez da luzatu: ama-hizkuntzatat kemriera duten Gwynedd-tarren 2/3-ei irain bat, «an insult

Y CYMRO

1

Ddim yn dda wrth gofio Hywêl

Tynhau dolen Lesotho

Newid trefn yr Hen Gorff

Y Cymro, Ipar Cymru-ko astekaria, 8.000 ale.

to the Welsh speaking community».

Aspaldi honetan ikusten ez zena: elkarrekin agertu dira denak manifestazioan. *Playd Cymru*-ko bi parlamentariak buru, Daffydd Elis Thomas eta Daffyd Wigley, *Cymdeithas yr Iaith* mogimendukoak (hango «Euskal Herrian Euskaraz»-en kidea): *Adfer* taldekoak, agian Baionako «Amaia» tade-ohiaren kidea. Denak elkarturik.

Eta sindadura bilketa hasi da: Gwynedd-eko bulego ofizialekin ingelesez ez erabiltzea agintzen da dokumenduan. Berehalaxe, egun batzutan barrena, 6.000 sinadura lortu dira.

Hango abertzale jendea pozik dago oso.

Horra hor herri-izenik luzeena eta esan ezinezkoena.

Kemrierazko Telebista aurrera doa: 23 ordu astean; gainerakoak, dena dela, Londres-tik eta ingelesez ematen direlarik. Datorren Azaroan egingo omen dute balantzea; orduantxe betekoa baita S4C kanal bereziaren hiru-garren urtemuga.

Egunkaririz ez. Honetan ere, gure mailan daude.

Aldizkariak badaude, kemriera hutsez. Zabalkunde handikoak dira batzuek: *Y Tincer*-ek 70.000 ale saltzen ditu; baina hilabetekaria da. *Y Cymro*-k, berriz, 8.000 ale egiten ditu, eta astekaria da. *Y Fanner* klasikoak, 3.000 ale zabaltzen ditu astero; eta *Barddas* poesiazkoak, 1.000 ale hilean. *Cymdeithas* mogimenduen aldizkaria, *Tafod y Daraig*, hilabetekaria da (hemengo «Katramila» behin baizik ez da agertu).

Liburuak, erruz eta oso itxura onekoak. Gure mailan, dena dela, alde askotatik. Bai kopuruaren aldetik: 360 liburu 1984an; bai tiradaren aldetik: 1.000/1.500 ale, normalean; eta bai haurrentzako inflazioan: 148 liburu haurrentzat, gehi 15 «ipuin labur». Erdia, beraz, ia-ia.

Hizkuntza mintzatuaren egoera, berriz, kaskarra: %19,6-k «dakite» hizkuntza 1981ko datu ofizialaren arauera. «Do you speak Welsh?» izan zen galdera. Nola hartu du jendeak? Zer ulertu du? Cymru-tik kanpora galestar asko bizi denez gero (jendetza %12, esaten dutenez), eta beste xehetasun batzuekin kontutan hartuz, %29 izan bide daiteke kemrieraz dakitenen kopurua. Zenbat erabiltzen den? Betiko arazoa. Eta erantzuna ezaguna da: oso gutxi.

Cymrun bizi diren ingelesdun elebaker askok, bestalde, ez du bere burua galestartzat hartzen: %42. Eta abertzaleek, gaur arte, inoiz ez dute %12 baino gehiago lortu. Honetan gu baino okerrago, itxuraz bederen.

Hotsz berebiziko soziologi-aldakuntza sakona ezagutzen du gaur Cymruk («Cymru», kemri ahoskatzen dute han gutxi gora-behera). Basa-kapitalismoaren garai ikaragarriari (nik Cymrun ta Wallonian senditu dut nabarmenenik kapitalismoaren zapalketa gupidagabea XIX. mendean zer izan zen), orain jende-hustuketa jarraitu zaio. 1979-1983 urteetan batez ere (eta iazko greba izugarria denon gogoetan dagoelarik) suntsitu egin da

Tafod y Daraig

Maslyn Cymdeithas yr Iaith Gymraeg

CORFF YN FYW NEU YN FARW ?

CEFNOGWCH EIN HAPÊL ARIANNOL

Cymdeithas yr Iaith (Cymru-ko EHE) mogimenduak badu bere aldizkaria.

Cymru-ko meatze-eskualdea. Kilo-metrotan barrena luzatzen diren etxetxo-soka azken gabe horietan, jenderik ez orain. Meatzeak hetsi ala, etxetxo-ilara haiek husten ari. Lanik ezak jende heldua ukitu du Me-go-Cymrun; eta atzekoz aurrako emigrazioa hasi da: Cymru-tik Ingala-terra-ra orain.

Industria sortzen ari den lekuetan ere, bestelakoa da erabat: industria arina, teknologia aurreratua, eta emakumeak enplegatzen ditu gehienik. Lehen, beraz, gizasemeak joaten ziren meatzera, eta emakumeak etxean gelditzen. Orain alderantziz: emakumeak lantegira, eta gizasemeak etxean. Honek ere, beraz, beste problematika bat dakar soziol? gicren mailan; eta aski tradizionalista zen *Playd Cymru* partiduak krisi aparta ezagutzea, ez da batere harritzekoa. Eta gauza bera gertatuko zaie *Labo-ristei*; Hego-Cymrun demografia bera aldatzen ari delako.

Krisi larria Cymrun, hitz batez.

Nahiz Aberystwyth-eko hondartza harritsu eta ilunaren ondoren, eta ekaitzak motz utzi duen «Pier» jostalaritik, sakonean dabilen olatu gaitza nekez soma badaiteke ere.

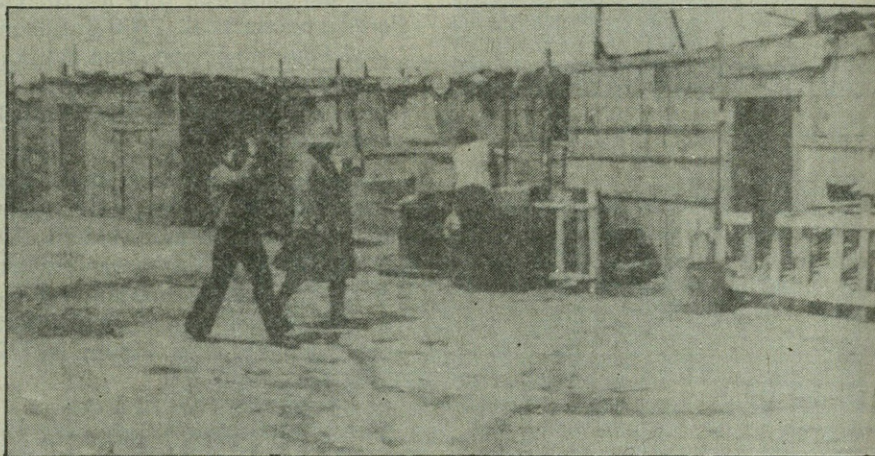
BOLIVIA ALA KOLLASUYO? QUECHUA ETA AYMARAREN EGOERA

Baliteke eskolan emandako irakas-kuntza espāñolistaren eraginaz izatea, edo igoal estatuko komunikabideak jo ta ke zabaldua eta muinetaraino sartu diguten «Hispano»-Amerikano terminoak sortzen digun ustegabeko erreakzioa errudun izatea. Dena den, Latinamerikako errealtatea ezagutu baino lehen, Brasil kendurik, noski, gainerako herrietako hizkuntza baktzat gaztelera nuela aitortu beharrean nago. Nahaste ederra nerea!

Mexikotik hasita 20 hizkuntzatik gora zenba daitezke; nolako broma eh!. Bada, Guatemalan ere nahiko gertu daude zehbaki horretatik. Nikaraguan gutxiago baina dexente ere: miskito, sumo, rama eta, nola ez bada, gaztelera. Andeen Mendikatean dauden herrietan —Kolonbia, Ekuador, Peru eta Bolivian alegia— inka inperio garaietatik mantentzen diren quechua eta aymara batipat. Paraguayko guaraniera. Eta kontinenteko ohian zabal-letan ehundaka tribu txikietako hizkuntzak.

Guzti horien artean Bolivia-ko kassua (Kollasuyo quechuaz) adibidetzat hartu dugu gaztelaratze prozesuaren eta bertako hizkuntzen ordezkapen prozesuaren berri jaso ahal izan bait dugu eskutara iritsi zaigun Javier Alboren «Hizkuntza eta Gizartea. Bolivia 1976» ikerlan interesgarriari esker. Lan mamitsu eta argigarria, benetan! Hona hemen liburu honek aportatutako zenbait datu.

Egoera sozio-linguistikoko orokorra eta bere bilakaera adierazteko, egileak erabili ohi den hizkuntzan oinarriturik honako datu hauek ematen dizkigu: 1950-garren urtean populazioaren %36-ak gaztelera hitz egiten zuen, %36,5-ak quechuaz, %24,6-ak aymaraz eta %2,9-ak ekialdeko hizkuntzez. Beraz, bertako hizkuntzen zabalkunt-

za soziala gaztelera baina haundiagoa zen. 1976-garren urtean, ordea, %54,1-ak gaztelera erabiltzen zuen normalki, %25,7-ak quechua, %19,3-ak aymara eta %0,9-ak beste hizkuntzak. Hauxe da egileak berak egiten duen balorapena: «Fenomenorik garrantzitsuena da gaztelera harkundea termino absolutotik nahiz errelatibotik. Hala eta guztiz ere, fenomeno honek ez dakar bertako hizkuntza nagusien desagertzea, elebitasunaren gehikuntza baizik, hau da: bertako hizkuntzen hiltzen aldatzea gaztelera...» Ordezkapen prozesua zuzen-zuzenean abiatzen da, bada, quechuaz eta aymarazko elebarkarren desagertapeneruntz.

Azpitik dabilzan mekanismoak aipatzean, Euskal Herrian duela urte batzuk eta gaur egun zenbait lekutan oraindik hain ezagun dugun fenomeno azpimarratzen du Albo-k: «... gaztelera prestigioaren efektorekin zerikusi dauka. Hain zuzen ere, probintzietako hiriburuetan tendentzi hau nabariagoa da, leku hauetan inon baino gehiago inguruko nekazarien-

gandik (quechua eta aymara-dunak) sinbolo bereizgarriak sortzearen beharra bait dago».

Baina hizkuntza baten prestigioa sozialki ematen zaizkion funtzio eta erabilgarritasunean datzan ezker, hezkuntzak jokatzeko duen paper funtsezkoaz ezin ahaztu: «... hezkuntza hartzeko aukerarik gehien duen populazioaren zatia dugu nekazal girotik ez datorrena, gaztelera elebarkar ugaritatuena alegia». Alfabetatua nahi izanez gero gaztelera behar izateaz gain, hezkuntzak eskeintzen duen status sozialean igotzeko aukera ere gaztelari lotuta agertzen zaigu. Beste aldetik: «... hezkuntzaren bidez «kulturatzen» den neurrian, herri jatorria duen populazioaren zati bat «ezkulturatzen» doa, bere jatorria ukatzen duelarik. Eten hori bere hizkuntzaren ahanzturarekin bat dator». Beraz, gaztelaratze prozesuak lokarri batez hezkuntza, status-quo, eta desnazioalizatzea lotuak ditu.

Lan nagusietara iristeko giltzarria ere gaztelera da: «... profesionalak, gerente mailakoak eta bulegoetako

Bertako hizkuntzen zabalkuntza soziala gaztelerarena bainp handiagoa da.

enplegatuak dira gazteleraren erabilpen indizirik altuena aurkezten dutenak nahiz etxetako hizkuntzarengatik nahiz gaztelerazko elebakartasun porzentai altuarengatik nahiz bertako hizkuntzezko elebakarren ezarengatik». Hau da: Zerbitzu Sozial kualifikatuak, Administraziooko funtzionarioak, Lantegietako goi eta erdi mailako arduradunak, funtsean, gizarte moderno batean eraginik haundien duten postuek gaztelera exigitzen dute. Herriaren errealtatea, ordea, bestelakoa dugu: «... laborantzan eta berari lotutako lanetan aurkitzen dugu bertako hizkuntzen ezaguera eta erabilpen porzentaiarik altuenak eta, aldi berean, gaztelera ezaguera eta erabilpen porzentaiarik bajeunak...» Bi kultur hauen artean zubi antzera diharduten sektoreak elebidun izaten dira, merkataria, garraiaria, eskulangileak

eta langileak kasu.

Ondorio gisa, egileak hauxe dio: «Gazteleraren aldeko bilakaera, funtsean, espainiar konkistaren urtetatik datorren egitura sozial, politiko eta kulturala eta orduz geroztik berdintsu mantendu den egoeraren ondorioa besterik ez da. Hezkuntzaren zabalkuntzak nekazal giroan nahiz hirian askoz ere lehenagotik zetorren prozesua azkartzen lagundu du».

Esan genezake, bada, quechua eta aymararen garrantzizko presentzia Bolivia-ko bizitzan nekazal-egituraren nagusitasunean datzala. Gizarte modernoaren kutsua duen edozertan, berriz, gaztelera jaun eta jabe dugu. Ez da kasualitatea, jakina, gizarte tradizionala eta modernoaren arteko auzian, hizkuntza burrukak ere zerikusi haundia izatea. Bolivia-ko garaipen soziala, mantsoegia bada ere, ematen

den neurrian gazteleraren finkapena, eta hedadura erakartzen du halaberrez.

Gaur egun ez dago Bolivian, ezta luzaroan itxaropenik ere, ikuspegi indigena eta aurrerakoiaren aldetik quechua eta aymararen normalizazioa eskatzen duen espresio politikorik. Zerbait izatekotan aipa liteke Tupaj Katari Mugimendu inguruan dabiltzan talde txikiak, eragin sozial haundirik gabekoak egia esateko.

Lan itzela ibili behar dena benetako sustrai inkak eta bere espresiorik aberatsen diren hizkuntzak mundu moderno batera egokitzeke. Zokoratze prozesuak, ordea, aurrera jarraitzen badu, eskubiko indar politikoak nahiz ezkerrekoak errudun lirateke.

Pello JAUREGI

JAKIN

**euskal
kultur
bideetan**

34. zenbakia
honez gero kalean dago

HARPIDETZA TXARTELA

JAKIN aldizkariaren harpidedun egin nahi dut:

Izena

Kalea Herria

Gurutze (+) baten bidez adierazten dudana erantzungo dut urteko ordainketa (2.000 pta.)

☐ txeki bidez ☐ renboltoz ☐ nire Banku kontuaren bidez (bete behetako zatia hau)

Banco o Caja de Ahorros Banku edo Aurrezki Kutxa

N.º de cuenta / Kontuaren zenbakia

Sucursal / Sukurtsala

Titular de la cuenta / Kontuaren jabea

Entitate horretako nire kontuan zorpetu itzazue, mesedez, JAKINEK nire izenean aurkeztu diezazkizuen erreziboak. Agur.

Sírvanse adeudar en mi cuenta con esa entidad los recibos que a mi nombre les sean presentados por JAKIN. Atentamente.

Firmado / Zinatzailea

Domicilio / Heltokia

JAKIN - Ategorrieta hirib., 23 - DONOSTIA (13)

HARPIDEDUN EGIN ZAITEZ!

«Hamaseigarrenean, aidanez» abuztuaren 20an amaitu zen errodaje aldetik. Andu Lertxundi berak egin zuen gidoia eta berak zuzendu du pelikula. Sonido zuzena erabili zuten baina eredu bezala, gero horren gainean bikoiztu egin dutelarik. Oraiztsu arituko dira bikoizketa lanak amaitzen. ETBren enkarguz «Irati» produktora izan da filme hau aurrera atera duena, hasiera bätetan 50 minututakoa izango delarik, telebistarako, nahiz eta posibilitatea daukaten luzemetraia bat ere montatzeko. Baliteke Donostiako Zinemaldian aurkeztea aurten egongo den «Telebista» sailean. Filme honezaz gain «100 metro» ari dira orain filmatzen eta «Zergatik Panpox»ekin ere laister hasiko dira. Hauek dira ETBk finantziatu dituen aurrengo hiru produzio bertakoak.

«Egun argi hartan», Amaia Zubiria eta Pascal Gaignerena.— Hilabete emankorra iragarri digute «Elkar» diskoetxetik, hiru bat diskoren aurkezpena egin behar omen dutelarik. Lehenengo txanda Amaia Zubiria eta Pascal Gaigneri tokatu zaie, Baionan bizi den bikote kantari-kitarrajoleari hain zuzen ere. Azal sinple lp honek kariño haundiz moldatutako kantuak dakartza, gehienak herrikoiak izanik Gaigne nahiz Amaiaren moldaketez lagunduak ageri direlarik. Diskoari izena ematen dion kantua («Egun argi hartan») bikoteak eginga da, eta «Ikara» kantuaren letra Tere Irastortzarena den bezala «Lo kanta»rena Pello Lizarralderen dela esan liteke.

«Azkonobieta eta Imanol» trikitixa berria.— Zinta berri bat aurkeztu du IZ donostiarr diskoetxeak, trikitixarekin osatu ohi duen sailaren barruan. Oraingoan «Azkonobieta eta Imanol» dira kasetea grabatu duen bikote nobela, duela zenbait hilabete Donostiako Karmelo Balda pilotalekuan halako ekitaldi distiratia burutu zuena hain zuzen ere. Izan ere, trikitixaren munduan gazteak fuerte datoz, zahar famatuak ikaratzeraingo heldu direlarik. Guzti horre frogarria argia topatuko duzue kasete honetan, bai lehenengo aldean bai bigarrean pieza-programa bera dagoelarik: kalejira — trikitixa — porrusalda — fandango — arin-arin — kalejira. Dotorea, benetan.

Bukatu dira Nafarroako Festibalak.— Abuztuaren zenbakirik atera egon gara ARGIA eta hilabete horretan kulturaren alorrean egon diren berri nagusienetako bat nabarmenduz gero, dudarik gabe berri horrek Nafarroako Festibalei dagokiena behar lukeela. Hilean zehar eskaini dute ekitaldi-programa benetan aberatsa izan da, oihartzunik haundiena jaso dutenak batez ere ikastaroak, espektakulu haundiak eta kale-esperientziak izan direlarik. Herrietatik barreiatutako ekitaldiak ere ez dira nolana-hikoak izan. Enfin, ezin da ukatu kulturaren emaitzak maite dituenarentzat (antolaketa eta enfokearen zenbait zehaztasun gorabehera) aurtengo Festibalak aukera paregabea izan dela.

«Maskarada» taldeak «Gastibeltzaren karabinak» estreinatu zuen.— Geure ohizko sail honetan oporraldiak hartuak genituen garaian, «Maskarada» bilbotar antzerki-taldeak beren muntaia berria aurkeztu zuten Lekeition egindako estreinaldiaren bitartez. Marc Legasseren obrarekin egindako estreinaldi hau aspalditik espero zen, eta ekitaldi bakar horrezaz gain oraingoz ez dute beste inon eskaini, aste honetan edo, berriz ekitaldiekin segitzeko asmoa dutelarik. Izango dugu aukerarik, aurrerantzean ere, obra honi buruzko komentario zabalagorik emateko, eta beraz gaurko berri soil gisa uztea aski izango da noski.

Lan mardul baten inguruko solasaldi lasaia

«Hadrianoren Oroitzapenak» nobela euskarara itzuli du Joxe Austin Arrietak

Adrianok ere, dudarik ez egin, izanen zuen baskoien hizkuntzaren basatasunaren berri, baina gutxi usteko zuen hark egunen batean bere gogai, bizikizun, ekintza eta triskantzak hizkuntza basati hartan emanen zirenik.

Duintasun beteko itzulpenean eman ere, lan luze eta bihurria-
ren kontra hizkuntzak dauzkan
baliabide anitzak bazterretan
bildu eta itzulpenera egokituz.
Ez dugu guk, egileak ere garbi
utzi duen bazala erronka jo nahi,
baina badakigu hemendik au-
rrera itzulpen hau gutiago da-
goela egiteko.

ARGIA.— Oraitu itzuli du-
zun elaberria helenismo giroan
kokatzen da; zure aitzineko
olerki bilduman hondartza baz-
terreko pikondoaren itzalpean
agure itsu bizartzu griegoak
aurkitu genituen, trajedia zaha-
rretatik ateratako zitak ere ba-
ziren. Baduzu beraz Greziako
kultura klasikorako grina.

**«Orain arte egin
dudan saiorik
landuena dela
esango nitek
dudarik gabe»**

**JOXE AUSTIN ARRIE-
TA.**— Ezin hasiko nauk esaten
kultura klasikoan jakitun nai-
zenik, dena dela (Arrotzarena,
neurtitz neurgabeak) trajedia
klasikoak irakurtzearen ondo-
rioz idatzitako poema liburua
duk, ez nauk helenista porroka-
tua, jakina ni neu lettras ikasita-
koa nauk eta hori kontutan
hartzekoa duk, kutsua diat. Ha-
drianoren liburuaren hautape-

Arrazoi zuten Estrabon, Titus Livius
eta gainerako historiadore klasikoek.

II. mende hasieran bizitzea eta
agintzea tokatu zitzaion Adrianok ere
izango zituen akitano eta baskoien
kokalekua adierazten zuten mapak:
«leundu gabeko ohituren jabe ziren
baskoi haiek lur gogorretan bizi ziren,
inork uler ezin zezakeen hizkuntza
barbaroz mintzatzen zirelarik».

na ez nian egin arrazoi ideolo-
giko edo kultural zabal batzu-
rengatik. Konkretuki gure hiz-
kuntzarentzat horrek suposat-
zen zian halako desafioa edo,
hori erantzuna eman nahirik.
83.ean irakurri nian eta itzult-
zea erabaki ere irmoki. Eusko
Jaurlaritzak itzulpen lanetara-
ko laguntza sistema kaleratu
zuenean interesantea iritzi
nioan horrelako esfuertzo han-
dia egiteari, kapaz garen ala ez
ikusteko.

A.— Ez zizun beraz Elkar-ek
itzulpen hori egiteko eskatu.

J.A.A.— Ez, bertako bati esan
nioken eta tira, argitaratuko
diagu eta abar.

A.— Hamar bat urte dira «Bi-
daia», «Termitosti» lanak idatzi
zenituela, zortzi bat «Abuztuak
15eko bazkalondoa» kaleratu
zela. Liburu guzti horietan na-
barmen geratu zen hizkuntzaren
aldetik menderatzen zenuela
idazketa, hizkuntza landua ze-
nuela. Gerora, aldizkari zenbai-
tetan agertutako artikuloetan,
hizkuntzaren menderatze arras-
sakona agerianago utzi zenuen:
bai lexiko mailako alor seman-
tikoak zehaztuz, eredu dialek-

tologiko anitz lerro berean pila-
tuz, ekialdeko euskalkien pre-
sentsia handiagotuz, bizkaiko
kutsu lexikoa ere hartuz... Ha-
lako apusturen bat edo zenuen
zeure buruarekin hizkuntza lan-
du eta gero halako ur sakonetan
murgiltzeko ala?

J.A.A.— Bai neure buruare-
kin, eta baita orokorki ere,
pentsatzen diat jendeak ez due-
la hau erronka jotze bat bezala
hartuko, baina bai, apustu oro-
kortzat hartu nian. Betidanik
hainbat eredu literarioen az-
pian gelditu izan gaituk, eta
batzuetan inportantea duk lan-
ga non daukagun jakitea, eta
pixka bat horregatik egin nian.

A.— Langa altxatzeko edo?

J.A.A.— Ez, altxatzeko ez,
nahiko goian dagoela uste diat,
baina hurbiltzeko bai, bide
anitz falta diagu, baina bidean
garela ere egia duk. Lehen esan
duk halako hobeketa nabarit-
zen dela nere prozesuan, eta
hala baldin bada pozutuz
nauk, baina badakik azken ur-
teetako pizkunde honetan de-
nok gaituk elkarrenganako zor-
dun, ez duk bakar batzuk egini-
ko lana.

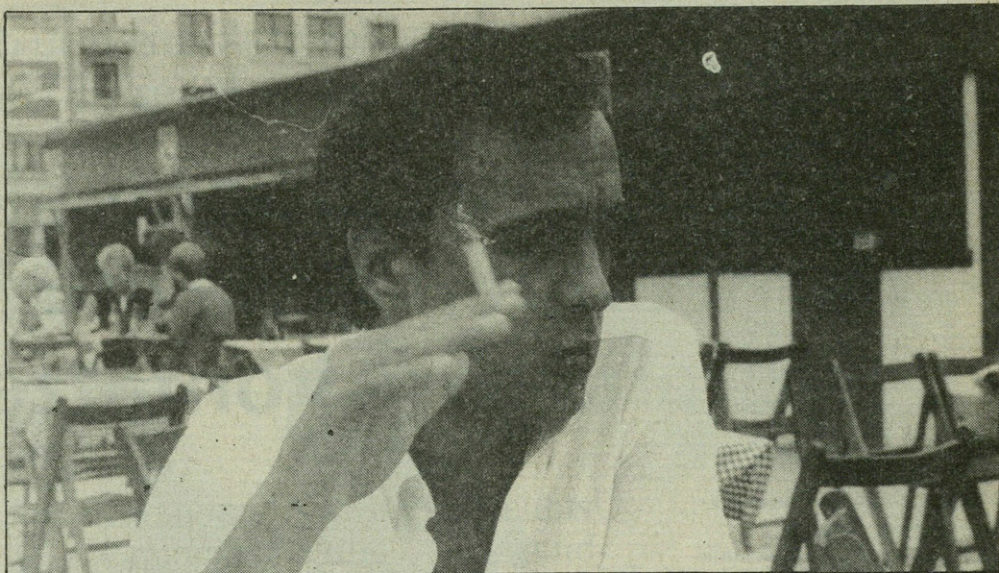
A.— Lan honetarako hitzen
alor semantikoak zehazten
saiatu zarela ematen du, adierak
xorroxten alegia.

J.A.A.— Saiatu bai behintzat.
Konkretuki itzulpen lan hone-
tan bai ikusi dudala gure bene-
tako euskal hiztegi orokor ba-
ten hutsunea, Sarasola eta Mit-
xelena egiten ari direnarena.
Lhanderen hiztegia badugu
bai, baina euskaratik frantsese-
ra, kontrakoa falta diagu. Era-
bili ditudan hiztegien artean
Quintana eta Plazido Mujika-
rena izan dituk, eta garantia
emaile bezala Azkue. Plazido
Mujikak badik bentaja handi
bat, españolezko azeptzioak oso
txukun dakartzala, gero Azkue
kontsultatu diat eta honek ere
hitza baldin badakar, dudarik
gabe erabili diat. Dudarik gabe

**«Urtebete hiru
eta lau ordu sartu
zizkioat lan honi
egunero»**

eta gauza bat, inolako euskal-
kien arteko bereizkuntzarik ga-
be. Neri berdin zeidak parentesi
artein BN bat azaltzea edo S
bat azaltzea, konzienteki egina
diat, eredu soziologikoak aint-
zat hartu beharrean eredu lin-
guistikoak hartu ditiat, hiz-
kuntza lurralde gabeko zakua
bailitzen, sinonimo guztiak
maila berean jarriz. Zergatik
beti «blaitu» esan beharrean ez
bizkaiko «uieldu» erabili? Si-
nonimoen joko hori saiatu nauk
zeratzen. Beharbada oso iluso-
ria izango duk, baina euskara
batuak egunen batean iristea
nahi nukeen maila horixe huke.

«Hizkuntza kontutan etapak erretzen ari gaituk, eta hori aho biko ezpataren antzekoa duk, hizkuntza arriskuan gerta litekek»

A.— Esan al liteke inondik edo handik Hadrianoren nobelaren itzulpenetik zure lehengo nobelaren hizkeraren zehaztasun semantikora dagoen alde, erdal literaturaren hizkera landutik euskal literaturaren hizkerara dagoen alde bera dela?

J.A.A.— Neretzat aurreneko esperientzia izan duk itzulpen literarioen kontuan, baina badiaugu arriskua gure literatur produzizio propioan egunero ko hizkuntza arrunta isladatzeko, zentzu horretan nere nobela hori kontzientzi korrante deitzen duten horretan sartzen denez gero, protagonistak nahiko hizkuntza bizia zerabilek. Hesparru hartarako egokia izan liteke. Baina hesparrua aldatuta, halako narrazio filosofiko poetikoa egiteko, horrek berak erakusten dik lehen lasai herabilen hizkuntza moldea ez dela aski, eta orduan saiatze handia egin behar duk.

A.— Euskara beraz langatik beheiti dago?

J.A.A.— Behar bada hau oso pesimistatzat joko ditek irakurleek, baina bai, gure hizkuntza ren garapen maila Europako hizkuntza normalizatuen mailatik beheiti zegok; esplikazio, azalpenak e.a. mila dituk: besteak herri mailako literaturan oinarritu dituk, baina ez horretan bakarrik, iturri gehiago ditek, korteko hizkuntza, hizkuntza juridikoa, latinaren bereizketez gain beste batzu asmatu behar izan dizkitek, aspaldi gainera, latinaren estruktura asko beren hizkuntzaren alderdi juridikora eramán dizkitek batez ere eta hortxe zegok, iturri bat baino gehiago zeukatek, hizkera guztien sintesia duk berena. Hemen euskara herriarena izan duk, ez agintarrena,

eta noski, etapak erre behar izan dizkiagu, horregatik gertatzen duk horren artifiziala horrelako produkto bat euskaratzea, eta liburu hori españolez aisego irakurtzen diagu.

A.— Sar gaitzen orain itzulpenari doazkion teknika kontuetan, ikus dezagun zure linguistika erizpideak zein izan diren. Batetik hizkera arrunta, egun gazte askok erabiltzen ez duguna, gure aitona-amonak zerabiltena eta literatur «kultuak» gaur egun erabiltzen ez dena, behin alfabetatuz gero ahazten ditugun jiro eta hitzak. Badira noski halakoak zure itzulpenean, oharkabeen sartuak al dira?

J.A.A.— Ez zekiat oharkabeen, hori aspalditik nahiko konszienteki egiten dudán gauza duk, uste diat suizida izanen litzatekeela daukagun altxor hori mespretxatzea, guk baino hobeto eta biziago gurasoek zerabilten hizkera hori ahaztea. Saiatu nauk hori asimilatzen, erreparatzen, amak hau nola esaten du, denok egin behar izan dugun erreziklajea, eta gero hori literaturan sartzen. Liburuan azaltzen den hizkuntza errejistro askotakoa duk, eta dudarik gabe bat arrunta duk, egunero kalean aditzen dena. Garbi igerriko dik edozeinek maila horretan, hori itzuli duena Gipuzkoa aldeko bat dela. Askotan salatzen zaiguk oraingo idazle eta kazetariei euskara batuaren aseptikokeria hori, euskerantoaren kontu zaharra. Hori hitzetik hortzera esaka dabiltzanek ezkutu gisa diabil-

tek, argudio faltsua duk hori, baina guk ere konsziente izan behar diagu euskara biziaren indarra eta altxorra berreskuratzen lan handia dagoela egiteko.

A.— Iruditzen zaizu «itzego» bezalako hapaxak, halako itzulpen batean sartzeko eskubiderik badagoela?

J.A.A.— Dudarik gabe baietz esango diat. Iturri guztietakoa aprobetxatu beharra zegok, ez dik enetzat kriterio soziologistak balio, esaten den ala ez, ez zeidak axola, nola esan behar litzatekeen, hori bai, «itzego» eta halako asko egongo dituk, «jaukikatu» bat adibidez, bere ordezkorik agertzen ez den bitartean hori erabili behar dudala uste diat, «aurpegira bota» baino hobe dela argi diat.

A.— Morfologia kontutan, behar bati erantzuteko hara non datozen «zalditiko erorketa», «ezari ezariango suizidioa» bezalakoak.

J.A.A.— Ez zeidak luzagarritan hastera gustatzen, «zalditik egindako erorketa» e.a. jartzea baino, uste diat esplotatu beharra dagoela hori, erabili izan duk aitzina eta erabili beharra zegok. Behar bada azken urteotan hizkera administratiboarekin izan dudán esperientziak utzitako kutsua nabaritutako zaidak. Horretan ere ari gaituk aurrerapausoan azken urte haue-tan, etapak erretzen ari gaituk maila horretan, eta hori aho biko ezpataren antzekoa duk, hizkuntza arriskuan jar dezakek, baina administrazio kon-

tutan sortu den beharrari erantzun egin behar zeio ahalik ongien, UZEI eta antzeko lan taldeen laguntzarekin, ez-paita gure hizkuntzarena prozesu normala.

A.— Errelatiboetan «non» bezalako partikulak e.a. sartzea, ondoriozkoetan ere partikula bera sartzeari onuragarri iruditzen zaizu beraz, herri honetan ditugun erromanisten kontrako porrokatuen joeraren aurka.

J.A.A.— Bai, errelatiboetan eta, halako joera erromanizista hartatik edoskitzea onuragarri diagu, itzulpenetarako adibidez eta prosarako batez ere, ez duk gainera hain gogorra egiten irakurlearentzat eta azken batean bere funtzioa erraztearena duk. Eta behar bada gure hizkuntzaren historia normala izan balitz, politikoki herri normal asentatu batena balitz, bide hori jarraituko zitzáioan, oker ez bannago, alemanek eta ingelesek egin zutena, Luterok bere Biblia alemaneratzean fusilatu egiten zian latina, hura ez zela jatorra e.a., baina gaurko alemana dagoen tokian zegok. Infrastruktura edo suprastruktura politiko normal batekin Leizarragaren eredu linguistikoa izanen genikek gaur egunean normaltasunean eta bizi-rik legokeena.

A.— Nere aldetik papo esatea besterik ez.

Andu Lertxundik berak zuzendu du
«Hamaseigarrenean, aidanez» ETBrako

«Elemendu autonomoak bezala hartu ditut nobela eta filmea historia bera kontatzeko»

A.— Has gaitezen alde teknikotik. Formatoa...

A.L.— Telebistarako izanik 16 milimetrotan rodatzea geneukan baina 35ean egin diagu gero zine komertzialetan ere eman ahal izateko.

A.— Ordubeteko egin duzue, ez?

A.L.— Ordubeteko, ordubete “telebisiboa” edo deitzen zaion hori, anuntzioak ere ditueneko ordubetea, 50 minutu.

A.— Ze ekipo aritu zarete?

A.L.— Gidoia nik neuk egin diat eta filmea zuzentzeko garaian Victor Albarran eduki diat laguntzaile, “La Conquista de Albania”n ibllitakoa, orain Ameriketara zihoak Goldwin-en “El señor de las moscas” egitera.

Operadore bezala Angel Luis Fernandez, orain Almodovar-en hurrengo pelikula egitera doana.

Aktore aldetik, zinea inoiz egin gabeko jendea duk. Hiru antzerkigintzatik etorritakoak. Gainontzekoak ez antzerkirik ez zinerik egindakoak.

Domingoren papera Felipe Barandiaranek egin dik, Martzelinarena Kontxu Odriozolak eta Korneliorena Mikel Arrandiak. Domingoren ama Orioko amona zahar bat izan duk, Kontxa Karmona, Josefina, Pilar Lerma... Mª Ester Miro ere egon duk... Hori-ek dituk nagusienak.

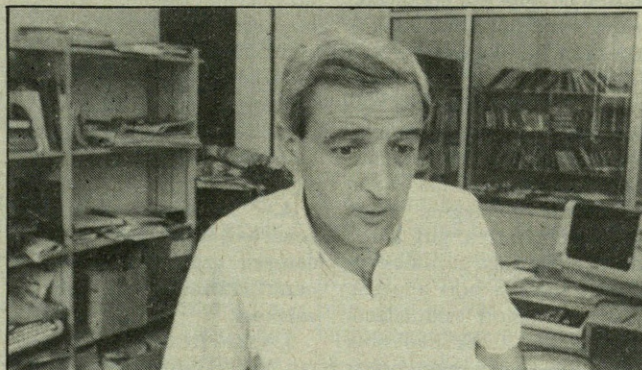
A.— Hik bilatutako jendea al da?

A.L.— Aktore guztiak eta figurazio osoa nik bilatutakoa duk. Nik nahi nian lan hori hartu ze garrantzi handia ematen bait nien istorioaren kredibilitadearen aldetik. Baserri-
tarrak jendea, jende norma-

Uztailaren 18a eta Abuztuaren 20a bitartean rodatu eta dagoeneko bikoiztuta eta dena dago

«Hamaseigarrenean, aidanez».

ETBren enkarguz egingo diren hiru filmeetatik lehena suertatu da. Andu Lertxundi, izen bereko nobelaren egilea, gidoilari eta zuzendari izan da produzio honetan. Telebistaren merkatuan komertzializatuko da gero eta nahi izanez gero zine zirkuitoan ere bai. ETB eta “Irati” produktorearen esku geratzen da hori.

la... Hoi-ek hautatu dizkiat. Bere burua errepresentatuko zuen jendea nahi nian. Alderdi honetatik oso gustora gelditu nauk, naturalidade handia ematen zio pelikulari.

Halaz ere nahiko arazo izan genian pertsonaia nagusiak aurkitzeko. Adinekoak behar zuten, eta adineko jende gutxi zeukeagu antzerkian. 500 lagun baino gehiago probatuta aukeratu dizkiat.

A.— Nobelan gainera ez dira

pertsonaien deskripzio fisikoak ematen...

A.L.— Domingoren papera egiteko, esate batera, bi aukera nizekian, tipo sendoa eta indartsua hautatzea, edota iharra baina nerbiaduna. Azkenean iharra hautatu nian. Nobelan ez da esaten nolakoa den.

A.— Toki aldetik nola lekutu duk? Nobelan ez da toki zehatzik aipatzen (Elizondo salbu)...

A.L.— Nobela egiterakoan

buruan izan nituen tokiak ikustera joan ginen. Ehuneko 60-70 batean baliogarriak izan zaizkigu. Tabernak ezin zian izan pentsatutakoa posteak eta zituelako. 300 taberna begiratu ondoren aukeratu diagu azkenik. Gauzarik garrantzitsuenak Orion egin dizkiagu. Albisturren, taberna Urretxun, eta Elizondon.

A.— Pelikulan ez huen kontatuko istorioa nobelan bezala...

A.L.— Arazo bat zegoen. Nobelan bi denbora daude. Aputuaren denbora erreala eta gero flash-back-a. Hori etengabe hautsita ematen duk. Pelikulan berri, mantendu diat denboraren haustura hori, baina behin bakarrik eginda. Denbora errealekin hasi, flash-back bat egin eta denbora errealekin amaitu berriro. Ordubete izanik eta telebistarako gainera, ahalik eta direktuena egin behar nian. Honek suposatzen zuen nobelan agertzen den beste denbora bat ere eliminatzea; nobelan agertzen den kazetari-inbestigatzailearena. Hori zen gainera neri gutxien gustatzen zitzaidana.

A.— Nobela sostengatzen duen gauzetako bat suspensea duk. Zerbait gertatuko da, inuitzen duk zer, baina bukararaino ez zaik emango gertatutakoa.

A.L.— Pelikulan ez duk modu berean ematen suspensea, baina bazegok mailakatze bat. Tipoa apustuz apustu doa, gero eta larriagoak eginaz, eta insinuazioen bidez sujeritzen duk azkenekoa.

A.— Nobela ala pelikula, hori izango duk gero jendeak beti egingo duen hautaketa...

A.L.— Pelikula egiterakoan nobelarekin serbilegia ez izaten ahalegindu nauk. Gidoia idatzi nuenean ba zen urte t'erdi nobela ez nuela irakurri. Eta gidoia egiteko ez nian irakurri. Nobelaren oroitzapenarekin jokatu nian helburu bezala bi elementu autonomo egitea izanik gauza berberaren inguruan. Arrisku bat ikusten nian nobelara gehiegi makurtuz gero, gauza oso nahasi bat egitearena.

Nik ulertzen diat jendea pelikularekin edo filmarekin gelditzea. Nahi nitek ikustea bakoitzak bere kasa funtzionatzen duela.

A.— Ze iruditu zaik zinearen mugida hau?

A.L.— Mugida polita duk. Oso intentsoa duk. Ni normalean sedentarioagoa izan nauk betik. Hemen berriz egun guztian hago ekiparekin. Goizean goiz hasi eta gaua bitartean.

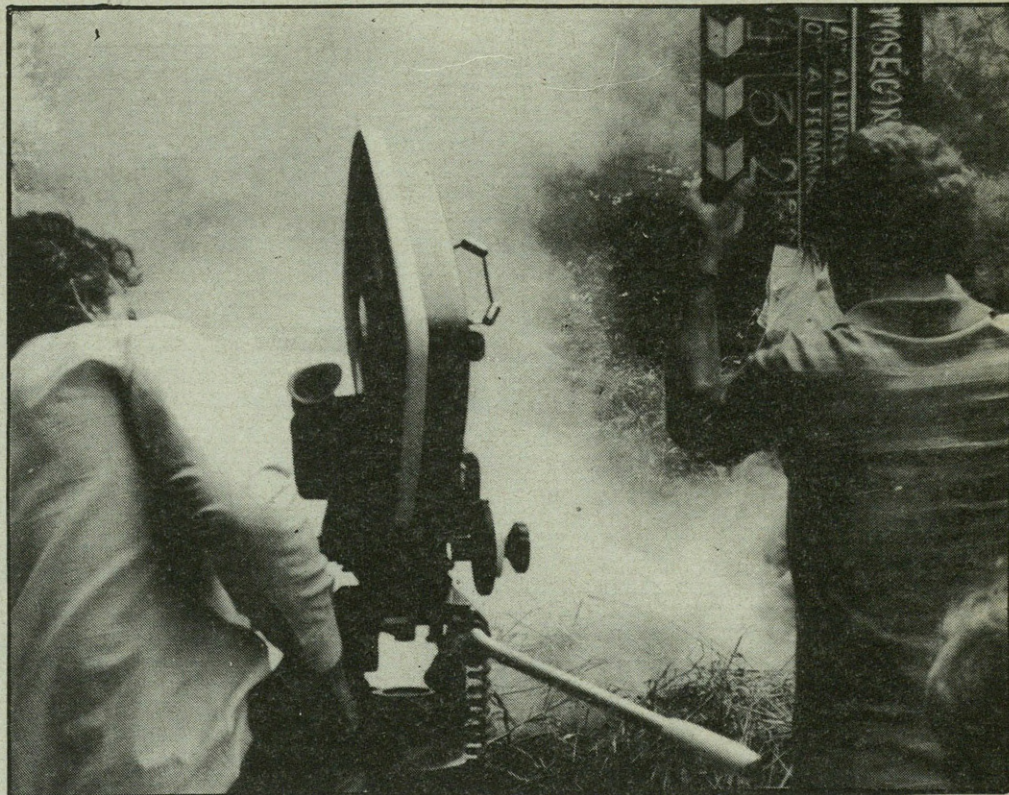
Bestalde zinemak asko erakusten dik literatura egiteko orduan. Planoen gorabeharak, mugimenduak, gauzak nola tajutu, elemendu ezberdinak koordinatu...

A.— Hurrengorako gidoi bat egingo duk agian nobela bat egin beharrean...

A.L.— Bueno, ni kasualidadez ailegatu nintzen pelikula hau egitera. Imanol Uribek momentu jakin batean esan zuen ez zuela nire nobela zuzenduko. «Fuego Eterno»-ren kin nahiko erreta bukatu zian, nekatuta zegoela... Produktorak pentsatu zian gidoigilea izan zitekeela egokiena zuzentzeko. Horrela tokatu zedak zuzentzea. Ez diat pentsatu nahi zer egingo duan gero. Nobela batekin ari nauk, orain utzita eduki arren, baina mugida hau bukatzerakoan horrekin jarraitzea espero diat. Hori zeukeat begiaurrean.

A.— Baina ziria sartua zegok eta hemen pelikulak eta gidoiak egiteko beharra ere bazegok...

A.L.— Bai... Gertatzen dena zera da, beste baten gidoia zuzentzeko zinearen profesional bat izan beharra dago. Hori ikusi diat. Ni pertsonalki, berririo ere hurbilduko ninuke zine zuzentzera nere historia batekin izanez gero, edo gidoian nik parte handia hartu izan badiat. Bestela profesio-

nal handia izan behar duk. Hire historia batekin hik dauzkak klabe guztiak. Profesional batek laguntzen badik aise eraman dezakek imajinetara.

A.— Nola ikusi duk hemengo zinemagintza barrutik?

A.L.— Nik uste diat hemengo arazorik nagusia infraegitura falta dela. Alderdi guztietatik gainera. Alde ekonomikotik hasi, beti eskale bezala ibili behar duk horrelako zerbait egiteko, subentzioen asuntuak etabar; eta gero infraegitura tekniko guztia, eta hau ez zegok egiterik ekonomikoa asentatzen ez den bitartean. Pelikula bat egin eta hor lanean aritu den ekipa osoa desegin egiten da. Horrela oso zaila duk proiektu finkoak eta serioak mantentzea. Luzarora gainera garestiago ateratzen duk horrela.

A.— Beti aipatzen den gauza eta sekula konpontzen ez dena...

A.L.— Sentidu honetan ulertzen diat Euskal Telebista egoera konfliktibo batean egotea, grebak egotea e.a. Ulertzen ez dudana duk gu ETBrentzat ihardun pelikula hauek egiten eta nola beraiek ez duten inor bidali Madrilera hiru pelikula hauek nola mon-

tatzen diren ikastera. Edo doblaje gauzetan, edo kamara kontutan... Zergatik ez dute jende bat horretarako bekatu?

A.— Zailtasun berezirik izan duzue rodaje, montaje edo doblajea?

A.L.— Rodajea nahiko azkar joan duk egun bakoitzeko rodaje amaitu ondoren hurrengo eguneko zehatz-mehatz planifikatu izan dugulako. Montaje aldetik berriz, egunero bidaltzen genizkian rodatutako gauzak Madrilera eta han montatzen jarraitzen zian montadoreak guk rodatzen jarraitu bitartean. Doblaje aldetik izan diagu zailtasunik. Bikoizketa garaian baserritar-kaleko jendea izan diagu zailena. Beraiekin bikoiztea zaila zen. Sinkronizatzen eta denbora asko galduko genian. Profesionalekin lortu behar haien naturalitatea.

A.— Beti aipatzen dira zine eta telebistarako egiten diren pelikulen diferentziak. Nola ikusi dituk hik?

A.L.— Nik ikusten ditudan diferentzia nagusienak hiru dituk. Bat duk planoen gorabehera, plano general gutxiago eta plano motzetan ibili behar duk nagusiki telebistarako. Plano motzak berriz ez dik pantaila handian hainbeste

funtzionatzen. Aktore oso on bat izan behar duk, bestela... Beste diferentzia denbora da. Luzemetraia batetarako gehiago konplikatu dezakek historia. Telebistan ez da pantaila txikia bakarrik; bai eta ere jendeak nola ikusten duen, kafe bat hartzen... zuzenagoa behar dik. Hirugarrena hizkerarena litzateke. Zuzena behar dik, sugerentzia gutxirekin, gauzak airean utzi gabe. Inpaktanteagoa behar dik.

A.— Dena dela bietarako egiten dituk jada gauza gehienak.

A.L.— Bai, gainera zera zegok Europan, telebisioa nola jaten ari den guzia, filme bat rodatzerakoan hartzen dituk plano jeneralak baina plano laburrak ere hartzen dituk. Gero montaje diferentek egin eta bata zinerako eta bestea telebistarako.

A.— Besterik...

A.L.— ...bai. Prentsan eta asko agertu duk, periodisten gorabeherak, badakik. Esan ditek hau izan dela euskaraz rodatutako lehendabiziko filmea eta ez diat uste egia denik. «Erreporteroak» uste diat izan zela lehendabizikoa!

Erraldoi munstroak, zankudoak, txotxongiloak...
kale-antzerkiko profesionalak

Kukubiltxo: «Kuriositatearen apologia egin nahi dugu»

Agian inoiz ikusi dituzue kaleetan zehar beren antzerki-muntaietakoren bat egiten; agian zuretzat euskaraz eta profesional gisan antzerkia egiten duen talde honek ez du aurkezpenik beharko... Badaezbada dena dela (baliteke ere zuretzat ezagunak ez izatea), haiei buruzko zenbait datu eta eritzi bildu ditugu.

Duela bederatzi bat urte sortu omen zen Larrabetzuko herrian «Kukubiltxo» antzerki-taldea, haurrentzat antzerkia euskaraz egiteko asmoz. Orain dela bizpahiru urte, bertako batzuk profesionalizatzearen beharra ikusi zuten eta horretarako jo zuten, ordutik hona goranzko eboluzio nabarmena burutu dutelarik. Beren identitate-seinaleak nahastezina dira: gisa guztietako panpinak elkarren nahasian eta elkarren jolasetan (erraldoiak, zankudoak, txotxongiloak, etabar).

«Profesionalizatzea erabaki genuenean bi ginen taldean, geroztik beste bat sartu zelarik, azken aldian beste bi berri ere tartean ditugularik. Bost gara taldean, beraz, normalean beti izan ohi ditugun laguntzaileak kon-

tutan hartu barik». Taldeko zeharrenak Josu, Mari Feli eta Jon dira, geu lehenbiziko biokin mintzatu ginelarik. Mari Feli larrabetzuarra dugu baina beste biak bilbotarrak. Sartu diren bi berriak, gazteagoak, Larrabetzukoak. Guztiak Larrabetzun duten tailerra eta entsaio-lokalaren inguruan ezagutu zuten elkar, eta herri horretan ere ematen dituzte beren lanordu luze eta atseginak.

Kontratazioaren errejionalismoa

Ikutu dugun lehen gaia zabal-kundea eta ezagutzeari buruzkoa izan da, hau da, zelan gertatu daitekeen nahiz eta Bizkaian guztiz talde ezaguna eta

pilo bat aldiz kontratatua izan, beste herrialdeetan kasik ez ezagunak izatea. Areago, euskaraz antzerkia egiten duten talde profesional bakarrenetakoa izaki. Josuk eutsi dio lehenik hizketari: «gertatzen da euskal teatroaren kontratazioan errejionalismo handia dagoela. Alde batetik, instituzioek muntatzen dituzten zirkuitoak dauka, eta bestetik herrietatik bertatik egindako deiak. Bietan ematen da halako errejionalismoa. Esate batera, guk aurten orain arte berrogeitamarretik gora ekitaldi egin ditugu eta gutxi batzu baino ez Gipuzkoan».

Profesionaldu zirenetik «Kukubiltxo»koekin inportantzia handia eman diote materiale berrien esperimentatze eta bilaketari. «Gure kezka nagusia

panpinei-eta espresibitaterik haundiena ematea da, eta horretarako material klase piloarekin egin dugu proba. Azkenean esponja aurkitu genuen, goma-esponja, eta azken aldian aurrerakada haundiak eta oso efekte politak lortu ditugu esponjari esker». Esponjari esker lortu omen dute, esate batera, munstroek edo erraldoiek begiak zabaltzea eta ixtea, eta aurpegia- ren espresibitaterako ematen dituen posibilitateez gain, bolumenak sortzeko aukera ere aipatu digute, erraldoiei eta zankudoei bolumen eta zabalerak haundia eman ahal izateko aukera.

Munstroak dantzan

Edozein ekitaldirako «Ku-

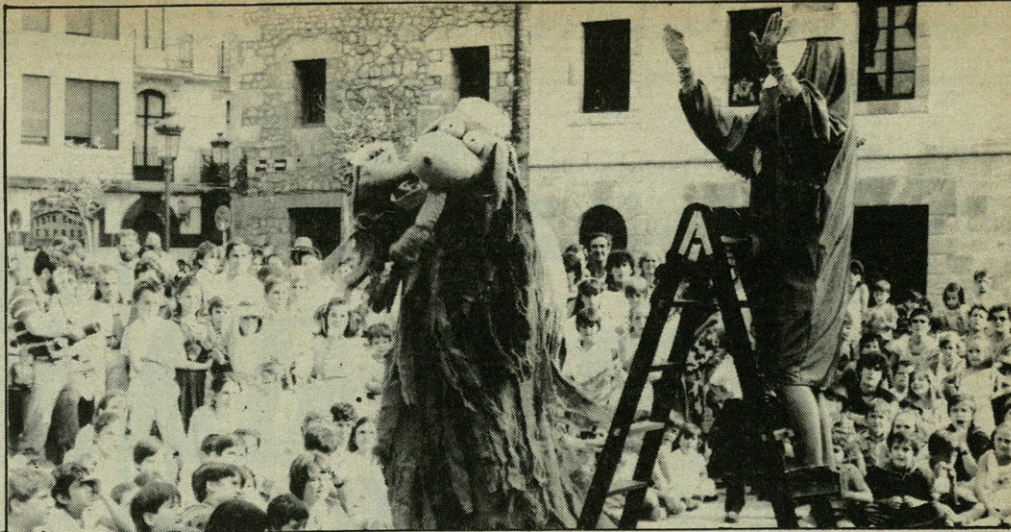
kubiltxo»koengana joez gero, bi gisa desberdinetako espektakuluak eskainiko dizkizute: kale-jirak alde batetik, eta bestetik «Kukubiltxo begiluze» izeneko antzerki-obra. Kale-jiren planteiamendua ezin sinpleagoa izan: lau munstro eta erraldoi ateratzen dira domadore batekin batera eta kaleetan zehar jendearekin enroilatu eta, ibiltzen dira.

«Lehen mementuan izugarritzko ikara sortzen dugu jendearen artean, baztertuz eta korrika eginez hasten direla; batzu negarrez ere hasten dira... baina normalean gertatzen da azkene-rako haur guztiek gure inguruan jolasten eta dantzatzen bukatzen dutela». Horixe da «Kukubiltxo»koek bilatzen dutena eta forma parateatral honekin jendearen aldetik harrera oso ona izaten duela diote.

Umea zirikatu kuxkuxeatu dezan

Kale-jiretaz aparte «Kukubiltxo begiluze» izeneko kale-antzerkia ere eskaintzen dute Larrabetzuko talde honetako teateroek. Antzerki honetan ere beren munstro erraldoiak, zankudoak, txotxongiloak eta gainerako panpin guztiak baliatzen dituzte, elkarren posibilitateak nahasiz. «Esenatokia dago eta bertan bederatzik kutxa agertzen dira. Kutxetatik pertsonaiak irteten dira eta istorioak muntatu. Obra honekin kuriositatearen apologia egin nahi izaten dugu, umea zirikatu kutxetatik irtetzen zaizkion sorpresa horiek kuxkuxeatu eta haiekin harremanetan jaritzeko».

Batzutan pertsonaia txikitxo-a agertzen dira, umeak tamen kontrolatu ditzakee-

nak, bestetan erraldoi-erraldoiak... sua, ura, piroteknia, zaratat eta horrelako efektuak ere pertsonaiekin batera nahastu egiten dira.

«Guk obra honetan poz handia hartu dugu hizkuntzaren asuntorekin. Izan ere, aurreko muntaietan eta orain arte herri erdaldunetan beti genituen problemak. Euskaraz hasi eta umeek «habla en cristiano» eta hala-koak esaten hasi. Obra honekin hori gaunditu egin dugu. Uda honetan hainbat ekitaldi eman ditugu Ibar Ezkerrean (Santurtzi, Barakaldo, Zierbena...), Gallartan, herri erdaldunetan, eta inongo lekutan ez dugu euskararekin prolemarik eduki. Hori oso inportantea izan da guretzat».

Euskara, inguru guztiz espresibo baten erdian

Lorpen horren arrazoinaz galdetu diegunean, Mari Felix eta Josuk berehalako erantzuna

eman dute: antzerkia akzioz, efektuz eta pertsonaia fantastikoez betetzeak eta modu arin-arin batez lotzeak umearen atentzioa plastikoki eta erabat erakartzen du. «Guztia oso inguru espresibo baten barruan doa, eta horrek asko egiten badu. Esate batera, norbaiten ipintzen badizu pistola bat burua eta edozein hizkuntzaz «eskuak gorra!» esaten badizu, nahiz eta hizkuntza ulertu ez, eskuak altxatu egiten dituzu. Hori izan liteke gure helburu horren irudikatzea».

Azkenean, euskararik ez dakiten haurrak ere «bai» edo «ez» garrasi egitera ausartzen dira, inguruagatik edo. «Konturatu daitezela euskara asignatura bat izateaz gain, espresatzeko ere balio duela», borobildu zuen Mari Felix.

Hiru helburu argitatzat abiatu

Euskara betidanik izan da «Kukubiltxo»ren helburu na-

gusietarikoa, hasi zen mementutik bertatik. Euskararen alde zerbait egin nahi izate horren barruan, jolasa eta dibertimendua erdigune dira. «Euskara elemendu baliagarria bezala agertzea izan zitekeen gure lehen helburua, lehen aukera; bigarren aukera umeena izan zen, hau da, umeentzat egingo genuela antzerkia; eta hirugarrenik, azkenik, panpinak. Hiru zutabe horietan oinarritzen dugu gure lana».

Diru aldetik moldatu ahal izateko aina ateratzen dela diote, nahiz eta prolema haundienak muntai berriekin hastera-koan sortu. Projektu berriek inbertsio fuerteak eskatzen dituzte eta horri erantzutea askotan piloa kostatzen da. Esate baterako, azken subentzioetatik ez zuten dirurik jaso (eskatu zuten epe-atzerapena eman ez zite-lako) eta horren ondorioz apur bat larri ibili dira eskuartean duten projektua aurrera ateratzeko.

J.L.

Bi urte luzetako lanaren ondorioak

«Nire klaseko zenbakiak lantzen»: profesionaldu ondorengo lehen muntai. Arbel magikoa eta pertsonaia bi. Arbelan zentratzen da gaia, oso panpin politik ageri zirelarik. Jendearen prolemengatik aldi gutxitan baino ez zen antzestu. Muntai horretan lortu zuten argi beltza kalean erabili ahal izatea.

«Euskara kalean» (kalejira): bost pertsonaia ageri dira: bat oinezkoa eta beste lauak zankudoak. Hegal luzetako bat, mamu bat, zaldun bat eta zankudo normal bat... umeak hainbat elementuren bitartez zirikatuz, sokak, baloiak edo klarionak erabiliz haurrekin jolasak sortuz joateko.

«A ze lan zikina hau garbitu beharra!» (enkarguzko lana, lokal barruan egiteko): haurren istripuen prebentzioarako

kanpaina baten barruan egiteko, pertsonaia nagusia lejia da. Hasieran pertsonaia ona bezala ageri da, gero ondorio batzu ageri dira, medikua etabarrekin istorioa muntatu. Ehun eta berrogeitamarretik gora ekitaldi egin dituzte obra honekin.

«Arrantzarik gabeko mamua» (kalean antzestekoa): mamua lotua dago, domadoreak lotua. Agertzen dira beste pertsonaia batzu mamua askatzearen zirikatuz, eta umeen galderaz jakiten da mamuak ez duela arrantzarik egiten eta horregatik dago preso, domadorea ezin ikaratu. Asuntua da umeek zerata eginez eta mamuak itxura ipiniz, domadorea ikaratu eta mamua askatu ahal izatea. Lauzabost muntai bat-batekoak, AEKnapadan, ekologisten mugida batetarako, torturaren kontrako kanpaina, e.a. Beste taldeekiko kolaborazioak eta elkar-lanak, batik bat «Ofizio de Tinieblas» obraren parte hartzea. Ezenografiatzeko lanak enkargu gisa piloa egin dute, baita eskoletan tailerren modura hainbatetan aritu ere.

musika

● **"Banan banan", bigarren diskoa "Ganbara"rentzat.**-- "Ganbara" taldeak bere iraupen luzeko bigarren diskoari ekin dio IZ diskoetxeako estudioan, eta diskoetxe horrek berak hartuko ditu diskoaren produkzio eta editaizko lanak. Diskoaren izenburua, "Banan banan" Martin Tejeriaren poema batetan oinarrituriko kantaren izenburu bera da. Gainerako kantu gehienak taldearenak berarenak dira, tartean herri kanturen batzu ere badirela. Grabazioan sintetizadoreak, bateria, erritmo-kutxa eta zenbait esperimentazio saiatzen ari omen dira. Haiek esan dutenez moderno-saio horiezaz gain oraingo disko hau aurrekoa baino "folkagoa" irtengo dela. Ildo horretatik aipatzekoa da Euskal Herriko musika-tresna autoktonoek leku garrantzitsu bat edukiko dutela, "Ganbara"ren estilo propio horren lortzeko bidean.

● **"Atzoko eta gaurko borroka-kantak"**-- Herri Batasunak argitaratua, kasete formaz baino kaleratuko ez den produkzio bat amaitzeaz dago, jakin ahal izan dugunez. Bertan, Eusko Gudariaketik hasita Txoriak txori bezalakoetaraino, azken urteetako zein gerra garaiko kantak bildu nahi izan dituzte, grabaketa eta moldaketa berezi batez burutu dutelarik. Dagoeneko produkzio-prozesuko azken-azken fasean omen dago eta beraz aurki ikusiko du argia.

● **Anoetako Polikiroldegian Auditorioa egiteko asmoa.**-- Gauza jakina da Donostia inguruan entzulego haundirik (2.000-3.000) bildu dezakeen tokirik ez dagoena, eta bide batez operak bezalako gastu haundiko ikuskizun musikalak eraman ezinean geratu ohi direla donostiarrak. Eragozpen horiek baztertzearren edo, Anoetako polikiroldegian Auditorio bat muntatzeko aukera dago, halako inbertsio fuerte bat eginez egun batetatik bestera muntatu eta desmuntatu ahal izango den zerbait egingo delarik. Badirudi, gainera, nahiko lotua dagoela projektua eta balitekeela luzeegi ez jotzea. Projektuaren atzean, Donostiako Ha-

TXU TXU MU TXU KA

mabostaldi Musikala antolatuta ohi duen taldea legoke, Jose Antonio Etxenikeren izena kontutan hartzekoa delarik.

instituzioak

● **Josu Lejarreta, Martin Ugalderen ordezkua Eusko Jaurlaritzan.**-- Pasa berri den astean utzi du behin betikoz Martin Ugaldek Eusko Jaurlaritzan betetzen zuen kargua, hots, Euskara Arazoetarako burua. Dagoeneko esan daiteke nor izango den bere ordezkua: Josu Lejarreta. Kultura Sailaren barruan nahiko inportantea den kargua jaso duen pertsona honi buruz, egia esan, ez daukagu gauza haundirik esaterik, "Kimu" aldizkariaren arduraduna izan dela ez bada. Halere, honelako kasuetan gertatu ohi denez, karguari heldu eta berehala jakiten da zein gisatarako pertsona izaten den.

euskalgintza

● **AEKk urrian egingo du aurtengo "Mintegia"**-- Iaz bezala, AEKk aurtan ere Mintegia izeneko batzarre nagusia egingo du, honetarako data urriaren 25a izan

delarik. Bertan, ohi den lez, hurrengo hilabeteetarako lerro nagusiak definituko dira, aurkeztu litezkeen prolema eta korapiloen aurrean zein jarrera eta zein konponbide bila daitezkeen ikustearren eta erabakitzearen. Eusko Jaurlaritzarekiko erlazioak batere lasai eta tentsiorik gabe ez daude mementu honetatik fetxa horretara gauzak zenbat aldatu daitezkeen imajinatzea zaila da, baina gertatzen dena gertatzen dela ere, dudarik ez dago Mintegia guztiz garrantzizkoa izango dela, besterik ez bada ere AEKren barne-erabakiek herri honetako euskara-ikaslego eta irakaslegoaren parte haundienari eragiten diolako.

liburuak

● **Amurizak alfabetatzeari dagokion "Herri eta Irri" a argitaratuko.**-- Dagoeneko "Herri eta Irri" izeneko liburu bi eman ditu Xabier Amurizak argitara, biak "Elkar" argitaletxearen bitartez. Honez gero ere, hirugarrena ere listo dauka, baina aurrekoak 3. eta 4. mailen bazegokienez, oraingo hau alfabetatze mailako egokitu omen zaio. Agian merezi du gogoratzeak liburu hauetan argitaratzen den materialea "Egin"en astero argitaratzen diren artikuluei dagozkiena, eta oraingo hau bilduma eta moldaketa baino ez direla. Arrakasta haundiko liburuak omen dira hauek.

● **"Pamiela" argitaletxeak haur literaturari ere helduko dio.**-- Iruñean egoitza duen "Pamiela" argitaletxea badirudi alorrek etengabe hedatu eta sakontzeko asmotan dabilela. Deskantsurik gabe aritu da azken urteotan eremu berriei heltzen, besteak beste komikiak, euskarazko literatura, kazetaritzako liburuak, e.a. Oraingoan, euskaraz aterako omen diren haur liburuak ere argitaratzeko asmoa duela esan dezakegu, erdaraz ere aterako direla pentsatzekoa bada ere. Dudarik ez dago liburu kontutan herri honetan egon ohi den negozio borobilenetako bat euskarazko haur literatura-rena dela, eta alde batetatik behintzat normala da horrelakoari ekitea.

ZIENTZI-TEKNIKETAKO ALDIZKARIA
HIRUHILABETEROKOA

Helbidea: Urbietta, 7-3.a
Posta Kutxa, 361
Telf. 42.99.45
20006-DONOSTIA

aldizkariaren harpidedun izan nahi dut

Izena
Nombre
Bizilekua
Domicilio
Herria
Población
Bazkuna Herria
Entidad Población
Bulegoa k/k Z^a
Sucursal N^o cta./cte.
Harpide saria
Precio suscripción 1.750 pta.

ORINALA ETA OLLA-EXPRESSA

Aurferko batetan lagun baten etxean koadrilako zenbait afaltzen geundela, galdetzen dio gonbidatueta batek afaria prestatzen ari zenari:

— Aizan! Hik ba al dakin zein desberdintasun dagoen orinal baten eta olla-express baten artean?

— Ba ez!

— Edozein zetorren ba berriro hire etxera afaltzera!

EBRO ETA ITSASOA

Badakizue Udako egun hauetan izugarritzko «maño» pila inguratzen dela gure kostaldera. Horietako batzuren ondoan eguzkia hartzen ari nintzela han somatu nuen nola ari ziren Donostiar batzuekin hizketan.

Halako batetan esaten dio Donostiarrak «maño» bati:

— Ze! Itsasoa Ebro baino haundia-goa da, eh?

Eta «maño»k aurpegi pentsatia jarrita erantzuten dio.

— ¡No! Zabaleran bai, baina luzeran ez!

KALE EZAGUNA

Joan da gure lagun bat Donostiara eta Boulevarda non zegoen ez zekien.

Galdetzen dio gizon bati eta:

— Baina ez al dakizu non dagoen Boulevarda?

— Ez, ez dakit.

— Baina hori tontoek ere badakite eta!

— Horregatik galdetu dizut zuri!

GALDERA DESEGOKIA

Ataunen, agindu omen zioten harotz bati hildako batentzako kutxa egitea.

Egin zuen, bizkarrean hartu eta hantxe abiatu zen kutxa entregatzera.

Atarira iristen da, atea jotzen du eta galdetzen du:

— Gaur hil dena hemen bizi al da?

MAKIL LUZEEGIA

Herrian urte asko zeramatzala eta herritarrek makila erregalatu zioten, zilarrezko heldu-leku elegante batez apaindua.

Alkateak etxera eraman, eta pasi-loan makila probatzen hasi zen, baina nonbait oso luzea zen berarentzat eta bururatu zitzaion heldu-leku azpitik bost bat zentimetro moztea.

Handik aste batera edo irten da kalera eta herritar batzu non ikusten duten alkatea makilarekin, baina makila heldu-lekurik gabe.

— Heldu-leku eder hura kendu egin al dio, alkate jaun?

— Bai, niretzat luzeegia zen makila eta.

— Eti zergatik ez du moztu behetik?

— Hara, zergatik.... goitik zuen ge-hiegi!

DENAK FALTAN

Donostian eskean ari zen bati emakume «moralizante» horietako bat inguratu zitzaion eta esan zion:

— Nik ezagutzen dut leku bat hogei durongatik zopa, xerra eta fruta ematen dutena. Eskean ibili gabe hara joan zintezke.

— Eta hogei duroak non ematen dituzte?

ITSUARENA

Uda parte honetan ezagutu nuen itsu bat, edozein zaldi motaren gainean eskua jarri eta zein koloretakoa zen esaten zuena.

— Eta asmatzen zuen?

— Bai zera!

DON INISIOTXO

Gizon bat paseatzen ari zen eta parke berean emakume bat entzun zuen bere haurrari deika ari zela:

— Don Inisiotxo! Zatoz hona, Don Inisiotxo!

Gizona harritu eta inguratu egin zitzaion:

— Aizu, emakume. Barka ezazu, baina zer dela eta Don eta guzti deitzen diozu haur horri?

— Apaizak horrela jarri zion eta nik horrela deitzen diot.

— Ezin izan liteke hori. Noiz jaio zen ba?

— Urriaren bederatzian.

Gizona etxeratu zen eta egutegian begiratu zuenean santuaren izena Dionisio zela; emakumearen Don inisio.

ANBOTOKO BERTSOAK

(Orain dela 150 urte eginak, Peru eta Antoneri jarriak)

*Bertso hauek Muxika-Areatzako Bixente Bilbao-ri entzunak dira.
Orain dela 12 urte hil zen 91 urte zituela. G.B.*

Balendin ENBEITA

Bizkaiko bazter baten
«Anboto» partian
gizon bi bizi ziren
Baserri batian
Goizean sartzen ziren
Tabernako atian
Ez zuten alde egiten
Bieramon artian.

Gizon biok ziraden
Peru eta Anton
Eurenaldi guztian
Biziak «Anboto»
Biek euki ezker
Edaria monton
Atsuei esaten eutsen
Baguaz ta hor konpon

Bekixen hotza zena
Etxeko artua
A gaitik armatzeben
Beiakin tratua
Tabernara ezker
Seguru katua
Pozik eskapatzeko
Bazen zapatua.

Etxian euki arren
Sarri morokille
Harek ipinten eutsen
Estomangu ille
Goiazan tabernara
Hobiaren bille
Andrea umiak
Ixurratu delle.

Artoa zopa eta
Txoletien ura
Etxuak atxonduan
Holan bizi gure
Lebatz eta ternera
Lukenka musturre
Honekin egoten naz.
Tabernan gusture.

Biak egin eidabe
Seguru juntie
Mozkorrik haDu barik
Etxera ez juatie
Erretiratu arte
Herriko jentie
Etxera doianari
Kentzeko mueltie.

Atsuari gorde dausat
Ule kopetie
Kostako iako orain
Bera topetie
Hau salduta edan daigun
Aguardientie
Buru motzik dabilela
Atso tronpetie.

Tabernerai dirautse
Entzuxu patrona
Apari txar bi baiño
Hoba da bat ona
Ezer baldin badago
Ekarrixu ona.
Dirurik ez badogu
Emango iak bona.

Peruk dirautso Antoni
Atera pipie
Asunbra ta erdirekin
Bete daigun tripie
Gainera edan daigun
Aguardientie
Neri beti gustau iat
Edari fuertie.

Arratsalde erdian
Jarri ziran maian
Euren estamangillak
Bete arte larrian
Gero handik etxera
Ia gauerdian
Gomuta asko barik
Euren familian.

Pipie mosuen ta
Txapela eskuen
Biderik topau ezinik
Badiltzaz auzuen
Estrepetetan dira
Hurrengo pausuen
Begi biez aurrera
Sartu ziren pozen

Biak han ebixela
Kakatzan aratin
Ezin aitu eukixuen
Euskara ala latin
Bator asto bategaz
Errotako Martin
Honek atara zitun
Bere astoakin.

Peruk dirautso Antoni
Antontxu Antontxu
Kakatza artian majo
Ein dogu koipetsu
Bost aldiz deskantsuan
Hartu dogu pentzu
Jarri zaiz albuana da
Hartuxu deskantsu.

Peruk dirautsa Antoni
Zu Anton kurtzulu
Kurtzulua izan da.
Illun eiten dozu
Hasten dira esaten
Anton eta praisku
Zure buruko kalbuak
Argi eingo dauzku.

Kurtzulu ipini iok
Argiai metxie
Bestela ezin geinke
Topatu etxie
Kortako burdi zarra
Banaio kotxie
Hantxe ibilko neuke
Neure atso motxie.

Haren andra tristeak
Bildurrez ikera
Ana Mari errota ta
Malen partikera
Horregaitik agurak
Ba, zeukan bizarra
Atsuai kokotien
Hausteko pitxerra.

Hamazazpi bertsoekin
Horra despedida
Kurtzuluen kantuak
Akabatu dira
Atsuak agurekin
Haserre badira
Alkarrenak (dira ta)
Konponduko dira.

GIPUZKOAKO FORU-AUTONOMIA

1985eko Ekainean, Gipuzkoako Foru-Diputazioak sortutako UDALKIDETZA izeneko Egitasmoaren berri eman zitzaigun komunikabideetan. Are gehiago, Udalekiko harremanak zuzenago eramateko eta garatzeko, Diputatu J.T.P. bat ere badago. Nik ez dakit beste Herrialde Historikoetan horrelakorik badenez, baina Gipuzkoan egindako honi oso ongi deritso berez. Halere eta hiritar soil legez, euskal autonomiaren funtzionamendu eta prozedurari dagozkionetan nire zalantzak ditut eta ondoren adieraztera noana da lekuko.

Badira xehetasun batzu, itxuraz oso arruntak eta garrantzi gabekoak diruditenak, baina barnemuinetara ongi begiratzuz gero funtsezkoak direnak eta horiek dauden-daudenean bederen irentsi ezin direnak. Horietako bat agertuko dut jarraian.

AUTONOMI Estatutua dagoenez geroztik bederen (lehengo funtzionamenduaren xehetasunak ez dakizkit oso ongi), «Boletín Oficial de Guipúzcoa» (oraindik euskarazko izenbururik eta testu osorik ez du eta), Gipuzkoako Foru-Diputazioak argitaratzen bide du edo eta hori dio behiniphehin delako Buletinak. Bertan argitaratu ohi dira probintziako iragarki ofizialak. Hauen artean, asko dira Udalek bidaliak. Eta hemen dator gaurko arazoa: Foru-Diputazioak argitaratzen duen Boletín Ofizialean argitaratu behar diren Udalerriko Iragarki Ofizialen testuak, Gobernari Zibilaria bidaltzen zaizkiola «Gipuzkoako Buletín Ofizialean» argitaratzea erregutuz (Ez dakit guztiek horrela jokatzaren dutela ala ez; batzuk horrela jokatzaren dutela bai).

Gertaera harrigarri (lur honetan ez hain harrigarria zoritxarrez) honen muina jakin nahirik, behin, funtzionari trebe bati galdetu nion,

ea zergatik bidaltzen zitzaion Gobernariari eta ez Diputatu Nagusiari eta erantzuna zera izan zen: «Ofizialagoa zelako eta dohan argitaratua izan zedin».

BEJONDEIELA! Harri eta zur gelditu nintzen eta hori horrela izanez gero Autonomi Estatutua bera ere agian ofiziala ez zela pentsatu nuen, zeren eta arau horren arabera, UDAL eta DIPUTAZIO FORAL GUZTIAHALDUNAREN arteko harremanak ez dira nonbait ofizialak, berez eta ezta dohaintasun-tratamendua merezi dutenak ere, baldin eta Gobernu Zibiletik (inoren boturik gabe ipinitako jendea dagoen lekutik) pasatzen ez badira...

Nik ez dakit hau horrela zenbat lekutan gertatzen den. Leku batzutan gertatzen dela behintzat badakit eta horrekin aski dut. Dirudienez, gauzei espainiartatasunaren Gobernu Zibileko eskuikutua ematen ez bazaie, hemen ez dago ofizialtasunik eta gutxiago dohaintasunik!

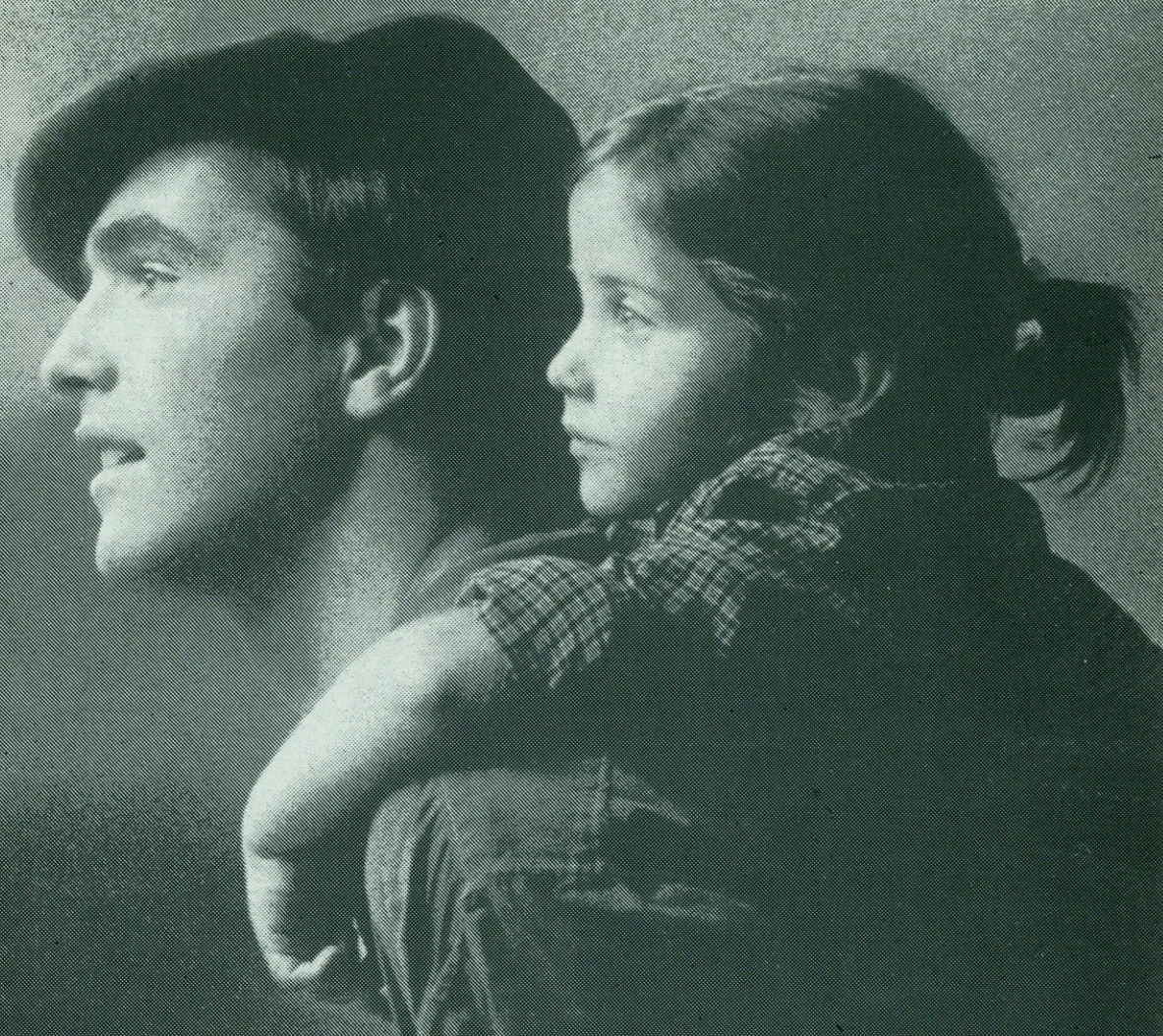
Ez naiz jurista eta legegizona. Ez dakit hau hemengo legeen arabera ongi dagoen ala ez. Dakidan bakarra, prozedura erreala da eta honek, autonomi maila non dagoen adierazten du edo eta bestela, gure herrietako Alkate eta Zinegotziei autonomi ikastarotxo batzu eman beharko zaizkie Ebroz haraindiko Idazkari

MURUMENDI

guztiahaldunen aurrean nola jokatu jakiteko. Eta tartekorik ez dago. Edo eta kargu politikoei berek ez dakite gauzak nola egin behar diren autonomoki funtzionatzeko edo eta okerrago litzatekeena, indarrean diren lege, erregelamendu eta araudien saltsa handi eta kontresankor horrek ez du biderik ematen Udalak, Foru-Diputazioak argitaratzen duen Buletin Ofizialean Gobernari Zibilak bedeinkatu gabe iragarkirik argitaratzeko.

LEHENENGOA bada, karguetan dauden pertsonen autonomi ezagutza eta sentimentua bera ere oso kolokan jartzekoa da, baina bigarrena baldin bada, Autonomia ezer ez da eta hemen bostere bakarra Estatuarena da, Diputazio eta Udalak azken finean haren administratzaile txintxo besterik ez izanik eta txintxoak diren bitartean milioi-pila bat administratzeko eskumena ematen badiete ere, Estatuarentzat txintxoak ez diren une berean hatzaparkada batez ahalmen hori ere ken diezaieketela frogatuko litzateke hemen eta milioi-pilaren ordez ehundaka duro batzuren administratzaile ere bilaka daitezkeela...

Asko estimatuko nuke J.T.P. argiren batek puntu hau xehetasunez argitzea.

GAZTEA. BIZIA. ZIURRA.

25 urte Elkar Lanean

CAJA LABORAL

CREDITOS

CAR

"Problema Resuelto"

Para todo, para todos.

La Caja de Ahorros Provincial de Guipúzcoa le ofrece una amplia gama de Créditos. Créditos para todo. Y para todos.

Para resolver pequeñas y grandes necesidades. Para hacer realidad muchas ilusiones. Y hasta para salir de algún apuro.

Téngalo en cuenta. Y cuando tenga un problema consulte a la Caja de Guipúzcoa. Y problema resuelto.

Gipuzkoako Aurrezki Kutxa Probintzialak Kreditu-aukera handi bat eskaintzen dizu. Gauza guztietarako kredituak. Eta guztientzat.

Kredituak, beharrian handi eta txikiei erantzuteko. Ilusio asko bete ahal izateko. Apuroren batetik ateratzeko ere bai.

Badakizu ba. Arazoren bat daukazunean, zatoz Gipuzkoako Kutxara. Zure arazoa erabakita geratuko da.

Para comprar muebles, electrodomésticos y cualquier otro bien de consumo y pagar hasta en 36 meses.

Para comprarse un coche y pagarlo sobre la marcha, hasta en 48 meses.

Para comprar una vivienda o para hacer reformas en su vivienda actual.

INFORMESE EN CUALQUIERA DE NUESTRAS SUCURSALES.

CAJA DE AHORROS PROVINCIAL DE GUIPUZCOA
GIPUZKOAKO AURREZKI KUTXA PROBINTZIALA